

audit FINANCIAR

12/2007

Cu ocazia
Sărbătorilor de iarnă
Camera Auditorilor
Financiari
din România
vă urează

La mulți ani!

- Responsabilitățile auditorului financiar în perspectivă internațională
- Evaluarea performanțelor departamentului de audit intern

Din activitatea CAFR

Delegația Camerei Auditorilor Financiari din România a participat la reuniunea Consiliului Federației Internaționale a Contabililor (IFAC)

În perioada 13 - 15 noiembrie 2007, a avut loc în Mexico City reuniunea Consiliului Federației Internaționale a Contabililor (IFAC), la care a participat și o delegație a Camerei Auditorilor Financiari din România, condusă de prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR. Cu această ocazie, IFAC a aniversat 30 de ani de la înființarea acestei prestigioase organizații mondiale a profesioniștilor contabili. În cadrul acestor manifestări, IFAC a organizat o serie de ateliere de lucru pe teme de deosebit interes pentru profesioniștii contabili din întreaga lume. Astfel, au fost organizate în paralel o serie de seminarii privind strategia Consiliului IFAC, pentru a da ocazia participanților să facă schimb de opinii cu privire la acest subiect.

În ziua următoare IFAC a organizat un seminar aniversar, care a avut următoarele teme:

- Modele de raportare a afacerilor în viitor
- Stadiul raportării financiare în sectorul public
- Ce rol are o bună reglementare?

În cadrul acestor seminarii s-a discutat despre raportarea extinsă a afacerilor, despre limbajul extins de raportare a afacerilor (XBRL), despre reglementarea profesiei de audit, precum și despre alte teme de interes din domeniul auditului și raportării financiare.

În ultima zi IFAC a organizat o serie de seminarii pe teme precum: elaborarea și adoptarea standardelor; cadrul general de educație și recunoașterea reciprocă; programul privind conformitatea membrilor; îndrumările de implementare a standardelor; globalizarea profesiei și schimbarea demografică; acționarea ca mentor pentru profesiile din țările în curs de dezvoltare; reglementarea profesiei; performanțele organizațiilor; standarde pentru întreprinderi mici și mijlocii și pentru cabinete mici și mijlocii.

În cadrul discuțiilor din cadrul seminarului dedicat programului de conformitate pentru membrii IFAC s-a arătat că, până în prezent, au fost analizate o serie de răspunsuri ca parte a programului de conformitate al membrilor IFAC, printre care și cel al Camerei Auditorilor Financiari din România, și au fost emise o serie de recomandări de politică.

În paralel cu aceste seminarii și discuții în plen, delegația Camerei Auditorilor Financiari din România a avut întâlniri și discuții cu: președintele Federației Internaționale a Contabililor (IFAC), Fermin del Valle; directorul executiv al IFAC, Ian Ball; președintele Federației Experților Contabili Europeni (FEE), Jacques Potdevin; secretarul general al FEE, Henri Olivier; președintele Institutului Contabililor Autorizați din Scoția (ICAS), Isobel Sharp; directorul executiv al ICAS, Antonio Collela; viitorul președinte al Asociației Experților Contabili din Marea Britanie (ACCA), Richard Atkins Davies; directorul executiv al ACCA, Allan Blewit; directorul pentru Operațiuni și dezvoltare al ACCA, Helen Brandt; reprezentanții Institutului Contabililor Publici Autorizați din Bulgaria (ICAP); președintele Camerei Auditorilor din Slovacia, Ivan Bosela; directorul departamentului de Relații Internaționale al Asociației Contabililor Publici Autorizați din Statele Unite (AICPA), Gary M. Scopes, precum și cu alți reprezentanți ai profesiilor contabile.

O parte dintre discuțiile care au avut loc în cadrul acestor întâlniri se vor concretiza în vizite ale reprezentanților ICAS, FEE, ACCA, IFAC și FEE în România pe parcursul anului 2008. Reprezentanții tuturor acestor instituții au apreciat eforturile Camerei Auditorilor Financiari din România de aliniere la standardele din domeniu și și-au exprimat disponibilitatea de a sprijini în continuare activitatea organismului profesional român, în special pentru îmbunătățirea activității în domeniul asigurării calității activității de audit și a pregătirii profesionale continue a auditorilor financiari din țara noastră.

Contents

Roger ACTON

- Responsabilitățile auditorului financiar
în perspectivă internațională**3
- *Auditor Liability - International Developments*

NadirALI

- Evaluarea performanțelor departamentului de audit intern**9
- *Performances Evaluation of the Internal Audit Department*

Asist.univ.dr. Mihaela IONAȘCU & prof.univ.dr. Ion IONAȘCU

- Aspecte controversate privind raportarea și auditarea informațiilor
referitoare la performanța companiilor**18
- *Controversial issues on financial performance audit and reporting*

Dr. Alexandru RUSOVICI & drd. Graziela FALIBOGA

- Tehnici statistice în sprijinul auditului bazat pe risc**27
- *Statistical techniques assisting the audit based on the risk*

Conf.univ.dr. Elena DOBRE

- Considerații privind rolul și funcțiile comitetului de audit
în practica internațională a societăților comerciale**31
- *The role and functions of an audit committee - practice and principles*

Drd. Emilia IORDACHE & drd. Monica JULEAN

- Evaluarea și înregistrarea veniturilor în contabilitate**39
- *Recognition and evaluation of the revenue*

Mihai RADA

- Managementul continuității operaționale - pregătirea
pentru imprevizibil**44
- *Operational continuity management - Preparation for the unforeseeable*

Revista presei străine

Drd. Monica BIZON

- Azi, despre IFRS**47
- *Today, IFRS News*

Revista presei române

- Investiția în audit este investiția în credibilitate**
(interviu acordat de prof.univ.dr. Ion MIHĂILESCU,
președintele CAFR, publicației Reporter economic)51
- *The Audit Investment is an Investment in Credibility*
(interview given by Mr. Ion Mihăilescu, president of CAFR,
to the Economic Reporter magazine)

Revistă recunoscută de CNCSIS - categoria C
Editor: *Camera Auditorilor Financiar din România*
Str. Sirenelor, nr.67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. Constantin IONETE

Acad. Iulian VĂCĂREL

Prof. univ. Alain BURLAUD, director INTEC, Paris

Prof.univ.dr. Dumitru MATIȘ, auditor financiar, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. Ioan TALPOȘ, auditor financiar, Timișoara

Prof.univ.dr. Alexandru ȚUGUI, Iași

Prof.univ.dr. Ion IONAȘCU, auditor financiar, București

Prof.univ.dr. Veronel AVRAM, auditor financiar, Drobeta-Turnu Severin

Prof.univ.dr. Vasile RĂILEANU, auditor financiar, București

Prof.univ.dr. Constantin STAIKU, auditor financiar, Craiova

Prof.univ.dr. Tatiana DĂNESCU, auditor financiar, Tg.Mureș

Prof.univ.dr. Victoria STANCIU, auditor financiar, București

Dr. Alexandra LAZĂR, auditor financiar, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director editorial
Dr. Corneliu CÂRLAN

Director științific
Prof.univ.dr. Pavel NĂSTASE

Colectiv redacțional

Anca Iuliana BÎLBÎE, Daniela BUTNARIUC, Diana DRAGOMIR, Cornelia STĂNESCU, Angela TUDOR

Secretar de redacție: *Mădălina PETRESCU*; Marketing - publicitate: *Stancu LICĂ*

Prezentare grafică și tehnoredactare: *Nicolae LOGIN*

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; http: revista.cafr.ro

Tipar : Universal Color S.A., str.Victoriei, bl.A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1583 - 5812

Răspunderea auditorului - în perspectiva noilor evoluții pe plan internațional

Roger ACTON
ACCA, Director Europe

Cuvinte cheie:
răspundere, reformă,
reglementare, expunerea la
risc, asigurare profesională

Acest articol prezintă aspecte privind responsabilitatea auditorului dintr-o perspectivă internațională și va analiza câteva detalii și opțiuni care sunt disponibile profesiei la ora actuală.

Pentru început vom vedea despre ce este vorba când ne referim la răspunderea auditorului.

După cum este bine cunoscut, scopul auditului este de a furniza proprietarilor unei companii o expertiză independentă asupra unui set de rapoarte financiare prezentate de către managementul companiei. Procesul de auditare trebuie să se desfășoare în conformitate cu procedurile și standardele legale și

profesionale, raportul fiind semnat de către auditor și adresat proprietarilor sau acționarilor companiei.

În cazul în care lucrurile nu decurg bine și depinzând de modul în care legislația este structurată în diverse țări, un auditor se poate confrunta cu acționari în instanță în una sau mai multe dintre situațiile de mai jos:

- atunci când directorii unei companii pretind că au fost determinați de către auditori să creadă că anumite cheltuieli sau decizii financiare ar fi justificate;
- atunci când persoane, care nu erau acționari ai companiei la

momentul redactării raportului de audit, pretind că au achiziționat acțiuni ale companiei în baza raportului de audit și apoi au observat scăderea valorii investiției lor;

- atunci când terțe părți, care, bazându-se pe rapoartele financiare și raportul de audit în sine, au investit sau au intrat în relații de afaceri cu acea companie și apoi au pierdut banii;
- atunci când noii proprietari ai companiei descoperă că situația financiară nu este întocmai cu cea reflectată în conturile auditate (în baza cărora a fost evaluată compania pe piață);

Abstract

Auditor Liability - International Developments

Key words: liability, reform, regulation, risk exposure, professional insurance

The article approaches the topic of auditor liability from an international perspective and discusses some of the issues and the options that are currently available to the profession.

To begin with, it approaches the situations when an auditor could find himself being threatened with legal action, depending on how the law is framed in individual countries.

The main question the article will approach is not so much who has or should have the right to sue an auditor for negligent work, but 'should a claimant be entitled to pursue the auditor for the **whole** of the amount of his claim regardless of any other relevant factors?'

The article details different approaches and regulatory structures to auditors' liability.

- atunci când lichidatorul unei companii crede că situația financiară a companiei nu a fost corect reflectată în conturile auditate, provocând pierderi creditorilor.

Dacă sistemul juridic al unei țări se bazează încă pe principiul responsabilității comune și individuale și dacă un auditor este acționat în justiție cu succes, acesta poate fi făcut responsabil pentru întreaga sumă revendicată, chiar dacă a fost doar parțial responsabil pentru pierderea cauzată (împreună cu managementul companiei și alte persoane).

Riscul potențial de expunere a firmelor de audit, creat de o situație de acest gen, a fost exacerbat în ultimii 20 de ani de către costurile în creștere ale indemnizației de asigurare profesională. În cazul celor mai mari firme internaționale, riscurile enorme implicite ale auditerii au determinat ca industria asigurărilor să se retragă și să nu mai ofere polițe pentru cele mai mari firme, rezultatul fiind că acele firme și-au organizat propriile companii de asigurări interne.

Însuși faptul că marile firme au fost nevoite să facă acest lucru pune obstacole firmelor mai mici care ar putea dori să concureze pentru a oferi servicii companiilor cotate.

Prin urmare, întrebarea care se ridică astăzi nu se referă într-atât la cine are dreptul să acționeze în justiție un auditor pentru neglijență în serviciu, cât la **„ar trebui un reclamant să fie îndreptățit să solicite în instanță întreaga sumă indiferent de orice alți factori relevanți?”**

Înainte de a da câteva răspunsuri la aceasta întrebare fundamentală voi prezenta modalități în care țări din lumea întreagă deja gestionează o astfel de situație.

Limitarea responsabilității via structuri cu răspundere limitată

Un progres semnificativ care a început în 1980 a fost tendința ca guvernele să permită firmelor profesionale să adopte structuri cu răspundere limitată.

Tradițional, auditorii și alți consilieri profesioniști au conlucrat sub forma unui tip de parteneriat. În acest format, fiecare partener individual din firmă este responsabil pentru datoriile firmei, chiar și pentru acelea pentru care un alt partener este direct răspunzător.

Odată cu expansiunea cabinetelor de audit și dezvoltarea lor în firme foarte mari de servicii profesionale, ideea că partenerii individuali ar trebui să accepte responsabilitatea financiară pentru greșelile tuturor partenerilor lor a devenit din ce în ce mai puțin susținută și a devenit acum din ce în ce mai puțin atractiv pentru profesioniști să devină parteneri.

Multe țări permit acum auditorilor lor să se organizeze în firme în care partenerii să se poată proteja în structuri cu răspundere limitată.

În cazul țărilor în care se procedea astfel, în timp ce firma în sine va fi responsabilă pentru orice litigiu în totalitate, membrii individuali ai firmei vor evita, în mod normal, răspunderea personală de a acoperi reclamația în totalitate sau parțial.

În SUA, în Regatul Unit al Marii Britanii și în alte țări, noi structuri de afaceri au fost divizate în mod intenționat pentru a veni în întâmpinarea preocupărilor auditorilor și ale altor firme de servicii profesionale. Structura, cunoscută ca „parteneriat cu răspundere limitată”, permite ca afacerile interne ale

companiei să fie organizate la fel de flexibil și de privat ca și în parteneriatul tradițional, dar cu adăugarea factorului că firma este o organizație corporatistă și că responsabilitatea partenerilor este limitată.

În cazul unei astfel de structuri, bunurile personale ale partenerilor individuali nu vor fi în pericol în cazul unei acționări în instanță a firmei. Oricum, acest tip de aranjament nu protejează compania în sine de acțiunea în instanță.

Regimuri specifice de limitare a răspunderii

Regimuri specifice de limitare a răspunderii pentru auditori există acum în multe țări. Acestea capătă de obicei una sau două forme principale – limitări financiare și reguli de răspundere proporțională.

- **Limitări legale asupra sumei pentru care un auditor poate fi răspunzător**

Analizând mai întâi problema limitărilor, acestea funcționează prin trasarea unei limite prin lege cu privire la suma pentru care un auditor poate fi făcut răspunzător în cazul în care demonstrează neglijență în ceea ce privește compania client.

În Germania, limita reglementată prin lege este stabilită la 1 milion euro pentru companiile care nu sunt listate și de 4 milioane de euro pentru companiile listate.

În Australia, limita legală este stabilită la 363,000 euro.

În Grecia, limita nu este o sumă fixă, dar este stabilită la nivelul maxim, de 5 ori mai mult decât salariul președintelui Curții Supreme sau decât totalul onorariilor taxelor câștigate în timpul anului

fiscal anterior, oricare dintre acestea este mai mare.

Belgia s-a alăturat de curând listei de țări din UE care impun o limită financiară referitoare la răspunderea auditorului.

Limitarea răspunderii în astfel de cazuri se aplică în general nu doar pretențiilor companiei, ci și terților care ar putea avea pretenții datorate pierderilor, adresate auditorilor.

Dar chiar în cazul în care există limitări statutare în legea națională a companiilor, acest lucru poate să nu fie întotdeauna suficient pentru a limita dimensiunea responsabilității auditorului față de clientul lui. În Germania, dacă o acțiune în instanță pentru pierderi nu poate fi formulată sub legea companiilor, reclamantii o pot formula sub codul civil.

Raționamentul care stă la baza codului civil este de a acoperi cazurile în care pierderile sunt provocate intenționat. Tribunalele germane au interpretat acest principiu destul de generos, cu rezultatul că un reclamant poate recupera pierderile dacă poate dovedi că auditorul a acționat cu neglijență, desconsiderând adevărul în procesul de auditare a situațiilor financiare.

În tribunalele din Germania s-a afirmat, de asemenea, că auditorul trebuie să ia în considerare faptul că raportul lui poate fi utilizat ca bază pentru a influența persoane de a se angaja în tranzacții financiare viitoare și că nu este necesar ca aceste persoane să fie cunoscute de către auditor la momentul desfășurării procesului de audit.

- **Reguli legale referitoare la răspunderea proporțională**

O abordare bazată mai mult pe principii se regăsește în regimurile bazate pe răspundere proporțională.

Răspunderea proporțională este în teorie un concept simplu. Înseamnă că, în cazul în care un auditor este făcut responsabil pentru provocarea pierderilor, o curte civilă îl va face răspunzător să plătească partea sa din dauna totală care poate fi atribuită în mod corect neglijenței sale.

Prin urmare, dacă un auditor este singur și în totalitate responsabil vinovat pentru pierderea suferită de către acționari, el va fi singurul responsabil pentru plata întregii daune stabilite de către tribunal. Dar dacă el este vinovat doar parțial pentru pierdere, atunci va fi făcut responsabil doar parțial.

În SUA, țară în care fenomenul litigiilor a ajuns la proporții foarte mari, legea pieței de capital a fost modificată în 1955 pentru a se conforma principiului responsabilității proporționale. Conform Legii privind reforma litigiilor în domeniul titlurilor de valoare private, daunele pentru pierderile economice ar trebui alocate între cei vinovați în proporție cu partea lor de vină.

În orice caz, în ciuda introducerii responsabilității proporționale, tribunalele din SUA sunt încă capabile de a acorda daune punitive împotriva auditorilor și astfel auditorii încă se pot confrunta cu acțiuni în instanță pentru sume extraordinar de mari.

În Australia, reformele Legii companiei care au intrat în vigoare în 2004 au introdus, de asemenea, în mod expres, principiul răspunderii proporționale pentru toate cazurile de inducere în eroare și înșelăciune unde daunele sunt acordate pentru pierderi economice, aceasta incluzând și pretenții împotriva companiilor de audit.

Mai înainte, sub responsabilitatea individuală și comună, un reclamant putea încerca să recupereze

întreaga pierdere de la un singur vinovat, chiar și atunci când alți inculpați pot fi de vină pentru cauzarea pierderii. Conform noului sistem, reclamantul trebuie acum să intenteze acțiuni împotriva tuturor părților potențial responsabile. Curțile vor decide atunci care este gradul de responsabilitate al fiecărei părți și, în concordanță, vor împărți responsabilitatea.

- **Reforma din Regatul Unit al Marii Britanii**

O abordare mai nouă și mai flexibilă a reformei răspunderii a fost adoptată de curând în Regatul Unit al Marii Britanii în Legea Companiilor 2006.

Această modificare înseamnă că pentru prima dată auditorul unei companii va fi îndreptățit să își limiteze responsabilitatea sa față de companie pentru neglijență în desfășurarea activității.

În prezent, în Regatul Unit al Marii Britanii, responsabilitatea unui auditor nu poate fi limitată sub nici o formă. Dacă acesta este găsit vinovat de neglijență în desfășurarea activității, va fi făcut responsabil, individual și împreună cu alții, pentru a compensa acționarii companiei. Singurul lucru pe care o companie îl poate face în prezent este acela de a-l asigura pe auditor împotriva oricăror costuri care pot fi atrase de către acesta în procedurile de apărare în care el este achitat.

Conform noii reforme, un auditor poate intra sub incidența unui acord, încheiat cu compania client, referitor la limitarea răspunderii lui.

Modul în care cele două părți definesc bazele limitării răspunderii ține doar de acestea - legea nu specifică adoptarea unei limitări sau

răspunderi proporționale sau orice altceva de acest gen.

Există două aspecte cheie ce privesc acordul de limitare a răspunderii. Mai întâi, cum este structurat? Și cum va fi pus acesta în practică?

Cu privire la primul dintre aceste puncte, acordul de limitare a răspunderii este descris doar ca unul care limitează suma pentru care un auditor poate fi responsabil, fie în totalitate sau în parte, cu privire la orice neglijență, greșeală sau încălcare a îndatoririlor sau încrederii care a apărut în procesul de auditare a conturilor companiei.

Aceștia sunt singurii parametri pe care legea îi statuează, fără mai menționa că baza asupra căreia s-a convenit trebuie să fie corectă și rezonabilă în toate circumstanțele cazului care fac referire la:

- responsabilitățile statutare ale auditorului cu privire la îndeplinirea auditului
- natura obligațiilor contractuale ale auditorului cu compania
- standardele profesionale pe care ar trebui să le respecte auditorul

Prin urmare, răspunderea unui auditor poate fi stabilită proporțional sau în relație cu o sumă de bani dată sau ca produs al onorariului de audit sau prin orice alte mijloace, atâta timp cât este justă și rezonabilă.

Celălalt aspect cheie al regulilor privind acordurile de limitare a răspunderii este că orice acord de acest fel trebuie să fie aprobat de acționarii companiei – nici un acord de limitare nu va fi valid dacă nu a fost aprobat de aceștia. Acționarii pot aproba aceste acorduri în două feluri:

- compania poate da o rezoluție înainte ca acordul să fie finalizat, aprobând principalii săi termeni, sau

- directorii pot încheia un acord cu auditorii și acționarii să-l aprobe ulterior.

În cazul unei companii din sectorul privat acționarii tot trebuie să fie implicați, dar pot, dacă doresc, să renunțe la dreptul lor de a aproba acordul.

Aprobarea în oricare dintre aceste modalități trebuie dată pentru fiecare an financiar. Astfel, un auditor care dorește să își limiteze răspunderea pe care o are față de o companie-client va trebui să obțină acordul companiei în mod regulat. Și de fiecare dată când este în vigoare un acord de limitare a răspunderii între companie și auditor, acest fapt va trebui să fie prezentat în situațiile anuale ale companiei.

Această reformă intră în vigoare în aprilie 2008.

Inițiativa EU

Chiar dacă subiectul răspunderii auditorului a reprezentat o problemă pentru profesie în ultimii 20 de ani, acesta s-a transformat într-un subiect politic de mai mare anvergură doar din momentul falimentului Enron și al altor mari companii din ultimii ani și, în special, din momentul în care Uniunea Europeană s-a decis să lanseze o revizuire extensivă.

Directiva revizuită pe marginea auditului statutar solicita Comisiei Europene să întreprindă un studiu privind regimul răspunderii auditorilor și să considere dacă trebuie sau nu aduse schimbări legilor europene care tratează acest subiect. Un studiu important a fost făcut de atunci pentru Comisie de către o firmă de consultanți din sectorul privat și rezultatele acestui studiu au condus direct la concluzia că este necesară o consultare oficială pentru a vedea dacă este nevoie să se modifice legea și, dacă da, cum

va trebui să fie făcută această schimbare.

Documentul Comisiei a detaliat cele patru variante de modificare care au fost propuse de către consultanți.

În primul rând, s-ar putea introduce un prag monetar unic în întreaga Uniune Europeană. În același fel în care avem deja limite monetare în scopul definirii întreprinderilor mici și mijlocii și pentru acordarea de exceptări de la regulile contabile și de audit, am putea avea și limite pentru a reglementa nivelul răspunderii auditorului. Adică, reguli de genul celor pe care le au în prezent Austria și Germania ar putea să se aplice tuturor statelor membre.

Într-o a doua variantă, ar putea exista o limită monetară variabilă asupra răspunderii auditorului depinzând de mărimea companiei. Pe această bază, nivelul de risc la care auditorul s-ar expune ar crește odată cu mărimea companiei client. Astfel, cu cât mai mare este compania-client cu atât mai mare este riscul pe care l-ar avea auditorul.

Cea de-a treia variantă presupune ca răspunderea să fie limitată în legătură cu nivelul onorariului de audit perceput clientului. De exemplu, ar putea fi o limită stabilită pe baza înmulțirii cu 100 a onorariului de audit perceput. Deci dacă onorariul de audit ar fi de 100.000 euro, atunci limita maximă a răspunderii pe această bază ar fi de 10 milioane de euro.

Cea de-a patra opțiune este de a introduce principiul răspunderii proporționale în relația audit-client. În conformitate cu acest principiu auditorul poate fi făcut responsabil pentru acea parte a pierderii care corespunde cu partea sa din răspunderea generală care a dus la acea pierdere. Mai simplu spus, dacă auditorul este responsa-

bil pentru jumătate din pierderile companiei, atunci va trebui să plătească 50% din pagubele provocate clientului.

Exercițiul de consultare s-a încheiat și Comisia ia în considerare momentan ce acțiuni să întreprindă. A publicat un raport asupra rezultatelor studiului și acesta este disponibil pe site-ul web al UE. După cum a fost de așteptat, profesia de audit a susținut foarte mult ideea că UE ar trebui să întreprindă acțiuni în ceea ce privește responsabilitatea, dar în același timp a existat și o opoziție puternică în fața acestei idei din partea băncilor, asigurătorilor și grupurilor de investitori. Cu toții așteptăm cu nerăbdare să vedem ce rezultate va avea acest proces în următoarele luni.

Deci, având în vedere aceste progrese, care sunt argumentele în favoarea reformei?

În primul rând, există necesitatea ca pe piață să existe un număr de auditori calificați care să fie capabili să servească nevoile specifice ale companiilor fie că sunt ele mari sau mici, naționale sau multinaționale.

În cazul celor mai mari, mai complexe multinaționale este de la sine înțeles că auditorii lor vor trebui să fie firme cu aptitudini și resurse corespunzătoare care să le permită să desfășoare activități de audit aprofundate. Consecința directă a falimentului Enron acum câțiva ani a fost că am pierdut una dintre firmele *Big 5* internaționale.

Deja după falimentul Enron, profesia contabilă a emis reguli stricte asupra independenței auditorului care lasă puțin loc greșelilor, reguli care vor avea în curând în Europa statut de lege prin noua directivă revizuită asupra auditului statutar – dacă încă una din marile firme ar fi să sufere aceeași soartă ca cea a

Andersen acum câțiva ani, piețele de capital ale lumii ar avea o mare problemă.

Trebuie să luăm în considerare ce pași pot fi luați pentru a împiedica acest lucru fără a scădea statutul raportului de audit și fără a diminua drepturile acționarilor. În cel de-al doilea rând - și acesta este un subiect care decurge natural din ultima mea remarcă - trebuie să luăm în considerare dacă restricțiile actuale asupra limitării răspunderii auditorului au un efect nesănătos asupra concurenței pe piața auditului și, în consecință, asupra onorariilor pe care cele mai mari firme pot să le perceapă pentru serviciile lor.

În Marea Britanie, unde în prezent auditorii nu-și pot limita răspunderea prin lege sau prin contract, fiecare din companiile listate din top 100 sunt auditate de una din *Big 4* și la fel este cazul și tuturor companiilor din top 350, mai puțin 8 dintre ele. Putem compara această situație cu cea din țările care au o limită statutară a răspunderii: în Germania, 22% din toate companiile cotate sunt auditate de o firmă care nu face parte din *Big 4*; în Austria 20% din companiile din top 50 sunt auditate de firme mai mici, în timp ce în Grecia aproape jumătate din companiile din top 50 au auditori din afara *Big 4*.

Existența sau lipsa limitărilor răspunderii nu are cum să fie singurul motiv pentru aceste statistici, dar înclinăm să credem că, dacă nu există nici o protecție împotriva răspunderii, riscul ridicat implicat în oferirea de servicii de audit către firmele mari este descurajant pentru firmele mijlocii, care astfel nu intră în competiție cu firmele mari de audit. Aceasta este o situație nesănătoasă și una care, după părerea ACCA, nu este în interesul afacerilor.

În cel de-al treilea rând, amenințarea constantă a litigiilor a avut consecințe foarte directe asupra disponibilității și costului asigurărilor. Acesta a fost cazul în SUA mai ales. Până la mijlocul anilor 1990, cererile de despăgubire adresate firmelor *Big 6* (pe atunci) erau estimate a ajunge la 30 miliarde dolari; în Europa, de asemenea, s-au ridicat pretenții financiare astronomice pe motive de neglijență asupra auditorilor companiilor cum ar fi BCCI și Equitable Life care, dacă ar fi avut succes, ar fi putut dărâma dintr-o lovitură firmele de audit în cauză.

Chiar dacă cererile nu au câștig de cauză sau sunt rezolvate în afara tribunalului riscul litigiului tot trebuie să fie acoperit de asigurare și acest lucru este din ce în ce mai problematic. Firmele mari în special au mari probleme deoarece nu li se pare că asigurarea comercială este suficientă pentru a acoperi riscul lor, astfel încât și-au înființat propriile instrumente de asigurare. Practic, acest lucru înseamnă că riscul pe care îl au aceste firme nu poate fi asigurat.

Pentru firmele mai mici costul acoperirii riscului a crescut, dar nu ar fi înțelept să ne imaginăm că vor fi întotdeauna imune la problemele pe care deja le au firmele mari. În Australia colapsul în 2001 al celei mai mari firme de asigurări, HII, a dus la o criză a firmelor de servicii profesionale de toate tipurile, având drept rezultat că riscurile efectuării de audit (și a altor servicii de audit) au trebuit să fie foarte atent reevaluate de fiecare firmă.

Criza a condus de fapt direct la reformarea legii din Australia, reformă la care am făcut referire mai devreme.

În al patrulea rând, în urma falimentelor Enron și Worldcom profesia contabilă a trebuit să se con-

frunte cu un mediu din ce în ce mai reglementat. În SUA am fost martorii implementării Sarbanes-Oxley, care a impus reglementări împovărătoare asupra companiilor listate și a înființării Public Company Accountancy Oversight Board (PCAOB), care supraveghează felul în care acționează profesia contabilă.

În Marea Britanie, instituțiile profesionale contabile fac în prezent obiectul supravegherii publice, cu accent pe procedurile lor de reglementare și disciplinare și condiții similare vor trebui să fie introduse în curând și în UE conform directivei revizuite pentru audit statutar.

De asemenea, auditorii trebuie să accepte noile cerințe ale standardelor internaționale privind etica și auditul și sunt subiectul verificărilor obligatorii ale nivelului de contabilitate. Pe scurt, contabilii și auditorii nu au fost niciodată supuși unui control atât de drastic și unei supravegheri atât de dure.

Aceasta înseamnă că șansele ca firmelor de audit să li se permită să fie în situația de a efectua activități de audit sub standard sunt foarte mici. Iar în lumina responsabilităților adiționale de conformitate pe care sunt obligați să și le asume și să plătească pentru ele, este rezonabil ca auditorii să aștepte anumite compensații în forma protecției în fața unor litigii nerezonabile.

Dar cel mai puternic argument în favoarea anumitor forme de limitare a răspunderii auditorului este acela că sistemul răspunderii comune și individuale este în esență o sancțiune disproporționată împotriva auditorului. Înseamnă că auditorul poate fi tras la răspundere nu numai pentru pierderile pentru care este responsabil, ci și pentru pierderile care sunt direct vina altor persoane.

Atunci când managementul nu are mijloacele financiare de a recupera pierderile care sunt cerute, așa cum va fi cazul de cele mai multe ori, auditorul, care se presupune că are acoperirea asigurării cerute de reglementările profesionale, poate să se găsească în situația de a i se cere despăgubiri pentru întreaga pierdere. Acest lucru duce la situația în care auditorii sunt dați în judecată nu numai pentru că se consideră că vina este în mare parte a lor, ci pentru că ei sunt cei care vor avea cel mai probabil posibilitățile de a plăti pagubele. Aceasta este o distorsionare, care nu numai că este injustă, dar crește presiunea asupra costurilor asigurării profesionale și încurajează litigiile fără baze reale.

Nu încerc să sugerez pentru nici un moment că un auditor care nu întreține servicii în conformitate cu standarde legale și profesionale ar trebui să fie scutit de a avea răspundere civilă pentru munca sa. Acest lucru ar aduce prejudicii și ar devaloriza întregul scop și statut al auditului. Este acceptat în general că nivelul de răspundere pentru calitatea și profunzimea consilierii profesionale acordate clientului este un determinant al calității și astfel ar trebui să îi acceptăm valoarea în cadrul întregului proces de audit.

Este, de asemenea, corect faptul că acționarii companiilor, fiind cei mai importanți beneficiari ai raportului de audit ar trebui să fie îndreptați

să ceară compensări din partea auditorului, atunci când neglijența auditorului a adus pierderi financiare companiei lor.

De asemenea, trebuie să nu uităm nevoia de a păstra calitatea auditului: studiul Comisiei Europene a sprijinit opinia că limitarea răspunderii auditorului nu ar avea nici un efect semnificativ asupra calității auditului. Dar nu este corect ca auditorul să fie văzut ca fiind efectiv garantul pretențiilor acționarului. Această situație nu corespunde cu scopul auditului sau cu rolul auditorului în relația sa cu o companie. Mai mult, această situație practic încurajează anumiți observatori să interpreteze greșit natura funcției de audit și să critice pe nedrept auditorii atunci când încearcă să se protejeze împotriva anumitor pretenții injuste.

ACCA întâmpină cu bucurie faptul că această problemă este abordată cu seriozitate de guvernele din întreaga lume, inclusiv UE și așteptăm cu nerăbdare o soluție care să ofere un echilibru mai bun între natura reală a funcției de audit și drepturile legitime ale companiilor și acționarilor săi.

Sprijinim ideea că auditul ar trebui să se dezvolte astfel încât să înglobeze responsabilități noi și mai largi, dar putem obține un real progres în acest domeniu doar odată ce îngrijorările juste ale auditorilor asupra riscului și răspunderii au fost corect abordate.

Bibliografie

- „Private Securities Litigation Reform Act“ - emis de Congresul SUA in 1995
Australian company law reforms: a summary - <http://library.findlaw.com/1998/Oct/1/129780.html>
- UK companies Act in 2006 - http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/pdf/ukpga_20060046_en.pdf
- Directiva 2006/43/CE privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate
- Sarbanes-Oxley Act - emis de Congresul <http://www.soxlaw.com/>

Evaluarea performanțelor departamentului de audit intern

*Nadir ALL,
ACCA, CISA
Manager
PricewaterhouseCoopers*

Abstract

Performances Evaluation of the Internal Audit Department

Key words: corporate governance, quality assurance program, internal evaluations, external evaluations, succession planning, career planning, risk assessment, electronic working papers, knowledge base management, quality indicators

Considering the increased focus on corporate governance during the last period and the role of internal audit in this context, the author presents the practical aspects of the evaluation of the internal audit department performance based on his professional experience.

Compliance with the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing is a good starting point but this is not sufficient to answer the question on the agenda of the audit committee: **"How effectively is the potential of the internal audit department used in our organisation?"**

The author presents the benefits of the external evaluation of the internal audit. He introduces several dimensions of the evaluation of the internal audit department and illustrates a series of practical problems in our country.

Cuvinte cheie: **gubernanța corporativă, program de asigurare a calității, evaluări interne, evaluări externe, plan de succesiune, planificarea carierei, evaluarea riscurilor, dosare electronice, managementul bazei de cunoștințe, indicatori de calitate.**

Introducere

Evoluțiile recente pe plan internațional, în special marile cazuri de fraudă și faliment care au afectat atât mediul de afaceri de peste ocean, cât și pe cel european, au adus în actualitate mai mult ca niciodată tema unei guvernante corporative eficiente și transparente. Ca o consecință evidentă, comitetele de audit și conducerea executivă se bazează din ce în ce mai mult pe auditul intern pentru a își îndeplini responsabilitățile privind guvernanta. Pentru a răspunde acestor cerințe în creștere, auditul intern trebuie să își desfășoare activitatea la cel mai înalt nivel profesional

și calitativ și să urmărească îmbunătățirea continuă a performanțelor.

I. Evaluarea respectării Standardelor pentru practica profesională a auditului intern

La data de 1 ianuarie 2002, Institutul Auditorilor Interni („The Institute of Internal Auditors”) cu sediul în SUA – organizația profesională internațională care reglementează această profesie, cu peste 80.000 de membri și cu o prezență în peste 100 de țări – a emis o serie revizuită a Standardelor pentru Practica Profesională a Auditului Intern, care includ două prevederi foarte importante referitoare la asigurarea calității. În primul rând, departamentele de audit intern trebuie să implementeze un program intern de asigurare a calității și îmbunătățire continuă. În al doilea rând, trebuie să se asigure o evaluare externă a activității auditului intern.

Aceste standarde au fost preluate în totalitate și de către Camera Auditorilor Financiari din România și sunt aplicabile activității de audit intern din România.

Conform standardului „1300 - Programul de asigurare și îmbunătățire a calității”, Directorul de audit intern „trebuie să elaboreze și să întrețină un program de asigurare și îmbunătățire a calității care să acopere toate aspectele legate de activitatea de audit intern și să monitorizeze permanent eficacitatea acestuia. Acest program va include evaluări interne și externe ale calității și o monitorizare internă permanentă. Fiecare parte a programului trebuie să fie concepută astfel încât să ajute activitatea de audit intern să aducă un plus de valoare și să îmbunătățească activitățile organizației, dar și să ofere o asigurare că activitatea de audit intern se desfășoară în conformitate cu Standardele și Codul etic.”

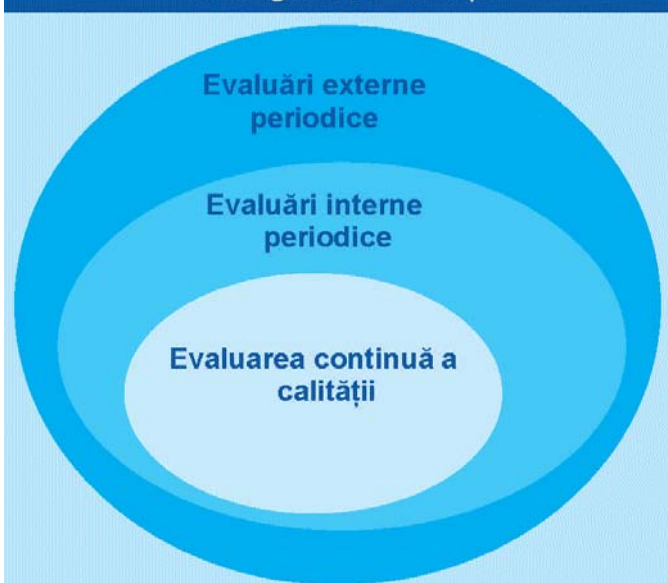
În continuare, se detaliază:

„1310 - Evaluări ale programului de control al calității

Activitatea de audit intern trebuie să adopte un proces care să permită monitorizarea și evaluarea eficacității globale a programului de control al calității. Acest proces trebuie să cuprindă atât evaluări interne, cât și evaluări externe.”

Așadar, conform acestui standard, programul de asigurare a calității are trei componente majore: evaluarea calității în cadrul activității curente a auditului intern, evaluarea periodică internă și evaluarea periodică externă.

Figura 1 - Componentele programului de asigurare a calității

a. **Evaluarea continuă a calității** se realizează cel mai bine atunci când este încorporată în procesul curent de audit intern:

- supervizarea misiunilor de audit;
- structurarea activității de audit intern prin utilizarea de programe de lucru și chestionare;
- obținerea de evaluări din partea entităților și persoanelor auditate;
- măsurarea performanțelor;
- stabilirea și urmărirea bugetelor misiunilor.

Ca urmare a evaluării continue, departamentul de audit intern trebuie să elaboreze concluzii referitoare la activitatea de audit, iar apoi să monitorizeze modul în care se implementează îmbunătățirile propuse.

b. **Evaluările interne periodice** se recomandă a fi efectuate anual. Standardul „1311 - Evaluări interne” menționează că:

„Evaluările interne trebuie să cuprindă:

- revizuri permanente privind performanța activității de audit intern; și
- revizuri periodice, efectuate prin autoevaluare sau de către alte persoane din cadrul entității care cunosc practicile de audit intern și Standardele.”

Acestea se pot realiza în practică prin verificarea încrucișată a activităților de audit intern, de către membrii ai departamentului care nu au fost implicați în activitățile sau în misiunile supuse verificării. De exemplu, în cazul departamentelor de audit medii și mari în care activitatea este desfășurată de mai multe echipe de audit, periodic se poate selecta un eșantion din misiunile de audit efectuate în cursul perioadei și se pot desemna echipe de evaluatori din cadrul departamentului, care să revizuiască calitatea muncii efectuate de colegii lor, raportând concluziile finale către șeful departamentului de audit intern. Alte activități includ discuții cu persoanele auditate și conducerea executivă, compararea cu practicile din alte societăți similare etc. Întregul proces este coordonat direct de către directorul de audit intern, iar concluziile vor fi raportate comitetului de audit.

c. **Evaluările externe** sunt prevăzute de Standardul „1312 - Evaluări externe”, care menționează că „Evaluările externe trebuie să fie realizate **cel puțin o dată la 5 ani** de către un auditor sau o

echipă de auditori independenți și care dețin competențele necesare, din afara entității. Nevoia potențială de evaluări externe mai dese, precum și competența și independența auditorului extern sau a echipei de auditori, inclusiv orice posibil conflict de interese, trebuie discutate de către directorul Departamentului de audit intern cu Comitetul de Audit. De asemenea, astfel de discuții trebuie să țină cont de mărimea, complexitatea și specificul organizației în corelație cu experiența auditorului sau a echipei.”

În practică, evaluarea externă se poate realiza în două moduri: fie prin contractarea unei firme independente de audit și consultanță, fie prin evaluarea reciprocă a departamentelor de audit din cadrul a două societăți diferite. Evident, din motive de confidențialitate, a doua variantă este puțin probabilă în cazul în care vorbim despre două societăți concurente sau între care există o relație de afaceri directă, dar este utilizată în cadrul companiilor din cadrul aceluiași grup, în cazul corporațiilor multinaționale.

Un calcul simplu arată că, în condițiile în care noile standarde au intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2002, cei cinci ani prevăzuți în secțiunea „1312 - Evaluări externe” s-au scurs la data de 31 decembrie 2006.

Această situație are două implicații. Prima este că, din experiența practică, până la această dată, marea majoritate a societăților românești nu au îndeplinit cerințele acestui standard. A doua implicație, mai pozitivă, este că societățile din SUA și Europa de Vest au trecut deja prin acest exercițiu și putem beneficia de experiența acestora.

În cazul țării noastre, unde reglementările privind auditul intern au intrat în vigoare în 2006 (respectiv 2003 pentru instituțiile bancare), din punct de vedere strict al respectării cerințelor legale ne vom confrunta cu această situație de-abia peste câțiva ani. Totuși, societățile care doresc o funcție strategică de audit intern nu se limitează la îndeplinirea cerințelor legale, ci acționează activ pentru îmbunătățirea reală a performanțelor funcției de audit intern.

Deși la prima vedere pare un proces relativ rapid, obținerea unei evaluări externe cu rezultate pozitive implică un volum mare de muncă și pregătire. Un bun punct de pornire este analiza manualului de asigurare a calității, publicat de Institutul Auditorilor Interni (IAA), care oferă o serie de instrumente excelente pentru efectuarea unei autoevaluări înainte

evaluării externe. Directorul de audit intern poate concluziona singur, pe baza rezultatelor evaluărilor interne, asupra stadiului de pregătire pentru evaluarea externă și poate corecta eventualele deficiențe.

Institutul Auditorilor Interni permite două abordări:

- a. evaluare externă cuprinzătoare, sau
- b. autoevaluare, urmată de o validare independentă.

Din experiența societăților care au trecut prin acest exercițiu, directorii de audit intern care optează pentru autoevaluare sunt de multe ori surprinși de nivelul resurselor de audit intern care trebuie să fie alocate în acest scop. Această situație se datorează faptului că, deși la prima vedere autoevaluarea pare mai tentantă, aceasta presupune un efort substanțial pentru analiza și elaborarea documentației, care trebuie completată înaintea unei validări externe independente.

O evaluare externă cuprinzătoare are în vedere următoarele aspecte:

- conformitatea cu standardele de audit intern și codul etic;
- statutul, planurile, politicile, procedurile, practicile și cerințele legale ale auditului intern;
- perspectivele principalelor părți interesate, incluzând așteptările consiliului de administrație, ale comitetului de audit și ale conducerii executive și operaționale față de departamentul de audit;
- integrarea auditului intern în procesul de guvernanță a organizației, incluzând relațiile cu celelalte grupuri implicate;
- instrumentele și tehnicile auditului intern;
- evaluarea personalului, inclusiv a nivelului cunoștințelor și experienței auditorilor interni, a specializărilor existente în cadrul departamentului;
- evaluarea statutului și determinarea măsurii în care auditul intern își îndeplinește misiunea asumată în cadrul organizației.

De asemenea, Directorul de audit intern este responsabil să identifice un evaluator extern calificat corespunzător. În Standardul de aplicare „1311-1 Evaluări externe” se precizează calificările de bază pe care trebuie să le demonstreze evaluatorul extern. De asemenea, Standardul 1311-1 sugerează că persoanele care efectuează evaluări externe trebuie să fie:

- competente cu experiența în auditul intern și cu o bună cunoaștere a Standardelor de audit intern;
- să dețină certificări profesionale recunoscute, cum ar fi CIA, CPA, CISA etc;
- să dispună de minim trei ani de experiență recentă în practica auditului intern într-o poziție de conducere.

II. Evaluarea performanțelor auditului intern

În cadrul unei evaluări externe, se are în vedere, în primul rând, verificarea conformității activității auditului cu Standardele de audit intern. Se pune însă problema dacă respectarea Standardelor este suficientă pentru a oferi asigurarea că auditul intern aduce într-adevăr un plus de valoare organizației, pe măsura așteptărilor consiliului de administrație, ale comitetului de audit și ale conducerii.

Făcând un pas mai departe, putem adresa conducerii executive și comitetului de audit întrebarea: „**Cât de bine este exploatat potențialul departamentului de audit intern în organizația dumneavoastră?**”. În mod surprinzător, experiența practică demonstrează că în cele mai multe societăți nu există o evaluare a beneficiilor generate de auditul intern și nici a modului în care este exploatat potențialul acestuia. De multe ori, în cadrul societăților nu există experiență suficientă pentru evaluarea performanțelor auditului intern. Din acest motiv, este important ca evaluarea externă să includă mai mult decât simpla verificare a respectării Standardelor de audit.

Componențele unui program de evaluare a auditului intern

În cadrul unei evaluări externe se pornește de la **așteptările** pe care le au față de auditul intern cele trei părți direct interesate: comitetul de audit (sau consiliul de administrație), conducerea executivă și auditorii externi:

a) Comitetul de audit (sau consiliul de administrație):

- executarea unui plan de audit cuprinzător, bazat pe evaluarea riscurilor;
- demonstrarea unei experiențe semnificative în vederea furnizării unei asigurări asupra riscurilor și controalelor;
- oferirea de asistență în îndeplinirea responsabilităților privind guvernarea organizației;

- asumarea rolului de „ochi și urechi” al comitetului de audit în interiorul organizației;
- constituirea într-un consultant de încredere, care poate furniza răspunsuri și recomandări la probleme complexe.

b) Conducerea executivă:

- dobândirea unei experiențe semnificative, care să îi permită să obțină o asigurare rezonabilă asupra riscurilor și controalelor;
- înțelegerea profundă a domeniului de activitate specific și a riscurilor organizației;
- furnizarea de informații relevante și la timp pentru a facilita managementul riscurilor și deciziile de afaceri;

c) Auditul extern:

- înțelegerea în profunzime a controalelor interne asupra raportării financiare, pentru a putea utiliza activitatea auditului intern în vederea reducerii volumului de muncă a auditului extern;
- abordarea riscurilor și controalelor interne asupra raportării financiare, în funcție de care auditul extern se poate baza pe rezultatele muncii auditului intern;
- evaluarea controalelor asupra sistemelor informatice relevante pentru raportarea financiară, pentru a obține confort asupra procesării informațiilor financiare.

Pornind de la aceste așteptări, în cadrul unei evaluări externe se vor analiza elementele componente ale unei funcții de audit intern:

1. Organizarea funcției de audit intern
2. Resursele umane
3. Practicile de lucru
4. Tehnologia
5. Comunicarea și raportarea
6. Managementul cunoștințelor
7. Măsurarea performanțelor

Analiza fiecărei componente este complexă și ia în calcul mai multe dimensiuni. În continuare sunt prezentate cu titlu de exemplu o parte din elementele tipice pe care le regăsim, de regulă, într-o evaluare externă:

1. Organizarea funcției de audit intern

- Evaluarea gradului efectiv de independență a auditului intern, dincolo de aspectele formale. Întrebarea cheie este „cine poate să îl demită pe directorul de audit intern?”
- Evaluarea nivelului de autoritate pe care îl are directorul de audit intern în cadrul organizației, în raport cu conducerea executivă și comitetul de audit. În acest sens, evaluatorul trebuie să privească dincolo de aspectele pur formale și să analizeze inclusiv profilul directorului de audit pentru a determina dacă acesta are în mod real autoritatea necesară.
- Sprijinul pe care auditul intern îl primește din partea conducerii pentru desfășurarea activității trebuie să fie unul real. Auditul intern trebuie să aibă atât resursele necesare, cât și acces neîngrădit la informații și persoane.
- Analiza adecvării bugetului alocat auditului intern în raport cu obiectivele acestuia și planul de audit.
- Seriozitatea cu care sunt tratate rezultatele misiunilor de audit intern de către conducere stă la baza autorității și obiectivității auditului. Evaluatorul trebuie să determine dacă rapoartele de audit sunt tratate cu toată considerația, iar recomandările auditului sunt sprijinite de conducere.
- Adecvarea strategiei auditului intern în raport cu strategia generală a organizației.
- Măsura în care auditul intern are acces la persoane, informații și la comitetul de audit.
- Adecvarea structurii departamentului de audit intern în raport cu specificul organizației și obiectivele strategice, inclusiv din punct de vedere al costurilor și eficienței.
- Claritatea definirii rolurilor și responsabilităților în cadrul departamentului de audit intern.

În practică am întâlnit numeroase situații în care, formal, auditul intern raportează comitetului de audit, dar în substanță acesta nu are nici o autoritate în fața conducerii sau nu are acces la anumite informații sau persoane. Mai mult, am observat situații în care auditul intern chiar evită abordarea zonelor în care ar putea „deranja” membrii importanți ai conducerii, de exemplu, atunci când este vorba despre audituri în zona de strategie sau de salarizare.

O altă problemă întâlnită constă în dimensionarea total insuficientă a departamentului de audit intern.

De exemplu, este greu de presupus că o companie din domeniul utilităților publice, cu peste 5.000 de angajați, poate avea un audit intern eficient format din 2 persoane, motivul invocat fiind lipsa bugetului. Acesta este un indicator al lipsei sprijinului din partea conducerii și conduce la un deficit de autoritate a auditului intern în cadrul organizației.

Un alt aspect de luat în considerare este dacă structura departamentului de audit este cea mai potrivită pentru organizația respectivă. De exemplu, în cazul unei societăți cu prezență la nivel național, se justifică un auditor intern în fiecare județ sau regiune? În ce măsură ar fi mai eficient un departament de audit intern centralizat ?

2. Resursele umane

- Evaluarea procesului de asigurare a resurselor umane calificate pentru activitatea de audit intern, cu implicarea departamentului de Resurse Umane.
- Evaluarea gradului în care auditorii interni sunt familiari cu domeniul de activitate și aspectele specifice organizației.
- Modul în care departamentul de audit intern își evaluează competențele existente în raport cu cele necesare pentru desfășurarea activității și identifică zonele deficitare (de exemplu, auditul IT).
- Procesul prin care se obțin competențele corespunzătoare în zonele deficitare. Aceasta se poate realiza prin programe de pregătire, angajarea unor auditori cu experiență sau apelarea la consultanți externi pentru probleme punctuale.
- Modul în care se asigură transferul și continuitatea competențelor în cazul mișcărilor de personal.
- O strategie pentru a compensa plecările de personal cheie. Existența unui plan de succesiune.
- Adecvarea planurilor de dezvoltare profesională a auditorilor interni la obiectivele organizației, precum și existența resurselor necesare dezvoltării profesionale.
- Existența și gradul de adecvare a planului de training pentru auditul intern.
- Măsura în care promovările și recompensarea sunt legate de performanțele demonstrate și măsurabile ale auditorilor interni.
- Existența unui plan de carieră pe termen lung pentru reținerea auditorilor experimentați în cadrul organizației, cu potențial de a ajunge pe poziții de conducere.

- Gradul în care planul de training include atât aspecte tehnice, cât și aspecte de interacționare și comunicare.

Resursele umane reprezintă una din cele mai importante probleme pe agenda directorilor de audit intern din România. Auditul intern fiind o funcție relativ nouă, de regulă, în cadrul organizației nu există suficient personal cu suficientă experiență. De asemenea, auditorii interni sunt foarte „vânați” pe piața muncii datorită experienței acestora, ceea ce determină o fluctuație de personal foarte mare.

Directorul de audit intern are la dispoziție mai multe opțiuni pentru a asigura personalul departamentului și de cele mai multe ori întâlnim o combinație a acestora:

- reorientarea persoanelor care au activat în cadrul controlului financiar de gestiune (în acest caz provocarea constă în adaptarea mentalității),
- angajarea unor persoane fără experiență anterioară și dezvoltarea acestora prin programe de training (ceea ce presupune costuri mari și o perioadă îndelungată), sau
- angajarea unor persoane cu experiență semnificativă în audit intern sau financiar (ceea ce presupune costuri salariale mari).

Principalele deficiențe pe care le-am întâlnit în cazul societăților din România se referă la:

- Lipsa unei strategii pentru asigurarea necesarului de cunoștințe tehnice la nivelul departamentului pentru executarea planului de audit. Există situații în care auditul intern nu și-a planificat din timp dezvoltarea anumitor seturi de cunoștințe și s-a conștientizat relativ târziu că nu este disponibilă experiența necesară, de exemplu, pentru efectuarea unui audit al sistemelor informatice.
- Un alt exemplu de abordare eronată constă în elaborarea planului de audit în funcție de experiența disponibilă și nu de evaluarea riscurilor. Astfel, se poate ajunge în situația în care nu se alocă nici o oră de audit evaluării sistemului informatic integrat recent implementat, pentru că nu există niciun auditor cu experiență IT suficientă. Mulți directori de audit intern nu apelează nici la consultanța de specialitate din exteriorul organizației în zonele pe care nu le stăpânesc, ceea ce duce la acoperirea necorespunzătoare a riscurilor de afaceri identificate.

- Sunt multe societăți în cadrul cărora nu există o strategie sau un plan de training pentru auditul intern.
- Un alt aspect fundamental, din păcate neglijat, este reprezentat de planificarea pe termen lung a carierei auditorilor interni. Este cunoscut faptul că auditul intern nu este de regulă un capăt de linie. Dimpotrivă, reprezintă o pârtie de lansare, o adevărată „pepinieră” de viitori manageri. Aceste oportunități de carieră trebuie comunicate în mod transparent auditorilor interni și aceștia trebuie să beneficieze de tot sprijinul pentru a putea progresa în cadrul organizației. În acest fel, experiența valoroasă câștigată de-a lungul timpului de auditorii interni rămâne în interiorul societății.

3. Practicile de lucru

- Evaluarea rolului auditului intern în procesul de evaluare a riscurilor.
- Evaluarea calității procesului și rezultatelor evaluării riscurilor.
- Modul în care planul de audit anual este bazat pe rezultatele evaluării riscurilor și dacă aceasta a fost aprobată de consiliul de administrație.
- Analiza planului anual de audit și a adecvării acestuia la specificul organizației și obiectivele acesteia.
- Modul de alocare a resurselor în planul de audit pentru a se evita supraîncărcarea sau neutilizarea resurselor.
- Evaluarea conținutului documentelor de planificare a misiunilor de audit.
- Analiza metodologiei de audit intern a departamentului și a gradului în care aceasta respectă standardele de audit intern, este practică și ușor de înțeles.
- Existența unui proces continuu de actualizare a metodologiei de audit conform ultimelor evoluții din cadrul afacerii și al profesiei.
- Instruirea noilor auditori interni în ceea ce privește metodologia.
- Analiza modului în care se realizează revizuirea muncii de audit și a documentelor de lucru.
- Definirea și utilizarea unor indicatori de calitate pentru activitatea auditului intern

Evaluarea riscurilor reprezintă principala problemă cu care se confruntă atât auditul intern, cât și comite-

tul de audit. Literatura de specialitate este foarte bogată în aspectele teoretice, dar experiența practică este relativ limitată. Printre problemele comune întâlnite se numără:

- concentrarea excesivă asupra aspectelor financiar-contabile și neglijarea riscurilor strategice și operaționale;
- lipsa unor criterii obiective pentru prioritizarea riscurilor;
- neimplicarea auditului intern cu rolul de suport al procesului de evaluare și gestionare a riscurilor.

De asemenea, sunt situații în care planul de audit nu reflectă rezultatele evaluării riscurilor și, în consecință, se alocă resurse importante ariilor auditabile nesemnificative, în timp ce ariile mai riscante sunt neglijate. Un caz tipic îl reprezintă situația în care o societate înregistrează pierderi importante datorită ineficienței controalelor interne din cadrul activității de bază (aprovizionare, producție, desfacere), iar auditul intern își concentra atenția asupra verificării deconturilor de cheltuieli.

Alte probleme constatate în multe organizații se referă la: lipsa unei metodologii clare de audit intern (ex, instrucțiuni pentru selectarea eșantioanelor), lipsa unei planificări detaliate a misiunilor de audit sau documentarea insuficientă a muncii de audit efectuate.

4. Tehnologia

- Evaluarea gradului în care auditul intern utilizează tehnologia informației în desfășurarea activității. Aceasta include aplicarea tehnicilor de audit asistate de computer, utilizarea dosarelor electronice de audit sau a aplicațiilor specializate pentru analiza datelor, eșantionare etc.
- Analiza gradului în care utilizarea tehnologiei eficientizează munca de audit, prin reducerea timpului necesar documentării, analizei de risc și a analizei datelor.
- Existența posibilităților de extragere a informațiilor necesare auditului din sistemele informatice financiar contabile sau operaționale.
- Determinarea experienței în domeniul IT existente în cadrul departamentului de audit intern. Identificarea necesităților de pregătire profesională în domeniul IT și definirea unui plan de acțiune pentru realizarea acesteia.

Se constată lipsuri în privința utilizării instrumentelor electronice în cadrul auditului. Auditorii interni nu

dispun, în multe cazuri, de tehnologia necesară pentru extragerea datelor din sistemele informatice ale societății, analiza datelor, efectuarea de proceduri analitice, eșantionare, deși pe piață există o serie de instrumente foarte utile.

De asemenea, în mod surprinzător, cele mai multe departamente de audit intern utilizează, încă, dosare de audit pe suport de hârtie. Din acest motiv, se pierde foarte mult timp pentru documentarea muncii efectuate și gestionarea dosarelor voluminoase de hârtie (până la 40% din timpul alocat unei misiuni de audit). Departamentele de audit intern care își implementează o soluție completă de audit intern beneficiază de o creștere semnificativă a eficienței, iar timpul eliberat le permite să acopere și alte arii auditabile. O soluție completă de audit intern cuprinde instrumente electronice pentru:

- evaluarea riscurilor;
- utilizarea unui sistem de dosare electronice de audit;
- planificarea misiunilor de audit;
- evidența timpului și cheltuielilor;
- urmărirea online a implementării recomandărilor.

5. Comunicarea și raportarea

- Analiza fluxurilor informaționale în ambele sensuri dintre auditul intern și restul organizației. Auditul intern trebuie să fie permanent informat asupra modificărilor survenite în cadrul organizației, la nivel strategic sau operațional, pentru a-și putea adapta planul de audit la necesitățile în continuă schimbare. Evaluarea eficienței protocoalelor de comunicare dintre auditul intern și conducerea executivă sau operațională.
- Auditul intern trebuie să aibă posibilitatea de a comunica mesaje în interiorul organizației, pentru a contribui la dezvoltarea mediului de control intern. Aceste comunicări trebuie să includă și o componentă de „marketing” intern al auditului intern pentru a obține suportul întregii organizații.
- Evaluarea calității raportării către comitetul de audit și conducere. Raportările trebuie să îndeplinească anumite criterii de relevanță, să se concentreze asupra aspectelor celor mai semnificative pentru organizație.
- Analiza eficienței procesului efectiv de elaborare a rapoartelor, care să asigure încorporarea comentariilor conducerii în raportul final într-un mod cât

mai eficient, astfel încât informația să ajungă la comitetul de audit cât mai rapid și cât mai complet. Această analiză urmărește indicatorii privind durata de elaborare a rapoartelor, de revizuire, comunicare și încorporare a observațiilor conducerii, până la comunicarea raportului final către comitetul de audit.

- Evaluarea procesului prin care se urmărește implementarea recomandărilor auditului. Verificarea modului în care recomandările auditului sunt urmărite periodic și a procesului prin care sunt raportate cazurile de nerespectare a termenelor convenite pentru implementare.

În practică, raportarea tinde să fie greoaie și prea încărcată pentru nevoile cititorilor. Trebuie să avem în vedere că rapoartele de audit sunt destinate atât conducerii, cât și comitetului de audit, care sunt compuse din persoane extrem de ocupate. Din acest motiv, este importantă abilitatea auditorului intern de a scrie cât mai scurt și concis, cu impact maxim asupra cititorilor. În multe cazuri, rapoartele de audit sunt greu de citit întrucât conțin prea multe informații ne semnificative, iar limbajul utilizat este mult prea formal și complicat.

6. Managementul cunoștințelor

- Evaluarea modului în care sunt colectate și păstrate cunoștințele dobândite de auditul intern în cursul desfășurării activității. Pentru a nu fi pierdute odată cu trecerea timpului, cunoștințele acumulate în cadrul misiunilor de audit trebuie înregistrate și puse la dispoziția întregului departament.
- Pentru ariile complexe, se pot desemna în cadrul departamentului persoane responsabile pentru a efectua activități de cercetare și a deveni specialiști în anumite probleme (ex, impozite și taxe, instrumente financiare, aspecte de reglementare specifice anumitor domenii de activitate). Aceștia le vor putea oferi asistență și îndrumare colegilor, în aceste domenii specifice.

O problemă des întâlnită este lipsa unei strategii pentru managementul cunoștințelor. În practică nu există un mecanism pentru captarea informațiilor și experienței dobândite în cursul misiunilor de audit, pentru a fi exploatate și în viitor. Auditul intern ar trebui să aibă la dispoziție o bază de date în care să fie păstrate centralizat toate informațiile relevante obținute, clasificate în funcție de tipul și importanța acestora, precum și de nivelul de securitate. Auditorii interni ar

trebui să aibă acces la aceste informații și să fie încurajați să contribuie la dezvoltarea continuă a bazei de cunoștințe.

7. Măsurarea performanțelor

- Analiza gradului de adecvare a indicatorilor de performanță utilizați pentru evaluarea activității auditului intern, atât la nivel de departament, cât și la nivel de auditor sau misiune de audit. Indicatorii de performanță trebuie să acopere toate aspectele semnificative ale auditului intern, printre care amintim: indicatori de calitate a muncii, documentării și raportării, eficiență economică a misiunilor de audit (ex, bugete), pregătirea profesională, cuantificarea beneficiilor generate etc.
- Este esențială existența unui mecanism eficient de evaluare a performanței auditului intern de către organizație, precum și de comunicare transparentă a concluziilor față de modul în care auditul intern și-a îndeplinit sarcinile. Acest proces este important pentru a alinia activitatea auditului intern și așteptările organizației, iar auditul intern trebuie să ia în considerare aceste elemente ca parte a programului de îmbunătățire continuă a calității.

Experiența a demonstrat că în România există foarte puține cazuri în care activitatea de audit intern este evaluată intern pe baza unor seturi de indicatori de performanță obiectivi și cuprinzători. Prin urmare, în cele mai multe cazuri, nici comitetul de audit, nici conducerea nu pot răspunde întrebării „Care este valoarea pe care auditul intern o aduce organizației?”.

Performanța activității de audit intern se evaluează prin cuantificarea beneficiilor estimate generate de recomandările auditului. Aceste beneficii pot include:

- pierderile potențiale evitate;
- reducerile de costuri;
- creșterile eficienței operaționale;
- oportunitățile folosite în avantajul societății;
- protejarea reputației organizației etc.

În cele mai multe cazuri, cuantificarea beneficiilor este dificilă, ceea ce reprezintă principala provocare pentru șeful departamentului de audit intern atunci când trebuie să demonstreze valoarea departamentului sau în fața organizației.

Există totuși societăți care au dezvoltat o metodologie pentru cuantificarea beneficiilor pe baza unor indicatori stabiliți (ex, probabilitatea și impactul riscului acoperit, evaluarea expunerii care a fost redusă ca urmare a recomandărilor etc.).

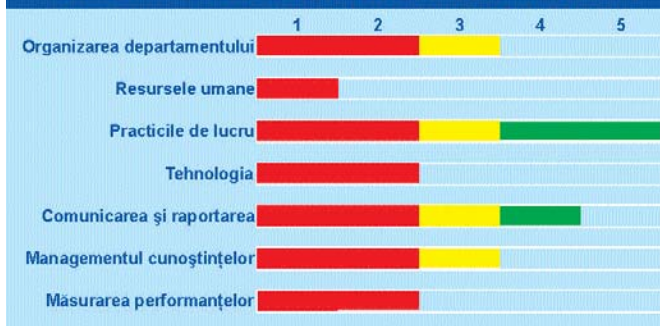
În ceea ce privește **evaluarea modului de organizare și funcționare a departamentului de audit intern**, modalitatea utilizată în practică se bazează pe definirea unor criterii multidimensionale pentru fiecare din cele șapte domenii prezentate mai sus și evaluarea obiectivă a gradului de maturitate a departamentului raportat la criteriile stabilite.

De exemplu, gradul de maturitate al componentei de **pregătire profesională** a auditorilor interni se poate clasifica pe cinci nivele:

1. **Inexistent** – nu există niciun fel de plan de training și nu are loc o activitate de pregătire profesională;
2. **Informal** – se desfășoară anumite activități de training, stabilite de la caz la caz, dar fără un plan clar și fără o monitorizare a necesităților;
3. **Satisfăcător** – se îndeplinesc cerințele minime ale Standardelor de audit intern, există un plan de training aprobat, activitățile de training se desfășoară într-un mod sistematic;
4. **Superior** – există o strategie de pregătire profesională pe termen lung care are în vedere dezvoltarea capacităților tehnice și interpersonale din cadrul departamentului. Strategia se bazează pe analiza diferențelor dintre experiența existentă în cadrul departamentului și cea care ar fi necesară pentru efectuarea planului strategic de audit. Analiza ia în calcul și rotația estimată a personalului din departament. Eficiența trainingului este evaluată periodic.
5. **Cea mai buna practică** – în plus față de punctul precedent, auditorii interni își stabilesc planuri de dezvoltare personală pe termen lung, care au în vedere obiectivele de carieră în interiorul, dar și în exteriorul departamentului de audit intern (ex, să ajungă într-o poziție de conducere în departamentul financiar în 5-8 ani). Auditorii interni sunt responsabili pentru propria lor dezvoltare profesională conform planurilor de carieră stabilite de comun acord cu superiorii ierarhici. Aceștia sunt responsabili să își analizeze competențele și nevoile de dezvoltare și să aibă inițiativă în propunerea propriului plan de training.

În cadrul unei evaluări externe, se pot utiliza chiar și peste 100 de criterii. Rezultatele unei astfel de evaluări sunt prezentate comitetului de audit și oferă o viziune detaliată asupra situației curente a departamentului de audit intern, precum și a zonelor care trebuie îmbunătățite.

Figura 2 - Exemplu de prezentare a rezultatelor evaluării externe a funcției de audit intern

Concluzionând, putem spune că, deși activitatea de audit intern implică costuri relativ mari cu pregătirea profesională, infrastructura, tehnologia și salariile, beneficiile generate de aceasta nu sunt întotdeauna cunoscute. Ca orice componentă a unei afaceri, auditul intern trebuie evaluat prin prisma raportului dintre beneficii și costuri, prin urmare, simpla respectare a standardelor de audit intern nu este suficientă pentru a demonstra valoarea acestuia. O evaluare externă cuprinzătoare reprezintă cea mai eficientă modalitate prin care se pot identifica oportunitățile pentru îmbunătățirea performanțelor strategice ale departamentului de audit intern.

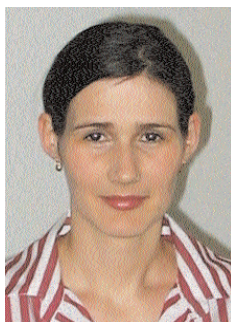
Bibliografie

- Legea 31/1990 republicată;
- Legea 441/2006;
- Hotărârea 88 din 19 aprilie 2007 a Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România pentru aprobarea Normelor de audit intern;
- Institute of Internal Auditors, „International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing“;
- „Quality Assessment Manual” - The Institute of Internal Auditors Research Foundation, 2007
- „Ethics and Compliance: Challenges for Internal Auditing” – Curtis C. Verschoor, CIA, CPA, CFE, CMA, 2007
- Enterprise Risk Management Framework – COSO II, 2005;
- Revista „The Internal Auditor”, 2006-2007;
- PCAOB Auditing Standard No. 2, „An Audit of Internal Control Over Financial Reporting Performed in Conjunction with an Audit of Financial Statements”, PCAOB Release No. 2004-001, March 9, 2004, Public Company Accounting Oversight Board, SUA.
- „Audit Committee Effectiveness—What Works Best”, 3rd Edition, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, iunie 2005

Aspecte controversate privind raportarea și auditarea informațiilor referitoare la performanța companiilor

Prof.univ.dr. Ion
IONAȘCU

Asist.univ.dr. Mihaela
IONAȘCU

Academia de Studii
Economice, București

Abstract

Controversial issues on financial performance audit and reporting

Key words: IFRS financial reporting, companies' performance, revenues, finance costs, supplementary information, audit of financial statements

The purpose of this paper is to put forward for discussion controversial issues regarding IFRS financial performance reporting, which may trigger difficulties in drafting and auditing of financial statements. This article deals at first with certain information which is required to be presented within financial statements according to IFRS, but which is ill or un-defined, producing conceptual misunderstandings and ambiguity in financial reporting practices.

And then, the paper analyses different forms of financial performance measurement, which are not defined in the IFRSs but are presented within annual reports as supplementary information, as the management considers them to be a more suitable indicator of company's performance.

Cuvinte cheie:
raportare financiară conform IFRS, performanța companiilor, veniturile, costurile finanțării, informații suplimentare, auditul situațiilor financiare.

Obiectivul acestui articol¹ este de a discuta anumite aspecte referitoare la raportarea informațiilor privind performanța companiilor conform

normelor IFRS care sunt mai puțin clare și care ar putea genera dificultăți în ceea ce privește întocmirea și auditarea situațiilor financiare. În acest sens vor fi tratate anumite informații a căror prezentare este prescrisă de normele IFRS, dar al căror conținut nu este definit, ceea ce naște confuzii de natură conceptuală și creează imprecizii în practica raportării financiare.

De asemenea, vor fi abordate și diferite forme de măsurare a performanței economice, care nu fac obiectul standardizării printr-o normă IFRS, dar care, fiind folosite din ce în ce mai mult de către utilizatorii informației contabile pentru aprecierea profitabilității companiilor, sunt tot mai frecvent prezentate ca informații suplimentare în cadrul situațiilor financiare.

¹ Unele aspecte tratate în acest articol sunt posibile răspunsuri la probleme ridicate de colegii noștri, prof. univ. dr. M. Săcărin și asist. univ. drd. S. Mihai, într-o discuție profesională avută pe tema raportării performanței financiare conform normelor IFRS.

1. Elemente controversate privind raportarea profitului sau pierderii perioadei

În septembrie 2007 IASB a decis revizuirea normei IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” pentru a nu mai permite prezentarea informațiilor privind performanța împreună cu alte elemente. Revizuirea normei IAS 1 s-a făcut în cadrul programului de convergență IASB-FASB, influența contabilității americane fiind evidentă, de altfel recunoscută chiar și de către IASB (IAS 1 revizuit IN3).

Revizuirea a introdus o nouă situație financiară, **situația rezultatului global** (*statement of comprehensive income*, engl.) care recapitulează atât veniturile și cheltuielile recunoscute în profitul sau pierderea perioadei, cât și pe cele recunoscute direct în capitalurile proprii, raportând, astfel, informații cu privire la **performanța globală a entității**.

Potrivit normei IAS 1 revizuită (par. 81), performanța companiei poate fi raportată:

- (a) într-o singură situație financiară: **situația rezultatului global**; sau
- (b) în două situații financiare:
 - **contul de profit și pierdere**, care prezintă componentele profitului sau pierderii perioadei; și
 - **situația rezultatului global**, care începe cu raportarea profitului sau pierderii perioadei și care prezintă componentele incluse în alte elemente de rezultat global.

Deși noua versiune a normei IAS 1 îmbunătățește evident modelul de raportare a performanței firmei,

aducând o mai mare claritate în prezentarea situațiilor financiare, ea nu rezolvă o serie de aspecte controversate pe care le preia ca atare din vechiul text al normei.

Norma IAS 1 revizuită are, ca și textul său anterior, o abordare permisivă în privința prezentării informațiilor privind profitul sau pierderea perioadei, fără să solicite un anumit format de raportare, ci doar o serie de informații care trebuie să fie prezentate obligatoriu în situația rezultatului global sau în contul de profit și pierdere (dacă este întocmit).

La nivel minimal, informațiile care trebuie prezentate pentru raportarea profitului sau pierderii perioadei sunt:

- (a) veniturile;
- (b) costul finanțării;
- (c) partea din profit sau pierdere aferentă entităților asociate și asocierilor în participație, contabilizată prin metoda punerii în echivalență;
- (d) cheltuiala cu impozitul pe profit;
- (e) o sumă unică incluzând totalul: i) câștigului sau pierderii nete (după impozitare) din activitățile întrerupte și ii) profiturile sau pierderile (după impozitare) recunoscute la valoarea justă minus costul de vânzare sau la cedarea activelor sau a activelor din grupurile de cedare care constituie activități întrerupte;
- (f) rezultatul exercițiului;

Însă, la fel ca în versiunea anterioară, norma IAS 1 revizuită nu precizează informațiile care trebuie incluse în categoriile „venituri” și „costul finanțării”, ceea ce ridică anumite probleme în practica raportării financiare.

1.1. Raportarea informațiilor privind veniturile

În cadrul referențialului internațional, prin apelativul **venituri** (*revenue*, engl.) sunt numite toate creșterile de beneficii în cursul perioadei generate în cursul activităților ordinare ale unei entități, atunci când acestea duc la o creștere în capitalurile proprii, alta decât cele legate de contribuțiile proprietarilor (IAS 18, par. 7). Prin urmare, în această categorie ar trebui raportate toate tipurile de venituri pe care le obține o companie, însă, în practica raportării financiare acest lucru nu se întâmplă, sub titulatura „venituri” fiind raportate doar anumite categorii, în principal, în funcție de specificul activității companiei și de cutumele existente în cadrul unor anumite industrii. Celelalte categorii de venituri sunt prezentate fie sub titulatura de **alte venituri** (*other revenue*, engl.), fie sub denumirea de **alte venituri din exploatare** (*other operating income* sau *other income*, engl.), fără să existe, de cele mai multe ori, prezentarea unui element rând „venituri”, sau eventual „total venituri”, care să rezume toate categoriile enumerate mai sus, așa cum pare a solicita norma IAS 1.

Dar chiar modele ilustrative prezentate în Ghidul de implementare a normei IAS 1 revizuită (și în textul anterior al Ghidului) sugerează o distincție între veniturile prezentate în cadrul profitului sau pierderii perioadei, prin exemplificarea raportării informațiilor privind veniturile sub forma a două elemente-rând, respectiv, **venituri** (*revenue*, engl.) și **alte venituri** (*other income*, engl.).

În contul de profit și pierdere al companiei AUSTRIAN AIRLINES (vezi extrasul nr. 1) în cadrul veniturilor din vânzări sunt raportate

veniturile generate de serviciile de transport aerian (prin curse programate sau charter), acestea fiind principalele activități generatoare de venituri ale companiei. În categoria „altor venituri”, compania aeriană a raportat venituri din activități conexe celor principale generatoare de venituri, cum ar fi comisioane, servicii tehnice, închirierea unor aparate de zbor etc.

Prin urmare, putem concluziona că, în practica raportării financiare conform normelor IFRS, se operează cu următorul raționament: în general, principalele surse de *venituri* ale unei entități sunt reprezentate de vânzările de bunuri sau prestările de servicii (inclusiv contractele de construcții). *Alte* surse de *venituri* provin din utilizarea de către terți a activelor entității, care generează dobânzi, redevențe sau

dividende. Un alt element de *alte venituri* poate fi reprezentat și de subvențiile guvernamentale. Elementele de *alte venituri* pot fi raportate în categoria *venituri* în funcție de natura activităților întreprinderii. Altfel spus, majoritatea companiilor (producători, dealeri sau prestatori de servicii) vor raporta în categoria *venituri*, vânzările de bunuri și servicii, numite în practica raportării financiare *venituri din vânzări* (*sales*, engl.). Dacă o astfel de companie oferă ocazional activele sale pentru închiriere, astfel de venituri vor fi raportate ca *alte venituri*. În schimb, o societate care are ca obiect principal închirierea automobilelor (*rent a car*, engl.) va raporta în cadrul *veniturilor* chiriile (redevențele) obținute, iar în cazul unor vânzări ocazionale de automobile, veniturile aferente vor fi prezentate în categoria *alte veni-*

turi. Similar, o entitate care efectuează în principal servicii de creditare ar trebui să raporteze veniturile din dobânzi în categoria *venituri*. În practica raportării financiare, alte venituri care apar în cursul desfășurării activității, dar care nu sunt generate nici de activitățile principale generatoare de venituri, nici de cele conexe acestora, sunt raportate sub titlul *alte venituri din exploatare* în măsura în care acestea nu au valori semnificative și nu trebuie raportate separat.²

Dar acest raționament nu face obiectul standardizării printr-o normă IFRS, ceea ce ridică, în opinia noastră, unele probleme legate de raportarea și auditarea situațiilor financiare ale unei entități.

1.2. Raportarea informațiilor privind costurile finanțării

Similar, un alt element discutabil este reprezentat de informațiile privind *costurile finanțării*. Noțiunea de „*costul finanțării*” (*finance cost*, engl.) nu este definită în referențialul IASB, ceea ce, în opinia noastră, naște confuzii de natură conceptuală și creează imprecizii în practica raportării financiare.

O definiție *ad litteram* a *costului finanțării* ar putea fi ansamblul costurilor asociate finanțării operațiilor unei entități. Având în vedere această accepțiune, pe baza prescripțiilor din normele IAS/IFRS în costul finanțării ar trebui incluse:

- costurile asociate fondurilor împrumutate, care, conform normei IAS 23 „Costurile îndatorării” (par. 5) sunt reprezentate de:
 - dobânzile aferente creditelor în descoperire de cont și

Extrasul nr. 1: AUSTRIAN AIRLINES (2006)				
CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE CONSOLIDAT PENTRU EXERCITIUL 2006 [extras]				
Milioane euro	Note	2006	2005	
Activități continue				
Venituri din activitățile de zbor	7	2.458,8	2.260,5	
Alte venituri	8	134,4	132,4	
Venituri		2.593,2	2.392,9	
(...)				
... NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE CONSOLIDATE [extras] (...) 7 » Venituri din activitățile de zbor				
Venituri din activitățile de zbor pe tipuri de servicii				
Milioane euro		2006	2005	
Zboruri programate				
Pasageri		2.015,9	1.829,1	
Bagaje în exces		10,0	8,9	
Cargo		161,6	151,9	
Poștă par avion		8,7	8,6	
Zboruri programate total		2.197,1	1.998,5	
Curse Charter		261,7	262,0	
		2.458,8	2.260,5	
(...)				
8 » Alte venituri				
Milioane euro		2006	2005	
Vânzări de bunuri		54,1	51,5	
Comisioane		13,4	12,2	
Servicii tehnice		28,9	29,8	
Servicii de manipulare		11,6	13,4	
Închirieri de echipamente de zbor		13,0	13,0	
Venituri din încasările furnizorilor de servicii		8,2	8,5	
Alte venituri		5,2	4,0	
		134,4	132,4	
(...)				
Surse: http://www.austrianairlines.co.at/eng/Report2006/financial+statements/IFRS+Income+Statement/ și http://www.austrianairlines.co.at/NR/rdonlyres/8848229E-C52D-4F18-B761-1F3D83E85B77/0/NotestotheConsolidatedIncomeStatement.pdf				

² Pentru detalii vezi și <http://www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/E86D380A7F97C1668025714D0036AC58>.

împrumuturilor pe termen lung și scurt;

- amortizarea discounturilor și primelor aferente împrumuturilor;
- amortizarea cheltuielilor complementare realizate pentru obținerea împrumuturilor;
- cheltuielile de finanțare aferente contractelor de leasing financiar recunoscute conform normei IAS 17 „Contracte de leasing”;
- diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută, în măsura în care acestea sunt privite ca o ajustare a cheltuielilor cu dobânda.
- Conform normei IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” (par. 35), dobânzile, dividendele, câștigurile și pierderile legate de un instrument financiar (sau de o componentă) care este o datorie financiară sunt recunoscute în profit sau pierdere ca venituri sau cheltuieli. Astfel de elementele recunoscute drept cheltuieli în profit sau pierdere ar putea fi incluse în costul finanțării întrucât sunt legate de finanțarea entității (IAS 32 par. 35-41 și AG 37).
- Norma IAS 39 nu arată în mod expres maniera de prezentare a câștigurilor și pierderilor aferente instrumentelor financiare derivate, însă acestea pot fi prezentate alături de câștigurile sau pierderile aferente elementului acoperit. În consecință, pierderile recunoscute în profitul sau pierderea perioadei aferente unui instrument derivat de

acoperire a riscului privind rata dobânzii a împrumuturilor unei entități pot fi incluse în costul finanțării.

- Ajustarea provizioanelor și datorii care sunt evaluate pe baza valorii actualizate a fluxurilor viitoare de trezorerie ca urmare a trecerii timpului pot duce la recunoașterea unui element al costului finanțării.³

Prin urmare, **costul finanțării** nu ar trebui să se suprapună peste noțiunea de **cheltuieli financiare** operabilă în contabilitatea de tip continental-europeană⁴. În costul finanțării ar trebui incluse toate elementele recunoscute în profitul sau pierderea perioadei asociate finanțării operațiilor unei entități și nu toate cheltuielile de natură financiară. Un element de cheltuieli va fi inclus în costul finanțării în măsura în care se poate stabili că acesta este legat de finanțarea companiei. De exemplu, pierderile din diferențe de curs valutar asociate unui împrumut pe termen lung în valută pot fi incluse în costul finanțării în măsura în care acestea pot fi privite ca o ajustare a cheltuielilor cu dobânda (IAS 23, par. 5(e)). Dacă, în schimb, o entitate contractează un împrumut în valută pentru a efectua o operațiune de acoperire a unei investiții nete în străinătate, câștigurile sau pierderile din diferențe de curs valutar nu ar trebui incluse în costul finanțării întrucât nu sunt legate de o operațiune de finanțare, ci de o operațiune de acoperire. Similar, diferențele de curs valutar aferente unor creanțe comerciale în valută nu ar

trebui incluse în costul finanțării. În schimb, dividendele plătite pentru acțiuni preferențiale recunoscute ca datorii financiare ar trebui incluse în costul finanțării.

O prevedere recentă inclusă în cadrul Ghidului de implementare a normei IFRS 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat” introduce un plus de confuzie legat de conținutul și maniera de prezentare ale costului finanțării. Astfel, potrivit par. IG13, *venitul total din dobânzi și cheltuiala totală cu dobânzile* (calculate utilizând metoda dobânzii efective) pentru activele sau datoriile financiare care nu sunt evaluate la valoarea justă în profit sau pierdere „represents a component of the cost of financing” pe care paragraful 82 (b) din IAS 1 [revizuit] cere să fie prezentate separat în situația rezultatului global. Elementul-linie pentru costurile de finanțare poate include, de asemenea, valori care apar la active sau datorii nefinanciare”.

Acest paragraf induce ideea potrivit căreia în costul finanțării intră nu numai elementele de cheltuieli, așa cum am prezentat noi mai sus, ci și elementele de venituri care pot rezulta din acele tratamente contabile, costul finanțării reprezentând o valoare netă determinată după compensarea veniturilor și cheltuielilor. Ca urmare, cele mai multe companii raportează în contul de profit și pierdere **costul net de finanțare** (vezi extrasul nr. 2), ridicându-se problema necesității prezentării valorilor brute ale veniturilor și cheltuielilor de finanțare sau doar a valorii rezultată din compensarea acestora.

³ Un raționament similar am întâlnit și la PWC (2007), <http://www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/1D5215DC29BE36378025714D003C772F>.

⁴ Mai mulți autori, în special de origine franceză, traduc *costul finanțării* (finance cost, engl.) prin *cheltuieli financiare* (*charges financières*, fr.). Vezi în acest sens Raffournier (2006) și Obert (2004). De asemenea, aceeași variantă de traducere se regăsește și în versiunea franceză oficială a normelor IAS/IFRS (eIFRS, fr., 2005).

Extrasul nr. 2: MICHELIN GROUP (2006)

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE CONSOLIDAT [extras]

Sume în milioane de euro	Note	31 Decembrie 2006	31 Decembrie 2005
(...)			
Profitul din exploatare		1.118	1.574
Costul net al îndatorării	10	(315)	(310)
Alte venituri și cheltuieli financiare	10	135	30
Partea din profitul/(pierderea) entităților asociate		4	6
Profitul înaintea impozitării		942	1.300
(...)			

Sursa: <http://www.michelin.com/corporate/front/templates/affich.jsp?codeRubrique=20060414090253&lang=EN>

Această problemă a fost recunoscută de către Comitetul pentru Interpretarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRIC), ea făcând obiectul unei discuții la nivelul acestui Comitet în noiembrie 2006⁵. Cu această ocazie, Comitetul a recunoscut că exprimarea din Ghidul de Implementare a normei IFRS 7 este confuză și a făcut două propuneri pentru ajustare a acesteia către IASB, care, deocamdată, nu sunt făcute publice.

Însă, discuția din cadrul IFRIC (și probabil soluțiile avansate) s-a axat aproape în exclusivitate pe problema compensării veniturilor și cheltuielilor din dobânzi și a raportării valorii nete în cadrul contului de profit și pierdere. Membrii Comitetului au concluzionat că o atare compensare nu este posibilă, fiind interzisă de norma IAS 1 (par. 32), potrivit căreia „veniturile și cheltuielile nu vor fi compensate, cu excepția cazului în care compensarea este cerută sau permisă de un Standard sau o Interpretare”, iar IG 13 (al IFRS 7), în viziunea membrilor IFRIC, nu solicită compensarea. De asemenea, un motiv pentru care nu s-ar admite compensarea ar consta și în faptul că prescrierile par. 82 din norma IAS 1 (în care se precizează informațiile care trebuie prezentate în contul de profit și pierdere) *sunt clare*. Altfel

spus, normai IAS 1 cere fără echivoc prezentarea distinctă a a „costurilor finanțării”, deci nu este posibilă compensarea. Pe baza acestui raționament putem concluziona că membrii IFRIC înțeleg prin costurile finanțări doar elementele de cheltuieli recunoscute în contul de profit și pierdere. Cu toate acestea, în lipsa unei definiții a costului finanțării, chiar exprimarea membrilor IFRIC devine confuză, întrucât din unele formulări se poate deduce, în egală măsură, că includerea veniturilor în „costul finanțării” este totuși

acceptată, chiar dacă pentru rațiuni de prezentare, următorul citat fiind ilustrativ în acest sens:

„Membrii [IFRIC] conștientizează că IG 13 al IFRS 7 induce confuzii. Într-adevăr, membrii [IFRIC] consideră că veniturile din dobânzi nu sunt *întotdeauna* o componentă a «costurilor finanțării» în scopul prezentării. Pentru entități care efectuează activități de creditare, veniturile din dobânzi pot fi incluse în categoria venituri.”⁶ (italic adăugat)

Astfel de exprimări ambigue, sunt, în opinia noastră, determinate de faptul că nu există o clarificare conceptuală a costului finanțării, ceea ce atrage și anumite dificultăți în practica raportării financiare. Unele companii tind să includă în costul finanțării doar elementele de cheltuieli aferente operațiunilor de finanțare (vezi în acest sens extrasul din situațiile financiare ale companiei British Airways prezentat

Extrasul nr. 3: BRITISH AIRWAYS (2006)

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE CONSOLIDAT AL GRUPULUI [extras] pentru exercițiul încheiat la 31 Martie 2007

milioane £	Note	2007	2006
(...)			
Profitul din exploatare	4	602	694
Câștiguri/(pierderi) din instrumente financiare derivate pe combustibil		(12)	19
Costuri de finanțare	8	(168)	(214)
Venituri din finanțare	8	129	92
Cheltuieli de finanțare nete aferente pensiilor	8	(19)	(18)
(...)			

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE [extras]

(...)

8 Costuri și venituri din finanțare

milioane £	2007	2006
a Costuri de finanțare		
Aferente împrumuturilor bancare	35	41
Aferente leasingului financiar	68	73
Aferente contractelor de închiriere-cumpărare (<i>hire purchase arrangements</i> , engl.)	45	50
Aferente altor împrumuturi, incluzând dobânda de 0 £ (2006: 2 milioane £)		
aferente obligațiunilor convertibile în acțiuni 2005	23	52
Cheltuieli privind dobânzile	171	216
Dobânzi capitalizate	(5)	(1)
Variații ale valorii juste a operațiunilor swap pe rata dobânzii	2	(1)
	168	214

Sursa: http://media.corporate-ir.net/media_files/irol/69/69499/Annual_Report_and_Accounts.pdf

⁵ „Information for observers: presentation of «net finance costs»” on the face of the income statement (Agenda Paper 8(ii)”, <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/D1757065-E129-4D6A-9B6A-1D5654BF5751/0/PresentationofnetfinancecostsonthefaceoftheincomestatementAgendaPaper8ii.pdf>

⁶ Idem.

Extrasul nr. 4: FRANCE TELECOM (2006)

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE CONSOLIDAT [extras]

Sume în milioane de euro (...)

	Note	31 Decembrie, 2006	31 Decembrie, 2005	31 Decembrie, 2004
(...)				
Profitul din exploatare		6.988	10.498	8.770
Cheltuieli privind dobânzile	10	(3.155)	(3.058)	(3.641)
Căștiguri/(pierderi) din diferențe de curs valutar	10	26	(147)	144
Cheltuieli aferente actualizărilor	10	(122)	(162)	(148)
Costuri de finanțare, valoare netă		(3.251)	(3.367)	(3.645)
(...)				

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE [extras]

(...)

NOTA 10 COSTURI DE FINANȚARE, VALOARE NETĂ

Sume în milioane de euro (...)

	31 Decembrie, 2006	31 Decembrie, 2005	31 Decembrie, 2004
Costul net al împrumutului ⁽¹⁾	(2,625)	(2,876)	(3,697)
Alte cheltuieli financiare nete ⁽²⁾	(530)	(182)	56
Cheltuieli financiare, valoare netă (a)	(3,155)	(3,058)	(3,641)
Căștiguri/(pierderi) din diferențe de curs valutar (b)	26	(147)	144
Cheltuieli aferente actualizărilor (c)	(122)	(162)	(148)
Costurile finanțării, valoare netă (a) + (b) + (c)	(3.251)	(3.367)	(3.645)

⁽¹⁾ Include derivate pe rata dobânzii, venituri din dobânzi și venituri din creanțe (164 milioane euro la 31 Decembrie 2006, 168 milioane euro la 31 Decembrie 2005 și 167 milioane euro la 31 Decembrie 2004).

⁽²⁾ Include dividende primite, modificări în valoarea justă a activelor și datorilor evaluate la valoarea justă, și orice cheltuielă sau venit financiar generat de restructurarea unei datorii financiare. La 31 Decembrie 2006, aceasta include în cea mai mare parte modificări în valoarea justă a prețului garanțiilor acordate acționarilor minoritari ale FT España pentru suma de (258) milioane euro (vezi Notele 4 și 19), modificări în valoarea justă a obligațiilor emise pentru suma de (189) milioane euro și impactul răscumpărării obligațiilor perpetue convertibile în acțiuni (TDIRA) pentru suma de (103) milioane euro (vezi Nota 21). La 31 Decembrie 2005, aceasta include în cea mai mare parte impactul deconsolidării unei creanțe aferente unui contract de vânzare cu clauză de rezervă de proprietate (*carry back receivable*, engl.) în sumă de (147) milioane euro (vezi Notele 17 și 31). La 31 Decembrie 2004, include în principal modificările în valoarea justă a obligațiilor STMicroelectronics convertibile în acțiuni în sumă 108 milioane euro (vezi Nota 4).

⁽²⁾ Include derivate pe cursul de schimb.

Sursa: http://www.francetelecom.com/en/financials/investors/data/reference/att00037824/DDR_eng_t2_2006.pdf

aici). O astfel de raportare răspunde, în opinia noastră, în cea mai mare măsură sensului cerințelor de raportare ale normei IAS 1.

Însă, multe alte companii raportează un cost net al finanțării în care includ majoritatea cheltuielilor și veniturilor de natură financiară (vezi extrasul nr. 4).

1.3. Implicații asupra auditării informațiilor privind performanța

Așa cum am arătat mai sus, în opinia noastră, atât în cazul veniturilor, cât și în cazul costurilor finanțării, problemele legate de o anumită disparitate în practica raportării financiare sunt generate de faptul că aceste structuri nu fac obiectul unei standardizări precise privind conținutul informațiilor de furnizat și chiar de lipsa unei clari-

ficări conceptuale, cum este cazul noțiunii „costurile finanțării”.

Organismul internațional de standardizare conștientizează existența unor aspecte mai puțin clare, care pot induce anumite imprecizii în raportarea financiară, așa cum este cazul *rezultatului exploatării*. Astfel, încă de la penultima revizuire (august 2005) a normei IAS 1, IASB nu mai cere prezentarea *rezultatului exploatării* (*result of operating activities*, engl.) ca un element distinct în contul de profit și pierdere. În Baza pentru Concluzii la acest standard se argumentează că această omisiune a fost efectuată pentru că norma IAS 1 nu definește „activitățile de exploatare” și, în consecință, norma nu poate cere raportarea unui element nedefinit. Cu toate acestea, membrii IASB recunosc faptul că, în practică, unele companii prezintă o astfel de

informație, cerându-se ca în cazul în care companiile aleg să raporteze rezultatul exploatării, acesta să nu excludă elemente care în mod normal sunt considerate de exploatare, cum ar fi, de exemplu, ajustările pentru deprecierea activelor, pe motiv că aceste elemente nu apar cu regularitate, sau cheltuielile cu amortizarea, în virtutea faptului că ele nu generează ieșiri de numerar (BC 11-12). Aceste recomandări, însă, sunt făcute în afara normei IAS 1, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la autoritatea lor în practica raportării financiare.

Deși IASB recunoaște că nu poate cere raportarea unor elemente care nu sunt clar delimitate sau chiar nedefinite, cum este cazul *rezultatului exploatării* prezentat mai sus, aspectele problematice privind raportarea veniturilor și a costurilor finanțării analizate de noi anterior rămân nerezolvate. Potrivit normei IAS 8 „Politici contabile, modificări în estimările contabile și erori” (par. 10 -12), în absența unui standard sau a unei interpretări conducerea va apela la raționamentul profesional pentru elaborarea și aplicarea unei politici de raportare⁷, luând în considerare următoarele surse, în ordine descrescătoare:

- cerințele și îndrumările din standardele și interpretările care privesc aspecte similare și conexe; și
- definițiile, criteriile de recunoaștere și conceptele de evaluare a activelor, datorilor, veniturilor și cheltuielilor din Cadrul contabil conceptual.

De asemenea, în utilizarea raționamentul profesional pentru elaborarea și aplicarea unei politici con-

⁷ Potrivit normei IAS 8 (par. 5), în cadrul politicilor contabile se includ și „practicile specifice adoptate de o entitate la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare”.

tabile, managementul *poate* lua în considerare și cele mai recente enunțuri ale altor normalizatori care utilizează un cadru conceptual general similar pentru elaborarea de standarde contabile, altă literatură contabilă și practicile acceptate în domeniul de activitate, în măsura în care acestea nu intră în conflict cu sursele menționate anterior (a și b).

Prin urmare, în cazul de față, managerii vor trebui să adopte o politică de raportare care să fie coerentă cu cerințele referențialul IFRS și cu practicile de raportare financiară uzitate în domeniul în care operează pentru a asigura informații comparabile între companii. De asemenea, managementul trebuie să mențină aceste politici de raportare de la un exercițiu financiar la altul pentru a permite comparabilitatea în timp a informațiilor contabile.

Potrivit ISA 700 „Raportul auditorului independent asupra unui set complet de situații financiare de interes general” (par. 14), pentru formularea opiniei sale, auditorul trebuie să aibă în vedere prezentarea generală, dar și *structura și conținutul* situațiilor financiare. Or, existența unor elemente mai puțin clare în raportarea financiară conform IFRS legate de prezentarea veniturilor și a costurilor finanțării, atrage și anumite dificultăți în auditarea situațiilor financiare.

În aceste condiții, auditorul trebuie să țină cont de prevederile ISA 700 (par. 10), care precizează că „deși cadrul de raportare financiară poate să nu specifice maniera de contabilizare sau de raportare a tuturor tranzacțiilor sau evenimentelor, în mod obișnuit, acesta încorporează suficiente principii largi care pot servi ca o bază pentru

dezvoltarea și aplicarea politicilor contabile care sunt coerente cu conceptele pe care se bazează cerințele sale.” Prin urmare, se consideră că referențialul de raportare financiară furnizează auditorului un context pentru evaluarea prezentării fidele a situațiilor financiare, inclusiv a faptului că acestea au fost întocmite și raportate în conformitate cu cerințele specifice ale cadruului de raportare financiară pentru clase particulare de tranzacții, soldurile conturilor și *furnizarea informațiilor*. În cazul de față, astfel de „principii largi” care pot fi utilizate sunt cele enunțate de norma IAS 8 (descrise anterior).

Prin urmare, auditorul trebuie să se asigure că politicile de raportare financiară folosite de management nu intră în contradicție cu prevederile referențialul IFRS și că sunt adecvate în contextul în care operează entitatea.

2. Măsurarea performanței economice prin diferite forme de rezultate prezentate în raportul anual

2.1. Informații suplimentare prezentate în cadrul raportului anual

În practica raportării financiare internaționale a grupurilor cotate conform normelor IFRS se întâlnește frecvent prezentarea contului

de profit și pierdere pe funcții care pune în evidență și anumiți *indicatori de măsurare a performanței economice*, cei mai utilizați fiind:

- rezultatul înainte de cheltuieli financiare, impozite, deprecieri și amortizări (*Earnings Before Interests, Taxes, Depreciations and Amortizations: EBITDA*, engl.); și
- rezultatul înainte de cheltuieli financiare și impozite (*Earnings Before Interests and Taxes: EBIT*, engl.), care mai este denumit și „câștig operațional” (*operating earnings*, engl.) sau „profit operațional” (*operating profit*, engl.).

Acești indicatori nu fac obiectul standardizării printr-o normă IFRS, ci constituie informații suplimentare pe care managerii le furnizează în contul de profit și pierdere sau/și în raportul financiar anual cu scopul prezentării tuturor informațiilor relevante pentru aprecierea performanței economice (profitabilității) a entității, așa cum rezultă și din extrasul următor din raportul anual al grupului BAYER.

Rezultatul înainte de cheltuieli financiare, impozite, amortizări și ajustări pentru deprecieri (EBITDA) reprezintă un rezultat economic obținut de entitate din activitatea de exploatare (sau operațională) independent de politicile de finanțare, de amortizare și de depreciere, iar rezultatul înainte de dobânzi și impozite (EBIT) măsoară performanța economică luând în

Extrasul nr. 5: GRUPUL BAYER (2006)

1 „EBITDA = EBIT plus amortizarea activelor intangibile și a imobilizărilor corporale. EBITDA, EBITDA înainte de elemente speciale și marja EBITDA nu sunt definite în Standardele Internaționale de Raportare Financiară și, din acest motiv, trebuie privite doar ca informații suplimentare. Compania consideră EBITDA ca un indicator mult mai potrivit al performanței din exploatare întrucât nu este afectat de amortizări, ajustări pentru depreciere sau reluarea unor elemente speciale. Compania consideră, de asemenea, că acest indicator oferă cititorilor o imagine mai clară a rezultatului din exploatare și asigură o mai mare comparabilitate a datelor de-a lungul timpului. Marja EBITDA este calculată prin raportarea EBITDA la valoarea vânzărilor.

2 EBIT așa cum este prezentat în contul de profit și pierdere”

Sursa: http://www.annualreport2006.bayer.com/en/bayer_annualreport_2006.pdf

calcul și politicile de amortizare, depreciere și costurile de restructurare ale entității.

Relația dintre marja brută, EBITDA și rezultatul exercițiului este prezentată în modelul următor:

Vânzări nete	Net Sales
(-) Costul bunurilor vândute	(-) Cost of goods solds
(=) Marja brută	(=) Gross profit
(-) Cheltuieli de distribuție	(-) Selling expenses
(-) Cheltuieli de dezvoltare-cercetare	(-) Research and development expenses
(-) Cheltuieli de administrație generală	(-) General administration expenses
(+) Alte venituri din exploatare	(+) Other operating income
(-) Alte cheltuieli de exploatare	(-) Other operating expenses
= Rezultatul înainte de dobânzi și impozite (Rezultatul exploataării)	= Earnings Before Interests and Taxes (Operating profit): EBIT
[(+) Amortizări, ajustări pentru depreciere și cheltuieli de restructurare	[(+) Amortizations, depreciations, impairment and restructuring costs
= Rezultatul înainte de dobânzi, impozite și amortizări]	= Earnings Before Interests, Taxes, Depreciations and Amortizations: EBITDA]
(±) Cota parte din rezultatul net al întreprinderilor asociate și asocierilor în participație contabilizate după metoda punerii în echivalență	(±) Net income from associated companies and co-companies with equity method
(±) Costuri de finanțare nete	(±) Net financing costs
(±) Alte elemente în afara exploataării	(±) Other non-operating result
= Rezultat brut (înainte de impozit)	= Earnings (Income) before taxes
(-) Impozit pe profit	(-) Income taxes
= Rezultatul exercițiului	= Net income

2.2. Auditul informațiilor suplimentare

ISA 700 (par. 25-27, 67-71) recunoaște că în anumite situații o entitate poate alege să prezinte voluntar în situațiile financiare informații suplimentare, fără ca acestea să fie cerute de cadrul de raportare financiară.

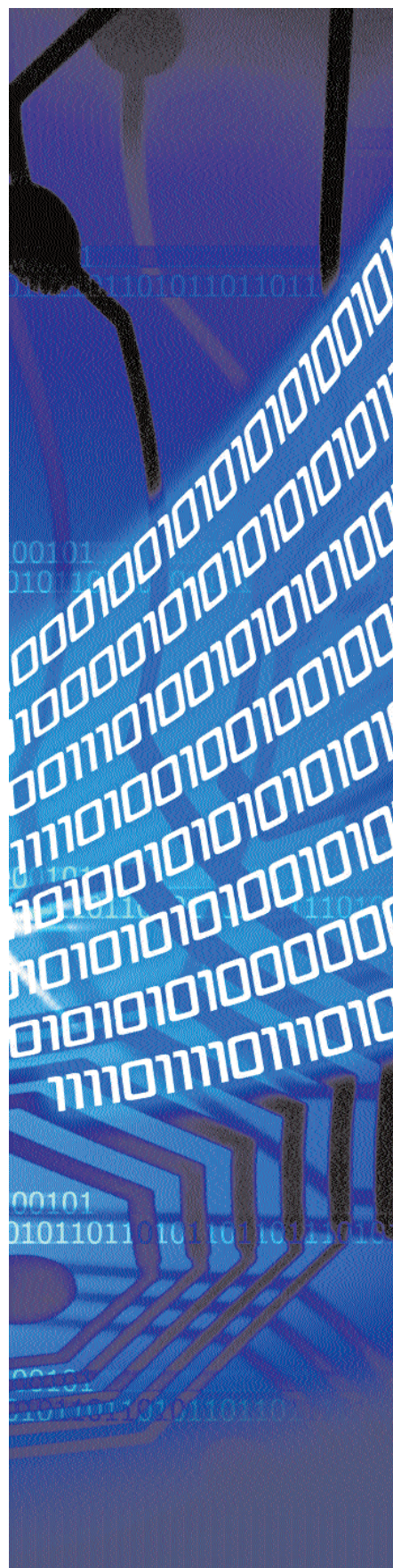
Atunci când informațiile suplimentare nu pot fi clar diferențiate de situațiile financiare datorită naturii lor și a manierei de prezentare, acestea trebuie să fie acoperite de opinia auditorului. În cazul în care informațiile suplimentare sunt prezentate ca o parte integrantă a situațiilor financiare, acestea nu trebuie menționate în mod explicit în paragraful introductiv al raportului de audit, atunci când referirea la notele explicative este suficientă.

Totuși, norma ISA 700 precizează că, în anumite circumstanțe, unele reglementări pot să nu ceară ca informațiile suplimentare să fie auditate și că managementul poate să nu solicite să includă astfel de

informații în perimetrul auditului situațiilor financiare. În acest caz, norma internațională de audit stipulează că, atunci când auditorul nu intenționează să auditeze informațiile suplimentare, acesta trebuie să se asigure că maniera lor de prezentare nu generează confuzii între informațiile suplimentare neauditate și informațiile auditate, în caz contrar auditorul trebuind să ceară conducerii schimbarea modalității de prezentare.

Auditorul trebuie să solicite managementului eliminarea oricăror trimeri din situațiile financiare către informații suplimentare neauditate deoarece nu ar exista o demarcație suficient de clară între informațiile auditate și cele neauditate.

De aceea, auditorul trebuie să ceară entității să plaseze informațiile neauditate în afara setului de situații financiare sau, dacă nu este posibil, cel puțin să așeze toate notele neauditate împreună, la sfârșitul notelor la situațiile financiare și să fie clar etichetate ca *neauditate*.

Extrasul nr. 6: GRUPUL BAYER (2006)

Raportul auditorului

Am auditat situațiile financiare consolidate întocmite de Bayer Aktiengesellschaft, Leverkusen, cuprinzând contul de profit și pierdere, bilanțul contabil, situația fluxurilor de trezorerie, situația veniturilor și cheltuielilor recunoscute și notele la situațiile financiare consolidate, împreună cu raportul managementului grupului pentru exercițiul început la 1 ianuarie 2006 și încheiat la 31 decembrie 2006. (...)

Sursa: http://www.annualreport2006.bayer.com/en/bayer_annualreport_2006.pdf

În această situație, auditorul poate specifica în raportul de audit paginile din cadrul raportului anual care sunt acoperite de opinia sa pentru a ajuta utilizatorii să diferențieze situațiile financiare auditate de alte informații care nu au intrat în sfera auditului.

De asemenea, norma ISA 700 arată că atunci când auditorul ajunge la concluzia că anumite informații suplimentare neauditare nu se diferențiază suficient de clar de situațiile financiare auditate, acesta trebuie să explice în raportul de audit că acele informații *nu au fost auditate*.

Cu toate acestea, faptul că informațiile suplimentare nu sunt auditate nu absolvă auditorul de responsabilitatea de a cita acele informații pentru a identifica neconcordanțe semnificative cu situațiile financiare auditate (ISA 720 „Alte informații din documentele cuprinzând situații financiare auditate”, par. 2).

În cazul calculării și prezentării indicatorilor de performanță nestandardizați printr-o normă IFRS, cum sunt EBITDA și EBIT, dacă aceștia sunt raportați în cadrul situațiilor financiare, ei trebuie să facă obiectul opiniei auditorului. De exemplu, în cazul grupului BAYER (2006), EBIT este inclus în conținutul contului de profit și pierdere și invocă în notele la situațiile financiare. În aceste condiții, acest indicator trebuie să fie acoperit de opinia auditorului. De asemenea, atât EBIT, cât și EBITDA fac obiec-

tu mulți descrieri și analize prezentate în raportul managementului grupului BAYER inclus în raportului anual.

Întrucât EBITDA nu este prezentat în cadrul situațiilor financiare auditate, acesta poate să nu facă obiectul auditului, auditorul fiind obligat doar să se asigure că nu există neconcordanțe semnificative între această informație și situațiile financiare auditate, potrivit normei ISA 720 (par. 2).

Însă, în studiul nostru de caz, ambii indicatori de evaluare a performanței au intrat în sfera auditului, acest lucru fiind menționat explicit în paragraful introductiv al raportului auditorului în care se precizează că atât situațiile financiare,

cât și raportul managementului au făcut obiectul auditului (vezi extrasul nr. 6).

3. Concluzii

Acest studiu a urmărit discutarea unor probleme controversate referitoare la raportarea unor informații privind performanța entităților în conformitate cu normele IFRS.

Așa cum arătat, lipsa unei definiții clare a unor elemente care trebuie prezentate în situațiile financiare - cum este costul finanțării, atrage o anumită disparitate în practicile de raportare financiară și creează dificultăți în auditul acestor informații.

De asemenea, furnizarea de informații suplimentare privind performanța, cum este EBIT, informații care nu sunt standardizate printr-o normă IFRS, presupune parcurgerea unui demers de audit adecvat acestei situații.

Bibliografie

- Barneto P. *Normes IAS/IFRS. Application aux états financiers*, Dunod, Paris (2004)
- Bonham M. et al. *International GAAP 2005: Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Reporting Standards*, LexisNexis, London (2004)
- Ionașcu M., Ionașcu I. *Raportarea financiară conform normelor contabile internaționale (IAS/IFRS)*, Ed. Tribuna Economică (2007)
- Obert R. *Pratique des normes IAS/IFRS*, 2e édition, Dunod, Paris (2004)
- PWC *Finance costs*, <http://www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/1D5215DC29BE36378025714D003C772F> (2007)
- PWC *Revenue*, <http://www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/E86D380A7F97C1668025714D0036AC58> (2007)
- Raffournier B. *Les Normes Comptables Internationales (IFRS/IAS)*, 3e édition, Ed. Economica, Paris (2006)
- *** *International Financial Reporting Standards, eIFRS 2007*, www.iasb.org (2007)
- *** *IAS 1 „Presentation of financial statements”*, versiunea revizuită emisă în septembrie 2007, <http://eifrs.iasb.org/eifrs/PDFArchive?id=71> (2007)
- *** *International Standards on Auditing (ISAs)*, http://www.ifac.org/Members/Source_Files/Auditing_Related_Services/2007_Handbook/2007_A030_A_and_E_Contents.pdf (2007)

Tehnici statistice în sprijinul auditului bazat pe risc

Abstract

Statistical techniques assisting the audit based on the risk

Key words: statistical techniques, population, sample, probative documents,
risk factor, risk

The Audit based on the risk may be one of the most significant and exciting parts of the development in the audit profession history. Since year 1941, when the (International) Internal Auditors Institute was settled, for over 50 years of activity, the attention of this sector's practitioners have confronted a large amount of problems, some of them being vital, but all of them being overstepped.

One of our working concepts is that of combining the theoretical activity and the practical spirit, of present interest, which proved to be useful for all internal auditors. The issue that we are bringing to the attention of the "Financial Audit" magazine readers is meant to assist the practitioners. It is a short stop for understanding the risk factors and the risks that financial and internal auditors are confronting with, in their work. The content is orientated to the articles of our legislation, to the International/ national Standards of Financial Audit and to the praxis of Internal Audit, as well as to the professional practical experience.

Cuvinte cheie:
tehnici statistice, populație,
eșantion, documente probante,
factor de risc, riscul

Răsfoind de curând colecția revistelor CAFR, am remarcat multe lucruri foarte bune, bune și mai puțin bune. Ca peste tot! Întrucât unele din aspectele teoretice ale enunțului din titlu le-am examinat nu de mult timp, ne-am propus ca de această dată să evităm teoria și să abordăm de la început practica, practica de audit într-un domeniu mereu fierbinte, acela al „riscului și al factorilor de risc”. Am spus să abordăm, nu „să aprofundăm”, pentru că așa ceva nu ar putea avea loc în revista și, atunci, la lucru!

Problemele de care ne vom ocupa sunt structurate în trei etape:

Etapa întâi: cunoașterea întreprinderii și a mediului său, reglementate prin ISA – 310 și ISA -315 în care ne

*Dr. Alexandru
RUSOVICI,
auditor financiar
independent*

*Dr. Graziela
FALIBOGA,
auditor financiar
S.C. Romar-CO Audit s.r.l.*

propunem să identificăm factorii de risc și riscurile care ar putea surveni pe durata exercițiului și ar avea o influență semnificativă asupra situațiilor financiare.

Etapa a doua: **evaluarea sistemului de control intern**, problemă reglementată prin mai multe documente oficiale și oficioase, din punctul nostru de vedere, îndeosebi prin ISA – 400, care ne ajută la identificarea, în zonele de risc a controalelor interne pe care auditorul se poate sprijini, ca și controalele pe care nu se pot sprijini, în vederea alegerii și a efectuării propriilor sale controale aprofundate sau de verificări cu semnificație mai restrânsă.

Etapa a treia: documentele probatorii, pro, contra sau **elementele probante**, favorabile și nefavorabile, suficiente și convingătoare, în conformitate cu prevederile ISA -500 și ISA – 501, necesare fundamentării **asigurării rezonabile**, care să-i permită auditorului să-și formuleze opinia.

Potrivit programului, la lucru!

În etapa întâi, am prevăzut ca obiectiv: **identificarea și examinarea factorilor structurali ai riscurilor (generale și particulare) ale întreprinderii.**

Mai înainte de orice să fim convinși că ne este bine cunoscut conținutul noțiunii: **factor de risc.** După mai multe discuții și cu cartea în mână am convenit că **riscul**, considerat în sensul unui eveniment nedorit, este o eroare, o omisiune, o inexactitate sau în expresie generică o anomalie, iar **factorul de risc un element care favorizează persistența unui risc survenit.** Singură, existența factorului de risc nu este suficientă pentru declanșarea riscului; prezența unui al doilea element este necesară: a unui element declanșator sau catalizator. Acesta, numai acesta este capabil să provoace riscul, desigur, cu condiția ca factorul de risc să existe, să acționeze.

De exemplu, se constată următoarea situație:

- **Factor de risc:** „inexistența controlului facturilor întocmite și eliberate la vânzarea produselor”
- **Catalizator:** „persoana care întocmește și eliberează facturile este începătoare”

În această situație, sunt două posibilități:

- Factorul de risc să nu își manifeste existența, adică persoana competentă, chiar începătoare, își va observa și corecta eventualele greșeli, constatate la controlul facturilor;
- Dacă dispăre catalizatorul, chiar în condițiile existenței factorului de risc, eventualele erori prezente în facturi vor putea fi ușor constatate de către o persoană competentă

În acest caz întâlnim două mari categorii de factori de risc, respectiv:

1. Factori generali, dependenți de sectorul de activitate al întreprinderii, între care menționăm:

- Reglementări speciale și complexe privind relațiile cu fiscalul, cu băncile, societățile de asigurare etc.
- Probleme specifice, precum: cunoașterea, păstrarea și folosirea documentelor cu caracter special, activități întâmplătoare sau continui, evaluarea lucrărilor în curs, participarea la licitații etc.
- Situația sectorului de activitate – progres, declin etc.

2 . Factori specifici, în care este implicată întreprinderea, precum:

a. situația economică și financiară a întreprinderii

- factori comerciali: clientela străină, risc de schimb, risc de creanțe nerecuperabile
- factori tehnici: suprastocuri, riscul de maximă uzură a produselor
- factori contabili: riscul ca evidențele să nu fie ținute la zi, prezența unor erori ale căror cauze nu sunt cunoscute;
- factori financiari: trezorerie insuficientă, riscul încetării de plăți;
- factori juridici: litigii în curs, provizioane insuficiente

b. organizarea generală a întreprinderii, precum:

- absența manualului de proceduri pentru control intern: riscul rotației frecvente a personalului etc.

c. atitudinea conducerii, de exemplu absența sensibilizării la problemele relațiilor cu clientela, contabile și financiare

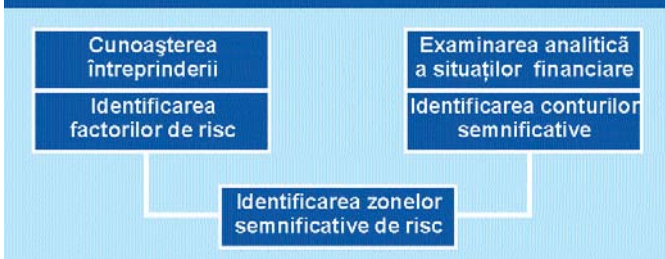
Nomenclatura riscurilor posibile:

Factorii de risc (structurali) pot fi generatori de riscuri. În cazul în care sunt luați în considerare drept criteriu al regularității și sincerității informațiilor din situațiile financiare, riscurile posibile sunt:

- Evaluarea incorectă;
- Eroarea de calcul;
- Eroarea de raportare;
- Înregistrări eronate în evidența contabilă;
- Înregistrarea unor operațiuni în perioade necorepunzătoare;
- Erori în situațiile financiare;
- Piese justificative lipsite de valoare probatorie;
- Eroarea de report etc.

După ce au fost identificați factorii de risc și riscurile posibile, se continuă cu deducerea zonelor de risc. În cadrul acestora cel mai important este să se sublinieze *zonele de risc semnificative*. În acest caz, *examinările analitice* ale situațiilor financiare permit să fie constatate *conturile semnificative* (ușor de definit, de exemplu, cele al căror sold este mai mare de 5% din totalul bilanțului, cu condiția ca totalul soldurilor conturilor considerate ca ne semnificative să nu depășească 20%). Structura activității de audit în această primă etapă se prezintă în figura 1:

Figura 1 - Structura activitatii de audit în etapa I

Zonele de riscuri semnificative fiind acum identificate, se poate trece la cea de a doua etapă, adică să se analizeze sistemele de control intern corespunzătoare acestor zone de risc.

În etapa a II-a, în care este prevăzută **evaluarea sistemului de control intern**, obiectivul misiunii de audit cere identificarea, în zonele de risc, a punctelor tari și a punctelor slabe ale sistemului de control intern, să se stabilească de către auditor *controalele pe care se poate sprijini*, locurile unde trebuie să efectueze controalele interne și obiectivele pe care trebuie să le controleze.

Controalele interne pe care auditorul le apreciază că *nu se poate sprijini* vor deveni subiect de control aprofundat, corespunzător punctelor slabe ale sistemului, dar similar cu cele din punctele tari.

Cum se testează funcționarea unui punct forte al controlului intern?

De exemplu, prezența vizei unuia din manageri sau a altor persoane cu această compatibilitate pe o notă de comandă este considerată ca punct forte în procedurile de control intern și în circuitele documentelor de gestiune. În vederea testării modului de funcționare a acestui punct forte, luăm în considerare o populație de 7200 documente, „factura – furnizori” emise în perioada care este obiect de control, din care extragem la întâmplare un eșantion de 200 de facturi (de exemplu) pentru a verifica notele de comandă primite de la clienți și prezența pe aceste documente a vizei de operare a managerului de profil sau a persoanei care a primit această atribuție.

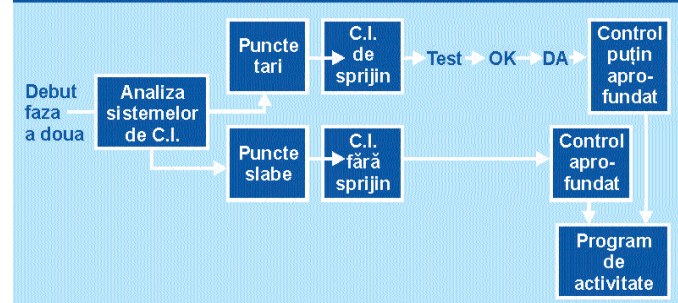
Presupunem că în eșantionul de control, de 200 de documente, auditorul observă trei note de comandă lipsite de viză; ce supoziții poate să concluzioneze din această constatare? Simplul raport de 3/200 exprimă prezența în întreaga populație a unor anomalii echivalente cu 1,5% din total.

În continuare, cu ajutorul formulei lui Fujino va putea deduce că mai mult de 5 persoane din 100 pot să

fie înșelați, respectiv nivelul de încredere al furnizorului nu este total, ci de numai 95% și că sunt între 0,2% - 4,4% anomalii în volumul total de 7200 de facturi.

Dacă nivelul de tolerare a erorii în notele de comandă este de 5% se va putea concluziona că testul este satisfăcător. Dacă rata erorii este de 0,1% se poate concluziona fără nici un dubiu că punctul forte nu funcționează. În continuare, după ce auditorul face un triaj al controalelor interne care au servit ca puncte de sprijin și a celor care nu au fost puncte de sprijin în zonele de risc delimitate, el trece la elaborarea unui plan de muncă în vederea cercetării probelor de audit (culegerea elementelor probante). Programul de activitate al celei de a doua etape se prezintă în figura 2.

Figura 2 - Program de activitate al celei de a doua etape a auditului

În etapa a III-a, de colectare și prezentare a **elementelor probante (documente probatorii)** obiectivul auditului este acela de a obține documentele cu valoare de probă financiară, după caz judiciară, necesare fundamentării asigurării rezonabile, pe baza cărora auditorul să-și formuleze opinia de audit cu privire la situațiile financiare ale exercițiului.

În această etapă urmează să fie examinate următoarele trei tehnici (A, B și C) pentru obținerea documentelor și stabilirea măsurilor care trebuie întreprinse în cazul survenirii riscului.

A. Tehnicile de obținere a elementelor probante care solicită folosirea sondajelor statistice sunt de patru feluri:

1. *Observarea fizică a stocurilor*
2. *Examinarea documentelor* obținute sau create de întreprindere
3. *Verificarea înregistrărilor contabile*
4. *Controlul aritmetic*

Corespunzător modului de manifestare a riscului, tehnicile menționate pot fi folosite diferit, după caracterul obiectivului urmărit:

- În cazul în care riscul a survenit, obiectivul va fi măsurarea incidenței semnificative (sau nu) asupra situațiilor financiare anuale, consecințe aparente riscului survenit.
- Dacă, aparent nu s-a ivit nici un risc, obiectivul va fi afirmarea, cu mai multă sau mai puțină asigurare, eventual stabilind aprioric riscul de eroare, că situațiile financiare sunt întocmite reglementar și sincere.

B. Măsurarea consecințelor survenirii unui risc.

1. Observarea fizică a stocurilor. Riscul survenit este diferența care poate apărea între valoarea contabilă și valoarea de magazin a unui număr de obiecte din marfă în stoc.

Din situația înscrisă în inventarul permanent, se constituie la întâmplare un eșantion de 100 (minimum) și 400 (maximum) de elemente (obiecte inventariate) și se stabilește diferența dintre valoarea cantităților de elemente existente în magazin și cea a cantităților aceluiași feluri de elemente înscrise în fișe, diferența care se evaluează la prețul unitar. Extrapolarea diferențelor de valoare constatate pe eșantion, la întreaga populație, furnizează diferența la stocul total. Compararea acestei diferențe, cu pragul de semnificație definit aprioric, permite degajarea unei aprecieri a caracterului semnificativ, (sau nu) a erorii constatate la stoc.

2. Examinarea documentelor create sau primite de întreprindere.

Primul caz: se preiau două documente (de exemplu, un bon de livrare și o factură)

Obiectivul controlului: controlul facturilor emise și înmânate clienților

Al doilea caz: controlul unui document și al unei înregistrări contabile (de exemplu, al unei facturi și înregistrarea acesteia în evidența contabilă)

Obiectivul controlului: controlul existenței și contabilizării corecte a facturilor

Al treilea caz: controlul unui document (de exemplu, o chitanță)

Obiectivul controlului: verificarea exactității informațiilor și calculelor existente în document.

În aceste trei cazuri, după ce s-a constituit la întâmplare un eșantion de 100 (de exemplu) de documente și s-au constatat diferențe de valoare în documentele controlate, extrapolarea este ușor de realizat la ansamblul documentelor cuprinse în populație.

Eventuala diferență de valoare se stabilește sub forma

unui cadru alcătuit din 95 de șanse din 100, cât conține diferența reală.

3. Examinarea înregistrărilor contabile.

Primul caz: se preia o înregistrare și un document (de exemplu, înregistrarea unei achiziții; efectuarea cheltuielii și eliberarea facturii corespunzătoare, după caz și a chitanței/bonului de casă)

Obiectivul controlului: verificarea valorii probante a documentelor justificative, verificarea exactității sumei contabilizate.

Al doilea caz: controlul unei înregistrări (de exemplu, înregistrarea cheltuielilor de întreținere)

Obiectivul controlului: verificarea sumelor imputate (cheltuiala sau imobilizarea)

În aceste două cazuri, după constituirea la întâmplare a unui eșantion de 100 (de exemplu) de înregistrări și constatarea eventualelor diferențe de valoare între ceea ce s-a constatat și ce ar fi trebuit să fie, extrapolarea la nivelul ansamblului întregii populații este simplă. Diferența de valoare se poate stabili statistic, folosind un cadru cu 95 de șanse din 100 câte sunt în diferența reală.

C. În cazul în care riscul nu a survenit aparent, adică dacă nu a fost constatată nici o diferență în eșantion, ce s-ar putea spune în concluzie cu privire la populație ?

Întrucât nu a apărut nici o diferență de valoare în eșantion, se va testa ipoteza numită „nulă” care nu are diferența în populație. La vederea eșantionului, nimic nu permite respingerea acestei ipoteze. Se va concluziona deci că nu există diferențe de valoare în populație. Oprindu-ne la această concluzie, a apărut un risc: acela de a concluziona pe nedrept că nu este diferență de valoare în populație, deși una există, dar eșantionul nu a relevat-o. Acest risc, numit β se determină comparând ipoteza nulă (care exprimă absența diferenței în populație) cu o altă ipoteză, reală (de exemplu, este o diferență de + 10 % în populație).

Bibliografie

- Peter Jones, *Statistical Sampling and Risk Analysis în Auditing*, GOWER, 0 566 08080 X
Peter Ruff & Khalid Aziz, *Managing Communication în a Crisis*, GOWER, 0 566 08294 2
Chandler Alfred, *Strategie et structure de l'entreprise*, Les Ed. d'Organisation Paris, 1977
Chandler Alfred, *La main visible des managers*, Economica, Paris, 1988
Standardele Internationale de Audit, București, 2006

Rolul și funcțiile comitetului de audit - practici și reglementări

Conf.univ.dr. **Elena DOBRE**
auditor financiar,
Universitatea „Ovidius”
Constanța

Abstract

The role and functions of an audit committee - practice and principles

Key words: audit committee, corporate governance, outside directors, internal control, financial reporting

Recently, Romanian trade corporations law was amended by Law no. 441/2006 with new issues regarding board of directors and also regarding consulting committee, like audit committee. Several years ago, National Bank of Romania (by 17th Rule dated December 2003) issued new rules for internal control, internal audit and significant risks. This new regulations are inspired by corporate governance principles which become an international benchmark for investor, corporations and other stakeholders worldwide, since 1999. The Principles of Corporate Governance were endorsed by OECD* Ministers in 1999 for provide the basis for an extensive project for co-operation between OECD and non-OECD countries and underpin the corporate governance component of World Bank /International Monetary Found Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC). Companies better understand how good corporate governance contributes to their competitiveness. Investors realize they have a role to play in ensuring good corporate governance practices, thereby underpinning the value of their investments. There is no practice expertise in this field in Romanian Trade Company's culture, so we try in this paper to relieve the role of a corporate audit committee. In the light of corporate governance principles and international theory and practice of trade companies, the audit committee is a subcommittee made up of non executive and outside directors who are independent of management. Its purpose is to help keep external and internal auditors independent of management and to assure that the directors are exercising due care. The role of an audit committee or an equivalent body in strengthening the position of both internal and external auditing is now widely recognized.

Cuvinte cheie:
comitet de audit,
gubernare corporativă,
directori neexecutivi,
control intern,
raportare financiară

1. Rolul și funcțiile comitetului de audit în practica americană

În lumina principiilor guvernării corporative¹, în teoria și practica internațională a societăților comer-

cială, comitetul de audit este o structură cu funcție consultativă pentru Consiliul de Administrație (în limba engleză *Board of Directors*) formată din directori din afara societății ce sunt independenți de management (conducerea executivă).

¹ Acestea au fost enunțate în 1999 de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (Organization for Economic Cooperation and Development- OECD) și de atunci au devenit un sistem de referință internațional (*benchmark*) pentru politicieni, investitori, corporații și alte persoane interesate (*stakeholders*) din întreaga lume. Aceste principii reprezintă un ghid pentru inițiativele legislative din țările membre și nemembre ale OECD. Aceste principii reflectă următoarele: asigurarea bazelor pentru un cadru efectiv de conducere a corporațiilor, drepturile și tratamentul echitabil al acționarilor, rolul persoanelor implicate (*stakeholders*) în conducerea corporațiilor, transparența în prezentarea situațiilor financiare, responsabilitățile administratorilor. Important este că aplicarea acestor principii ajută la dezvoltarea unei culturi organizaționale bazate pe valori profesionale și comportament etic, elemente de care depinde buna funcționare a piețelor de toate categoriile inclusiv piețele financiare. Încrederea și integritatea joacă un rol esențial în viața economică, iar afacerile și prosperitatea economică trebuie să fie recompensate în mod etic.

Scopul acestui comitet este de a veghea asupra independenței auditorilor externi și interni față de management și de a se asigura că directorii executivi își exercită funcția cu devotament și responsabilitate.

Rolul comitetului de audit sau al oricărei structurii echivalente în întărirea poziției în cadrul organizației atât a auditului intern, cât și a auditului extern este, în practica internațională, larg recunoscut. **Caracteristicile și responsabilitățile** acestui comitet de audit sunt următoarele:

1. Autoritatea adecvată a conducerii ar trebui să dezvolte și să aprobe un regulament scris (în limba engleză *charter*) care să descrie îndatoririle și responsabilitățile acestui comitet de audit;
2. Comitetul de audit ar trebui să analizeze permanent independența auditorului extern;
3. Rapoartele sau dările de seamă către acționariat sau către alte persoane interesate (în limba engleză *stakeholders*) ar trebui să conțină o scrisoare din partea președintelui comitetului de audit care să descrie responsabilitățile și activitatea desfășurată;
4. Comitetul de audit ar trebui să monitorizeze/urmărească conformitatea cu reglementările legale și profesionale ale conducerii societății comerciale;
5. Comitetul de audit ar trebui să dispună de toate resursele necesare desfășurării activității;
6. Comitetul de audit ar trebui să supravegheze procesul periodic de raportare financiară;
7. Comitetul de audit ar trebui să monitorizeze/urmărească situ-

țiile în care managementul/conducerea executivă caută soluții alternative sau opinii secundare în probleme contabile semnificative.

Asigurarea respectării principiilor de guvernanță, îndeosebi transparența și acuratețea informațiilor, impun organizațiilor listate la burse să aibă un asemenea comitet de audit tocmai pentru că și bursele de valori sunt interesate de aplicarea principiilor guvernării corporative în scopul de a oferi pieței financiare acțiuni și alte titluri sau instrumente financiare girate cantitativ și valoric de auditori interni și externi independenți, deci obiectivi.

Un comitet de audit compus din directori neexecutivi (în limba engleză *nonmanagement directors*) promovează independența auditorilor interni și externi, mai ales în faza de selecție a firmei de audit extern și a șefului compartimentului de audit intern (în limba engleză *chief audit executive*).

Un comitet de audit puternic poate prejudicia auditorii prin influența pe care o are în Consiliul de Administrație, fapt ce le poate compromite independența și obiectivitatea. Totuși, comitetul de audit poate servi drept mediator în disputele dintre auditori și management în cadrul ședințelor de conciliere a ajustărilor propuse.

Funcțiile comitetului de audit

1. Selectarea auditorului extern și verificarea onorariului și a scrisorii de angajament;
2. Verificarea planului general de lucru al auditorului extern;
3. Verificarea situațiilor financiare anuale preliminare și a situațiilor financiare interimare (de regulă, semestriale);

4. Verificarea rezultatelor angajamentelor realizate de către auditorii externi, inclusiv scrisorile către management din care rezultă sfaturi sau observații neprevăzute de standardele audit pentru a fi comunicate;
5. Aprobarea regulamentului privind activitatea de audit intern (Standard 1000);
6. Verificarea și aprobarea planurilor de activitate pentru auditul intern cu resursele și nevoile aferente și primirea unui extras privind activitatea de audit intern (grafic de lucru/bugetul de timp, utilizarea resursei umane/bugetul resurselor umane și costurile și resursele financiare/bugetul financiar-conform Standard 2020);
7. Comunicarea directă cu șeful compartimentului de audit intern (în lb. eng. *chief audit executive* - CAE) care participă în mod regulat la ședințele Consiliului de Administrație din care face parte și comitetul de audit.
8. Verificarea evaluărilor asupra managementului riscurilor, asupra controlului și asupra proceselor de conducere raportate de auditorii interni;
9. Primirea de la auditorii interni de comunicări asupra angajamentelor financiare ale conducerii, ca structură capabilă și însărcinată să dea asigurarea că rezultatele angajamentelor conducerii sunt de bună practică (Standard 2440);
10. Verificarea politicilor privind procedurile ilegale sau lipsite de etică;
11. Verificarea depunerii situațiilor financiare la autoritățile în drept (Ministrul Economiei și Finanțe-

- lor, Comisia de Valori Mobiliare, Institutul de Statistică etc.);
12. Participarea la selecția și stabilirea politicilor contabile;
 13. Verificarea impactului noilor propuneri legislative ori a reglementărilor guvernamentale;
 14. Verificarea programelor de asigurări private sau a planurilor de pensii private gestionate de societate;
 15. Aprecierea eficacității și a eficienței sistemelor informatice ale societății;
 16. Evaluarea performanței conducerii executive și remunerarea acesteia.

Auditorii externi recunosc importanța raportărilor către comitetul de audit. Printre problemele ce fac obiectul acestor comunicări se regăsesc: probleme legate de controlul intern, proceduri contabile semnificative, raționamente de management și estimări contabile, ajustări de audit semnificative, dezaorduri cu managementul privind politicile contabile și dificultăți întâmpinate pe perioada auditării.

Unul dintre factorii incluși de componenta mediului de control a controlului intern² este participarea la crearea mediului de control a Consiliului de Administrație, a comitetului de audit sau a oricărei autorități de conducere. Această componentă se referă la impunerea disciplinei și crearea structurilor operaționale de control intern. Conștiința în exercitarea controlului intern a unei entități se îmbunătățește dacă comitetul de audit este independent, compus din persoane cu experiență și respectabile, implicate

activ în examinarea atentă a activităților entității, convingătoare cu managementul și aflate într-o strânsă comunicare cu auditorii interni și externi.

Implicarea frauduloasă a conducerii executive sau a fraudelor datorate greșelilor materiale strecurate în situațiile financiare pot fi comunicate/raportate direct comitetului de audit de către auditorii financiari. Pe de altă parte, auditorii ar trebui să se asigure că acest comitet de audit este informat în mod adecvat de către management despre fapte ilegale identificate de auditori în cadrul misiunilor de audit.

Legea Sarbanes-Oxley, emisă de Congresul Statelor Unite ale Americii în 2002 ca răspuns la numeroase scandaluri financiare raportate ce au implicat mari companii listate la bursă, conține prevederi legate de guvernarea corporativă. Legea se aplică de emitenții de valori mobiliare, inclusiv companiile străine, ce în mod public tranzacționează valori mobiliare. Între prevederile acestei legi menționăm:

- Se solicită fiecărui membru al comitetului de audit (din care trebuie să facă parte cel puțin un expert contabil) să fie independent. Un director independent este neafiliat societății comerciale și nu primește altă remunerare decât aceea ca membru al Consiliului de Administrație;
- Comitetul de audit trebuie să fie direct responsabil de stabilirea, remunerarea și supravegherea activității firmei de contabilitate angajate de societate. În plus, această firmă trebuie să raporteze direct comitetului de audit și nu managementului;

- O altă funcție a comitetului de audit este aceea de a implementa proceduri pentru primirea, reținerea și soluționarea reclamațiilor privind contabilitatea și problemele de audit;
- Comitetul de audit trebuie să fie bine organizat de societatea comercială, iar acesta poate angaja un consultant independent sau alți consilieri.

2. Rolul și funcțiile comitetului de audit în lumina directivelor europene

În Directiva europeană 2006/43/CE privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate, comitetul de audit figurează între dispozițiile speciale pentru auditul statutar al entităților de interes public. Astfel, Directiva impune ca fiecare entitate de interes public să aibă un comitet de audit. Statele membre au dreptul de a stabili prin reglementări naționale dacă acest comitet trebuie să fie compus din membrii neexecutivi ai organului de administrație și/sau din membri ai organului de supraveghere a entității auditate și/sau din membri numiți de adunarea generală a acționarilor entității auditate. Cerința competenței în domeniul contabilității și al auditului este prezentă sub forma: cel puțin un membru al comitetului de audit este independent și are competență în contabilitate și/sau audit. În cazul entităților de interes public care îndeplinesc condițiile de admitere la bursa de valori - că funcțiile comitetului de audit pot să

² conform Modelului COSO de organizare a controlului intern la nivelul oricărei organizații, cele cinci componente ale controlului intern sunt: (1)mediul de control, (2)evaluarea riscurilor, (3)controlul activităților, procedurilor și practicilor, (4) informarea și comunicarea și (5) monitorizarea de către management.

fie îndeplinite de organul administrativ sau de supraveghere în ansamblu cu condiția ca președintele dacă este executiv să nu fie și președinte al comitetului de audit (deci președintele comitetului de audit trebuie neexecutiv în toate cazurile). Excepțiile de la obligația de a avea comitet de audit se referă la:

- Entitățile de interes public care sunt **filiale** ale unor întreprinderi în sensul art. 1 Dir. 83/349/CEE privind conturile consolidate.
- Entitățile de interes public care sunt organe de plasament colectiv în sensul art. 1 Dir. 85/611/CEE.
- Entitățile de interes public, al căror unic obiect de activitate îl constituie emiterea de titluri garantate cu active în sensul art. 2 din Regulamentul(CE) nr. 809/2004 al Comisiei.
- Instituțiile de credit în sensul art. 1 Dir. 2000/12/CE ale căror acțiuni nu sunt admise pe o piață reglementată în sensul Dir. 2004/39/CE și care au emis numai titluri de creanță în mod continuu și repetat, cu condiția ca suma nominală totală a unor astfel de titluri să rămână sub nivelul de 100.000.000 EUR și să nu fi publicat un prospect în temeiul Dir. 2003/71/CE.

În viziunea Directivei Europene privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate, **funcțiile comitetului de audit** sunt:

- Monitorizarea **procesului de raportare financiară**
- Monitorizarea **sistemelor de control intern, de audit intern**, după caz, și de **management al**

riscurilor din cadrul societăților comerciale

- Monitorizarea **auditului statutar** al conturilor anuale și al conturilor consolidate
- Verificarea și monitorizarea **independenței** auditorului statutar sau a firmei de audit, și în special prestarea de servicii suplimentare
- Propunerea organului de administrație sau de supraveghere privind numirea auditorului statutar se bazează pe **recomandarea** comitetului de audit.
- Auditorul statutar raportează comitetului de audit deficiențele semnificative ale controlului intern în ceea ce privește raportarea financiară.

3. Rolul și funcțiile comitetului de audit în lumina legislației naționale

Față de cele ce exprimă practica internațională, în sistemul bancar românesc această structură a fost introdusă în practică prin Norma nr. 17/ 18 dec 2003 a B.N.R. care impune crearea de structuri consultative subordonate Consiliului de Administrație de tipul comitetului de audit și al comitetului de administrare a riscurilor semnificative. Rezultă că sistemul bancar a beneficiat anticipat față de societățile comerciale de aceste noi abordări ale guvernării corporative, inclusiv în domeniul riscurilor.

Comitetul de audit în domeniul bancar este un comitet permanent, independent de conducătorii instituțiilor de credit, subordonat direct consiliului de administra-

ție, având funcție consultativă.

Activitatea acestui comitet este prevăzută într-un regulament aprobat la nivelul consiliului de administrație și revizuit periodic, dacă este cazul. Acest document trebuie să indice componența, competențele și atribuțiile comitetului de audit, modul de raportare către consiliul de administrație, precum și periodicitatea întrunirilor comitetului de audit. Comitetul de audit este format din membri ai consiliului de administrație al instituției de credit, care nu au și nu au avut calitatea de conducător. Membrii comitetului de audit trebuie să aibă o experiență corespunzătoare atribuțiilor ce le revin în cadrul respectivului comitet. *Cel puțin un membru trebuie să aibă experiență în domeniul contabilității sau auditului.*

Atribuțiile comitetului de audit intern bancar sunt următoarele:

- a) **încurajarea comunicării** dintre membrii consiliului de administrație, conducătorii instituției de credit, auditul intern, auditorul financiar al instituției de credit și Banca Națională a României;
- b) **avizarea statutului auditului intern, a planului de audit** și a necesarului de resurse aferente acestei activități;
- c) **asigurarea relației cu auditorul financiar** al instituției de credit, în sensul primirii planului de audit și analizării constatărilor și recomandărilor acestuia, precum și ale altor organe de supraveghere și control din afara instituției de credit;
- d) **analiza constatărilor și recomandărilor** auditului intern și a planurilor conducerii instituției de credit pentru implementarea acestora.

Ședințele comitetului de audit bancar pun accentul cel puțin pe următoarele aspecte: funcționarea sistemului de control intern și a activității de audit intern; activitățile afectate de riscuri ce urmează a fi analizate în anul respectiv în cadrul angajamentelor de audit și ale auditorului financiar al instituției de credit; corectitudinea și credibilitatea informațiilor financiare furnizate conducerii și utilizatorilor externi; conformarea instituției de credit cu prevederile cadrului legal, cu actul constitutiv și cu normele stabilite de consiliul de administrație.

Comitetul de audit bancar poate formula recomandări adresate consiliului de administrație privind strategia și politica băncii în domeniul controlului intern, auditului intern și auditului financiar, precum și pentru numirea auditorului financiar al instituției de credit.

Prin modificări recente s-au asimilat de fapt principiile guvernării corporative fără a fi prezentate ca atare. Astfel, Legea 441/2006 de modificare și completare a Legii 31/1990, rerepublicată în M.Of. 1066/2004, introduce o serie de noi prevederi, între care cele referitoare la auditul intern și la comitetul de audit, și anume:

„Art. 140 Societățile comerciale ale căror situații financiare anuale sunt supuse auditului financiar, potrivit legii sau deciziei acționarilor, vor organiza auditul intern potrivit normelor elaborate de Camera Auditorilor Financiar din România.”

Față de această prevedere, Camera Auditorilor Financiar din România a elaborat normele de audit intern aprobate prin Hotărârea nr. 88/2007, publicată în M.Of. 416/2007.

*„Art. 140². - (1) Consiliul de administrație poate crea **comitete consultative** formate din cel puțin 2 membri ai consiliului și însărcinate cu desfășurarea de investigații și cu elaborarea de recomandări pentru consiliu, în domeniul precum auditul, remunerarea administratorilor, directorilor, cenzorilor și personalului, sau cu nominalizarea de candidați pentru diferitele posturi de conducere. Comitetele vor înainta consiliului în mod regulat rapoarte asupra activității lor.*

*(2) Cel puțin un membru al fiecărui comitet creat în temeiul alin. (1) trebuie să fie **administrator neexecutiv independent**. Comitetul de audit și cel de remunerare sunt formate numai din administratori neexecutivi. Cel puțin un membru al comitetului de audit trebuie să dețină **experiență în aplicarea principiilor contabile sau în audit financiar**.*

*(3) În cazul societăților pe acțiuni ale căror situații financiare anuale fac obiectul unei obligații legale de auditare financiară, **crearea unui comitet de audit în cadrul consiliului de administrație este obligatorie.**”*

Acest alineat a fost abrogat prin OUG 82/2007, ceea ce înseamnă că organizarea comitetelor de audit este facultativă și nu imperativă. O altă problemă de natură a crea confuzii este formularea acestui alineat din care rezultă că acest comitet de audit este format dintre membrii consiliului de administrație neexecutivi și independenți de societate, fapt ce nu rezultă din reglementarea specifică domeniului bancar.

Art. 163. - (1) Cenzorii sau, după caz, auditorii interni sunt obligați să supravegheze gestiunea societății, să verifice dacă situațiile financiare sunt legal întocmite și în concordanță cu registrele, dacă acestea din urma sunt ținute regulat și dacă evaluarea ele-

mentelor patrimoniale s-a făcut conform regulilor stabilite pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare.”

Și această prevedere poate pune semne de întrebare profesioniștilor contabili și conducerii societăților comerciale dată fiind diferența dintre atribuțiile cenzorilor așa cum au fost ele prevăzute de Legea societăților comerciale și atribuțiile auditorilor interni, așa cum sunt prevăzute de Normele CAFR privind auditul intern.

O primă diferență este legată de responsabilitatea față de societatea comercială (acționariat) care este diferită: cenzorii răspund solidar cu administratorii pentru realitatea vărsămintelor de capital, pentru realitatea dividendelor, pentru ținerea registrelor cerute de lege, pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor adunărilor generale ale acționarilor etc., în timp ce auditorii interni dau asigurări privind gradul de control asupra operațiunilor, inclusiv conformitatea legată de întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. **Auditul intern este o activitate independentă și obiectivă care dă entității o asigurare în ceea ce privește gradul de control asupra operațiunilor; îndrumă entitatea pentru a-i îmbunătăți operațiunile și contribuie la adăugarea unui plus de valoare; ajută entitatea să își atingă obiectivele, evaluând printr-o abordare sistematică și metodică, procesele de management al riscurilor, de control și de guvernare (conducere) a organizației, făcând propuneri pentru a le consolida eficacitatea.**

O altă diferență este aceea că pentru exercitarea calității de cenzor nu este necesară calitatea de auditor financiar, în timp ce șeful com-

partimentului de audit intern trebuie să aibă calitatea de auditor financiar conform art. 21 din Legea 133/2002 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar. Pe fond, funcția cenzorului - expert contabil poate fi similară cu cea a auditorului intern - auditor financiar.

O a treia diferență stă în modalitatea de exercitare a calității care este diferită cel puțin pe linia evaluării riscurilor, a procedurilor de control intern și a proceselor de conducere și, mai ales, pe linia planificării misiunilor.

Astfel, cenzorul are misiuni expres prevăzute de legea societăților comerciale, pe când auditorul intern pune accent pe alte valori ale organizației și anume pe **calitatea managementului și eficacitatea controlului intern**, folosind o abordare globală în apreciere și nu una punctuală.

Cenzorii au dat până acum asigurări punctuale privind unele operațiuni de interes și au efectuat supravegherea gestiunii societății tot prin acțiuni prevăzute expres (precum inspecțiile lunare la casierie). Optica exercitării acestor funcții este diferită, fapt ce conduce la rezultate diferite ca arie de aplicabilitate și consistență, așa încât considerăm că formularea *cenzorii sau, după caz, auditorii interni* reflectă atribuții identice, deși reglementarea și practica cenzoratului de până acum în România diferă de standardele de audit intern. Subiectul poate rămâne deschis unor discuții de bună practică.

După cum rezultă din cele de mai sus, legislația societăților comerciale din România nu prezintă de-

talii privind modul de funcționare a comitetelor consultative create pe lângă Consiliul de Administrație, deși prezintă atribuțiile acestuia. Normele de audit intern prezintă standardele și procedurile activității de audit intern, dar nu și funcțiile comitetului de audit, care este o structură cu atribuții atât asupra auditului intern, cât și a auditului extern.

Pe de altă parte, Directiva europeană privind auditul statutar impune organizarea comitetelor de audit în cadrul entităților de interes public alături de transpunerea generală a directivei în legislația națională a statelor membre. Conform art. 53 (1) din această directivă, statele membre adoptă și publică dispozițiile necesare pentru a se conforma directivei înainte de 29 iunie 2008, cu obligația de informare corespunzătoare.

Drept pentru care considerăm oportună prezentarea unui statutului comitetului de audit sub forma unui regulament (*charter*) de funcționare a comitetului de audit pentru a veni în întâmpinarea principiilor guvernării corporative, a cerințelor Directivei Europene privind auditul statutar și a prevederilor (facultative) ale Legii societăților comerciale din România.

O transpunere schematică a atribuțiilor și statutului comitetului de audit sub forma unui regulament intern (*charter*) poate fi utilă celor interesați: manageri, auditori sau membri neexecutivi și independenți ai comitetului de audit, mai ales pentru aceea că acest comitet are influență atât asupra auditului intern, cât și asupra auditului financiar extern.

O propunere pentru REGULAMENTUL DE FUNCȚIONARE A COMITETULUI DE AUDIT³

SCOPUL - este acela de a asista Consiliul de Administrație în îndeplinirea responsabilităților de a supraveghea procesul de raportare financiară, sistemul de control intern, procesul de audit, procesul de monitorizare/urmărire a conformității cu legile, reglementările și codul de conducere

AUTORITATEA - comitetul de audit are dreptul să conducă sau să autorizeze investigații în orice problemă ce aparține ariei de responsabilitate. Acesta are drept atribuții:

- Să stabilească întâlniri, să remunereze și să supravegheze activitatea firmei de contabilitate angajată de societatea comercială;
- Să rezolve orice dezacord între management și auditor referitor la raportarea financiară;
- Să preia probe/să-și dea avizul asupra serviciilor de audit sau serviciilor conexe;
- Să folosească consultanți independenți, contabili sau alți consilieri pentru a consilia comitetul de audit sau pentru a-l asista în conducerea unei investigații;
- Să solicite orice informație necesară activității proprii, de la angajați sau de la terți;
- Să se întâlnească cu directorii societății, cu auditorii externi sau un consilier din afara societății, dacă este necesar.

3 Adaptare după GLEIM Irving N. *The Internal Audit Activity's Role in Governance*, pag.250.

COMPONENȚA - comitetul de audit va fi format din cel puțin trei, dar nu mai mult de șase membri ai Consiliului de Administrație. Consiliul va numi membrii comitetului de audit și președintele (reglementările din România prevăd un comitet de audit format din minim doi membri). Fiecare membru al comitetului va fi independent și cel puțin unul va fi expert contabil în sensul prevăzut de lege.

ȘEDINȚELE - comitetul de audit se va întâlni de cel puțin patru ori pe an, cu dreptul de a se reuni și cu alte ocazii dacă situația o cere. Prezența trebuie asigurată personal sau prin telefon sau video-conferință dacă reglementările naționale și actul constitutiv permit. Comitetul de audit va invita membri ai conducerii executive, auditori sau alte persoane pentru a participa la ședințe și a furniza informații, dacă este cazul. Comitetul de audit va ține ședințe separate cu auditorii și cu directorii executivi. Ordinea de zi (în limba engleză - *meeting agenda*) va fi anunțată în avans alături de scurte materiale adecvate ordinii de zi. Ședințele vor fi consemnate în minute de lucru.

RESPONSABILITĂȚI – comitetul de audit va purta următoarele responsabilități:

Referitor la raportarea financiară:

- Verificarea și înțelegerea impactului asupra situațiilor financiare a aspectelor semnificative de contabilitate și de raportare financiară, inclusiv tranzacții complexe, neobișnuite, care necesită înalte raționamente sau care provin din recente prevederi legislative și profesionale;

- Verificarea împreună cu managementul și cu auditorii externi a rezultatelor acțiunii de audit și a dificultăților întâmpinate pe parcursul auditării;
- Verificarea situațiilor financiare anuale și aprecierea dacă acestea sunt complete, dacă concordă cu datele comunicate membrilor comitetului de audit și dacă reflectă principii contabile adecvate;
- Verificarea unor secțiuni ale raportului anual al Consiliului referitoare la ajustările reglementate, înainte de a aprecia acuratețea datelor și dacă acestea sunt complete;
- Verificarea împreună cu managementul și cu auditorii externi a tuturor problemelor ce au fost comunicate comitetului în baza standardelor de audit acceptate;
- Înțelegerea modului în care managementul întocmește informările financiare interimare, precum și natura și aria implicării auditorului intern și extern;
- Verificarea rapoartelor financiare interimare împreună cu managementul și cu auditorii înainte de ajustările reglementate și aprecierea dacă acestea sunt complete și concordă cu datele furnizate membrilor comitetului;

Referitor la controlul intern:

- Aprecierea eficacității sistemului de control intern al societății comerciale, inclusiv securitatea și controlul sistemului informatic;

- Înțelegerea ariei de verificare exercitată de auditorii interni și externi asupra controlului intern dedicat raportărilor financiare și obținerea de constatări și probe semnificative cu recomandări și cu răspunsuri din partea managementului;

Referitor la auditul intern:

- Verificarea împreună cu managementul și cu șeful compartimentului de audit (CAE) a regulamentului/normelor proprii de audit intern, a planurilor, activităților, încărcării cu personal și organigrama funcției de audit intern;
- Asigurarea că nu există restricții nejustificate ori limitări în stabilirea de întâlniri, înlocuirea sau concedierea șefului compartimentului de audit intern (CAE);
- Verificarea eficacității funcției de audit intern, inclusiv conformitatea cu Standardele Institutului Auditorilor Interni⁴;
- Întâlniri separate, în baza prevederilor profesionale (Standarde) cu șeful compartimentului de audit intern (CAE) pentru a discuta orice problemă despre care comitetul sau auditul intern crede că ar trebui discutată în mod privat (fraude nedocumentate sau reclamații nesoluționate).

Referitor la auditul extern:

- Verificarea ariei de aplicabilitate și abordarea propusă de auditorul extern, inclusiv coordonarea eforturilor cu auditul intern;

4 Vezi site-ul www.theiia.org.

- Verificarea performanței auditorilor externi și aprobarea finală a concilierii și descărcării de sarcini a auditorilor;
- Verificarea și confirmarea independenței auditorilor externi prin obținerea de declarații de la auditori asupra relațiilor dintre auditori și societatea comercială, inclusiv pentru serviciile conexe și discutarea acestor relații;
- Întâlniri separate, în baza prevederilor profesionale (Standarde) cu auditorii externi pentru orice problemă despre care comitetul sau auditorii externi cred că ar trebui discutată în mod privat (politici contabile neadecvate, ajustări nepermise, fraude nedocumentate sau reclamații nesoluționate).

Referitor la conformitate:

- Verificarea eficacității sistemului de monitorizare a conformității cu reglementările, verificarea rezultatelor investigațiilor efectuate de management și urmărirea chiar prin măsuri disciplinare, a cazurilor de neconformitate;
- Verificarea constatărilor rezultate din examinări ocazionate de controalele externe reglementate (fiscale, de muncă, sanitare, de mediu etc.) sau rezultate din observațiile auditorilor;
- Verificarea procesului de comunicare a regulamentului de ordine interioară (în lb. eng. *cod of conduct*) către personalul angajat și monitorizarea conformității cu prevederile acestuia;
- Obținerea de date la zi din partea managementului și a avoca-

ților societății privind problemele de conformitate.

Referitor la responsabilitatea raportărilor:

- Reportarea către Consiliul de Administrație despre activitățile comitetului de audit, problemele și recomandările aferente;
- Crearea unui canal deschis de comunicare între auditul intern, auditorii externi și Consiliul de Administrație;
- Raportarea anuală către acționari cu descrierea componenței comitetului de audit, a responsabilităților, cum sunt membrii descărcați de gestiune și orice alte informații cerute de standarde, inclusiv aprobarea serviciilor conexe auditului;
- Verificarea oricărui raport emis de societatea comercială dacă acesta privește responsabilitățile comitetului de audit;

Alte responsabilități:

- Realizarea altor activități legate de acest regulament, la cererea Consiliului de Administrație;
- Instituirea și desfășurarea de investigații speciale dacă este cazul;
- Verificarea și evaluarea adecvării anuale a regulamentului comitetului de audit, solicitând aprobarea Consiliului de Administrație pentru modificări și asigurând o prezentare transparentă conform legilor și standardelor;
- Confirmarea anuală că toate responsabilitățile prevăzute în regulamentul comitetului de audit au fost aduse la îndeplinire;
- Evaluarea pe baze legale și profesionale a performanței comitetului și a membrilor în mod individual.

Bibliografie

- GLEIM Irving N., CIA REVIEW-eleventh edition, *The internal Audit Activity's Role in Governance, Risk and Control*, Gleim Publications, Inc. 2004
- RENARD Jacques, *Théorie et pratique de l'audit interne*, Editions d'Organisation, Paris, France, 2002 – traducere Ministerul Finanțelor Publice din Romania in baza Conventiei RO 2000 IB/FI/03
- Directiva 2006/43/CE privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate
- Norma nr. 17/dec 2003 a BNR www.bnr.ro
- Hotărârea CAFR nr. 88/2007 pentru aprobarea Normelor de audit intern
- Legea societăților comerciale nr.31/1990, rerepublicată M. Of. Nr. 1066/2004
- Legea nr. 441/2006 M. Of. Nr. 955/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 31/1990 rerep.
- OUG nr. 82/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 31/1990 și a altor acte normative incidente
- Site-ul The Institute of Internal Auditors www.theiia.org

Recunoașterea și evaluarea veniturilor în contabilitate

*Drd. Elena
IORDACHE,
Direcția de Reglementări
contabile, Ministerul
Economiei și Finanțelor*

Abstract

Recognition and evaluation of the revenue

Key words: criteria of recognition; evaluation; income adjustment; income auditing; decisions

The profit and loss account, as part of the financial situations of an entity is the measure of its performance. Incomes as basic elements of the profit and loss account must be recognized when they are earned by the company and not when the cash is generated.

In order not to overestimate the amount of the incomes and of the result as well it is necessary to apply some generally accepted recognition criteria for establishing the moment when the income should be recognized and an adequate evaluation method for determining their size. Incomes are as well an important part of the work of an auditor when analyzing the financial situations of the entity for the issue of an audit opinion.

The auditor must chose the most appropriate audit procedures in order to obtain the insurance that the size of the incomes is the real one and not a size chosen to influence the investors decision.

*Drd. Monica JULEAN,
Direcția de Reglementări
contabile, Ministerul
Economiei și Finanțelor*

Cuvinte cheie:
**criterii de recunoaștere, evaluare,
ajustarea veniturilor, auditarea veniturilor,
decizii**

Recunoașterea veniturilor în contabilitate reprezintă o parte esențială a activității contabile în general. Evaluarea este procedeul prin care unui element îi este atribuită o anumită valoare.

De modul de evaluare a veniturilor, precum și de corectitudinea acestui proces depind mărimea veniturilor și, implicit, a cifrei de afaceri – indicator cheie al activității unei entități.

Recunoașterea și evaluarea veniturilor se realizează în conformitate cu prevederile Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a CEE, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare,

iar entitățile care întocmesc și situații financiare potrivit IFRS aplică cerințele IAS 18 „Venituri”.

Prevederile Directivei a IV-a și cerințele IAS 18 sunt similare în ceea ce privește recunoașterea veniturilor, iar în ceea ce privește evaluarea acestora IAS 18 conține câteva prevederi specifice, în plus față de directivă.

În conformitate cu prevederile Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a CEE aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare, contabilitatea veniturilor se ține pe feluri de venituri, după natura lor.

Astfel, veniturile sunt clasificate în venituri din exploatare, venituri financiare și venituri extraordinare.

Veniturile din exploatare cuprind veniturile din vânzarea produselor și mărfurilor, executarea de lucrări

și prestarea de servicii, veniturile din variația stocurilor, venituri din producția de imobilizări, venituri din subvenții de exploatare, venituri din creanțe recuperate și alte venituri.

În categoria veniturilor financiare se cuprind veniturile din imobilizări financiare, venituri din investiții pe termen scurt, veniturile din creanțe imobilizate, venituri din investiții financiare cedate, venituri din diferențe de curs valutar, venituri din dobânzi, venituri din sconturi primite și alte venituri financiare.

Veniturile extraordinare sunt acele venituri rezultate din evenimente sau tranzacții clar diferite față de cele din activitatea curentă și care nu se așteaptă să se repete într-un mod frecvent sau regulat.

În vederea recunoașterii în contabilitate, veniturile din activitățile curente sunt clasificate în *venituri din vânzări de bunuri, prestarea de servicii și venituri din dobânzi, redevențe și dividende*.

Procesul de recunoaștere a veniturilor este relativ simplu în cazul entităților care vând bunuri în cadrul unor tranzacții individuale, fie cu plata imediată, acesta fiind mai ales cazul magazinelor, fie cu plata la un moment ulterior prin facturare și înregistrarea veniturilor și a creanțelor.

Cu cât o tranzacție devine mai complexă cu atât și decizia privind recunoașterea veniturilor este mai dificilă.

Astfel de tranzacții sunt, de exemplu, cele în care o agenție de publicitate cumpără spațiu publicitar pentru clienții săi sau un producător de soft care vinde soft-ul împreună cu licența, instalarea și servicii de instruire a personalului în vederea utilizării soft-ului sau un contract de construcții care se întinde de-a lungul mai multor ani.

În aceste situații criteriile de recunoaștere trebuie aplicate nu numai separat pentru fiecare tranzacție, dar și pe componentele identificabile ale unei singure tranzacții, pentru a putea reflecta realitatea economică a tranzacției.

Pentru *veniturile din vânzarea de bunuri*, criteriile de recunoaștere prevăzute atât de Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a CEE, dar și de IAS 18 „Venituri” sunt următoarele:

- entitatea a transferat cumpărătorului riscurile și avantajele semnificative ce decurg din proprietatea asupra bunurilor;
- entitatea nu mai gestionează bunurile vândute și nici nu mai deține controlul efectiv asupra lor;
- mărimea veniturilor poate fi măsurată în mod credibil;
- este probabil ca beneficiile economice asociate tranzacției să fie generate către entitate; și
- costurile tranzacției pot fi măsurate în mod credibil.

De cele mai multe ori, transferul riscurilor și avantajelor coincide cu transferul titlului legal de proprietate sau cu trecerea bunurilor în posesia cumpărătorului. Există situații când transferul riscurilor și avantajelor apare într-un moment diferit de cel al transferului titlului legal de proprietate sau de trecerea bunurilor în posesia cumpărătorului.

Dacă entitatea păstrează riscurile semnificative aferente proprietății, tranzacția nu reprezintă o vânzare și veniturile nu sunt recunoscute. Un exemplu în acest sens îl constituie vânzarea bunurilor în consignatie. În această situație obținerea veniturilor este condiționată de primirea de către cumpărător a veniturilor din vânzarea bunurilor.

De asemenea, veniturile nu sunt recunoscute când bunurile sunt trimise, dar trebuie să fie instalate, iar instalarea reprezintă o parte semnificativă a contractului și nu a fost încă realizată de către entitate.

Veniturile sunt recunoscute numai atunci când este probabil ca beneficiile economice asociate tranzacției să intre în entitate. Atunci când există o incertitudine legată de colectarea unei sume ce este inclusă deja în venituri, suma ce nu poate fi colectată va fi recunoscută ca o cheltuială prin înregistrarea unei ajustări a valorii creanțelor deja recunoscute. Această ajustare a creanțelor trebuie efectuată ori de câte ori este necesar, fără a ține seama de caracterul deductibil al acestei cheltuieli.

Veniturile din prestarea de servicii se recunosc pe măsura execuției serviciilor. Corelarea veniturilor cu stadiul de execuție al contractului presupune cunoașterea stadiului de execuție în fiecare perioadă contabilă. Pentru aceasta este necesar ca entitatea să dispună de

un sistem intern de previzionare prin care să poată estima valoarea totală a costurilor necesare realizării contractului, să cunoască valoarea totală a veniturilor contractuale atât la momentul inițial, cât și cea reestimată.

De asemenea, este important pentru determinarea veniturilor aferente fiecărei perioade să se cunoască valoarea cheltuielilor recunoscute în contul de profit și pierdere în fiecare perioadă.

În acest mod se realizează corelarea veniturilor cu cheltuielile necesare realizării contractului.

Cea mai des întâlnită situație este aceea a contractelor de construcții care în mod frecvent se întind pe o perioadă de mai mulți ani. La data fiecărui bilanț este necesară determinarea veniturilor aferente perioadei respective și recunoașterea acestora în contul de profit și pierdere.

- *Veniturile ce rezultă din utilizarea de către terți a activelor întreprinderii* se recunosc în contul de profit și pierdere atunci când este probabil ca beneficiile economice asociate tranzacției să intre în entitate, iar valoarea veniturilor poate fi determinată în mod credibil.
- *Veniturile din dobânzi* se recunosc pe baza contabilității de angajamente, în mod proporțional pe măsura generării venitului respective.
- *Redevențele* vor fi recunoscute pe baza contabilității de angajamente, conform realității economice a contractului.
- *Dividendele* vor fi recunoscute atunci când este stabilit dreptul acționarului de a primi plata.

Evaluarea veniturilor

Veniturile din activitățile curente se evaluează la valoarea justă a mijlocului de plată primit sau de primit.

În mod obișnuit suma veniturilor rezultate dintr-o tranzacție este determinată printr-un acord dintre vânzător și cumpărătorul sau utilizatorul activului.

O cerință specifică IAS 18, care nu se regăsește în prevederile Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV- a CEE aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 cu modificările și

completările ulterioare, în ceea ce privește evaluarea veniturilor, este ca, în momentul în care intrarea de numerar sau echivalente de numerar este amânată, valoarea justă a mijlocului de plată trebuie calculată, întrucât poate fi mai mică decât valoarea nominală a numerarului primit sau de primit.

O astfel de amânare la plată poate fi un credit fără dobândă sau acceptarea de efecte comerciale cu o rată a dobânzii mai mică decât cea de pe piață, ca mijloc de plată pentru vânzarea bunurilor.

Atunci când acest aranjament constituie efectiv o tranzacție financiară, valoarea justă a mijlocului de plată este determinată prin actualizarea tuturor sumelor de primit în viitor, utilizând ca rată de actualizare o rată a dobânzii stabilită.

Diferența dintre valoarea justă și valoarea nominală a mijlocului de plată este recunoscută ca fiind venit din dobânzi. Această amânare la plată nu se confundă cu majorările de întârziere calculate pentru întârzierea plății peste termenul stabilit.

Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV- a CEE nu conțin această prevedere și întreaga suma reprezentând valoarea de încasat este recunoscută ca venit din activitatea curentă, venit din exploatare, fără a se defalca venitul financiar considerat pentru perioada de amânare a plății.

O altă diferență în ceea ce privește evaluarea veniturilor între Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV- a CEE și IAS 18 „Venituri” apare la momentul schimbului de bunuri și servicii similare ca natură și valoare.

Prin prisma reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV- a CEE, acest schimb se tratează ca două tranzacții distincte, una de vânzare și una de cumpărare cu recunoașterea veniturilor și a cheltuielilor pe care aceste operații le atrag.

Spre deosebire de aceste prevederi, IAS 18 „Venituri” cere ca, în situația unui schimb de elemente similare ca natură și valoare, venitul să fie evaluat la valoarea justă a bunurilor sau serviciilor primite, ajustat cu orice sume transferate în numerar sau echivalente de numerar.

Este necesară respectarea criteriilor de recunoaștere prevăzute atât de reglementări, cât și de Standardele Internaționale de Raportare Financiară, inclusiv

ajustarea mărimii veniturilor ce nu mai pot fi încasate, prin recunoașterea unei cheltuieli cu ajustarea creanțelor recunoscute, având în vedere importanța acestora la determinarea rezultatului final al entității.

Pentru un auditor este important să obțină probe de audit care să justifice cifra de afaceri a entității, aceasta reprezentând un indicator deosebit de important al activității sale.

În cazul *veniturilor din vânzări* auditorul trebuie să verifice că vânzările înregistrate sunt reale și că toate veniturile din vânzări sunt exacte și complete.

Probele de audit necesare în cazul auditării veniturilor includ sintetizarea veniturilor din vânzări aferente exercițiului, identificând vânzările nete pe categorii, reconcilierea vânzărilor nete totale aferente exercițiului cu deconturile de TVA.

Dacă există un jurnal al vânzărilor este necesară verificarea concordanței dintre un eșantion de facturi și registrul cartea mare sau verificarea concordanței dintre un eșantion de vânzări din cartea mare/jurnalul vânzărilor zilnice și facturi.

Procedura de audit stabilește dacă toate facturile au fost înregistrate integral și cu exactitate mai întâi în registrul vânzărilor zilnice, apoi în cartea mare și în jurnalul vânzărilor.

Aceasta procedură poate fi testată prin verificarea unui eșantion de facturi, începând cu înregistrarea lor în registrul vânzărilor zilnice, apoi în cartea mare și în contul adecvat din jurnalul vânzărilor sau prin verificarea unui eșantion al înregistrărilor în conturile de venituri din vânzări din cartea mare și din jurnalul vânzărilor înapoi până la facturile respective.

O altă procedură utilizată este examinarea analitică. Aceasta presupune compararea veniturilor din vânzări aferente exercițiului financiar auditat cu cele din anul anterior și cu cele prognozate sau compararea marjei profitului brut aferente exercițiului financiar auditat cu cea din anul anterior. Diferențele semnificative pot indica o supra sau o subevaluare a veniturilor din vânzări.

Auditorul trebuie să ajungă la o concluzie din care să reiasă dacă veniturile au fost corect înregistrate, dacă nu s-a realizat o supraevaluare sau subevaluare a acestora.

Concluzie

Veniturile reprezintă un element deosebit de important în cadrul raportărilor financiare nu numai ca element individual, dar și ca element de bază în luarea deciziilor de investiții. Tendințele și ritmurile de creștere ale veniturilor unei entități oferă informații importante despre performanța acesteia și evoluția sa în viitor.

Conceptul fundamental în ceea ce privește recunoașterea veniturilor este acela că acestea trebuie recunoscute atunci când entitatea este îndreptățită să le primească și este probabil ca acestea să fie încasate de către entitate.

Raționamentele în ceea ce privește recunoașterea veniturilor sunt făcute de către contabili. Acestea trebuie prezentate în notele la situațiile financiare, astfel încât investitorii care citesc situațiile financiare să poată înțelege natura veniturilor prezentate și mărimea acestora.

Deși regulile sunt destul de clare, complexitatea situațiilor și politicile entităților fac totuși ca veniturile să rămână unul dintre elementele care sunt cel mai ușor de manevrat de către entități. Orice mișcare în suma veniturilor va fi reflectată în contul de profit și pierdere al entității și poate afecta deciziile investitorilor.

Bibliografie

Ristea Mihai, *Contabilitate financiară*, ed Universitară 2005

Pantea Iacob Petru, Bodea Gheorghe, *Contabilitatea financiară românească conformă cu directivele europene*, ed. Intelcredo 2007

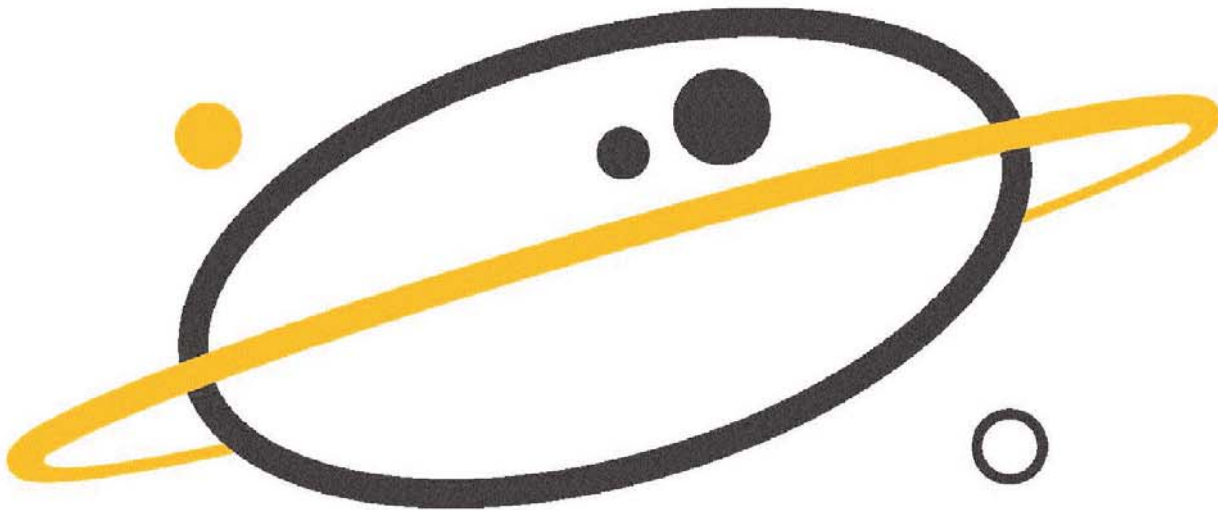
Turner Lynn E., *Revenue recognition*, speech by SEC Staff

STANDARDELE INTERNAȚIONALE DE RAPORTARE FINANCIARĂ – ed. 2006, editura CEC-CAR;

STANDARDELE INTERNAȚIONALE DE AUDIT ed. 2006

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

**PLYMOUTH, PLAISTOW
OR PLUTO. WE'RE MORE
INTERESTED WHERE OUR
PEOPLE ARE GOING THAN
WHERE THEY'RE FROM.**

The world needs
three-dimensional
accountants

accaglobal.com/3D

For more information please contact the local ACCA office: +40(21) 312 79 45 or andrea.manea@ro.accaglobal.com

Managementul continuității operaționale

- pregătirea pentru imprevizibil

Mihai RADA,
CISM, CISA
Manager, IT Advisory

Abstract

Operational continuity management - Preparation for the unforeseeable

Key words: assessment of the reserves, recuperation plans, the maintenance of customers relations, impact analysis, the engagement of tasks continuity

Organizations from all around the world are recording significant developments year after year. Besides, it appears a clear orientation to the centralization of the IT systems, which conducts to efficiency increasing for the provided services to the customers. Though, this conducts to the data concentration in one place, which could produce the breakdown of the entire organization, or in the best case, it could produce million dollars loss.

Business Continuity Management represents an instrument that assists the organizations to get prepared for this kind of events, by identifying the critic processes of the business and the necessary resources for sustaining these processes, as well as defining the continuation modalities of the activity in case the resources that should sustain the processes wouldn't be available, with the lowest costs and in the shortest term.

Cuvinte cheie: evaluarea resurselor, planuri de recuperare, păstrarea clientelei, analiza de impact, asigurarea continuității sarcinilor.

Toate organizațiile, deci inclusiv firmele de audit financiar, se pot confrunta cu evenimente neașteptate, care le pot întrerupe activitatea. Uneori, acestea pot fi minore, fără a avea un efect semnificativ asupra serviciilor furnizate clienților sau asupra reputației organizației. Totuși, în alte cazuri, acestea pot cauza pierderi semnificative nu numai pe termen scurt, dar și pe perioade lungi, deoarece clienții își pierd încrederea în afacerea respectivă.

Un dezastru natural, cum ar fi inundația sau cutremurul, pot distruge clădirile companiei și toate înregistrările acesteia. O în-

trerupere majoră a sistemului informatic al companiei poate conduce la încetarea activității firmei pentru luni întregi în cazul în care datele nu pot fi recuperate. Dar în afară de aceste calamități majore, pierderi importante pot fi cauzate și de întreruperi de dimensiuni mai mici, cum ar fi avarii ale calculatoarelor ce pot conduce la suspendarea serviciilor furnizate către clienți pe perioade de două – trei ore. Pe o piață concurențială în creștere, clienții prezintă un nivel scăzut de toleranță la astfel de întreruperi și deseori își vor transfera afacerile către un furnizor mai de încredere.

Într-o lume caracterizată de incertitudine, nu poate exista protecție totală împotriva imprevizibilului. Totuși, organizațiile pot minimiza efectele unor astfel de evenimente prin dezvoltarea unui plan adecvat ușor de utilizat în cazul în care astfel de evenimente apar.

Managementul Continuității Afacerii constituie procesul evaluării riscurilor unei afaceri prin prisma variatelor evenimente nefavorabile care pot avea loc și a stabilirii planurilor de recuperare/continuitate care trebuie implementate pentru a contracara aceste riscuri, în strânsă legătură cu daunele pe care aceste evenimente le pot cauza.

În România acest tip de planificare este încă într-o fază incipientă, cu puține analize ale pierderilor ce pot apărea în cazul unei întreruperi a serviciilor ce sunt livrate clienților.

Acolo unde astfel de planificare există, aceasta este deseori limitată în ceea ce privește domeniul de aplicare. De exemplu, unele bănci au planuri de recuperare în cazul unei pene de curent sau de avarii ale sistemului IT de la sediul central, dar aceste planuri nu acoperă și sucursalele.

Mai mult, atunci când astfel de planuri sunt formalizate, entitățile realizează că prioritățile proceselor deseori se modifică.

De exemplu, posibilele pierderi cauzate de indisponibilitatea proceselor considerate a avea prioritate ridicată pot fi mai reduse decât pierderile cauzate de indisponibilitatea proceselor considerate a avea priorități medii sau scăzute. În ultimul rând, aceasta se traduce prin îmbunătățirea proceselor de management al riscurilor afacerii.

Numeroase studii recente s-au concentrat în particular pe eșecul furnizării de servicii IT. Acestea au arătat că pierderile pot fi mult mai semnificative decât s-ar putea crede. De exemplu, dacă o companie de brokeraj financiar obține o disponibilitate a informațiilor de 99.5 la sută, aceasta pare o valoare impresionantă.

Un sondaj realizat de o revistă dedicată analizei celor mai importante sisteme de management bazate pe modelul american de management a arătat că această disponibilitate a generat o pierdere financiară de aproximativ 340 milioane USD.

Pentru companiile care oferă servicii de rezervări aeriene online, o disponibilitate de 99.5 la sută echivalează cu o pierdere anuală de 4,75 milioane USD.

Cu toate acestea, nici aceste numere nu ne prezintă imaginea completă a pierderilor care pot rezulta din indisponibilitatea serviciilor. Vor exista, de asemenea, și pierderi indirecte, ca urmare a faptului că un client frustrat va căuta un alt furnizor care să fie mai de încredere, mutându-și toate afacerile viitoare în altă parte și nu doar tranzacțiile pe care nu au reușit să le efectueze în momentul în care serviciul a fost indisponibil.

Pierderea clienților poate avea un impact negativ asupra afacerii, deoarece numeroase studii au demonstrat faptul că un cost inițial de câștigare a unui client nou poate fi deseori mai mare decât prima lui achiziție.

Câștigurile vin mai târziu, pe măsură ce clienții devin loiali unei companii sau unui brand, iar studiile au arătat în mod consecvent că organizațiile de succes sunt cele care își construiesc o relație de loialitate de lungă durată cu clientul.

Păstrarea clientelei poate avea, de asemenea, un impact important asupra reputației companiei. Aceasta va fi sporită în cazul în care clienții sunt loiali și recomandă compania altora. Totuși, dacă o companie își pierde clientela prin intermediul furnizării de servicii de calitate redusă, acești foști clienți nemulțumiți își vor transmite impresiile negative către prieteni, cunoștințe și colegi.

Managementul Continuității Afacerii implică patru faze cheie care ajută o organizație în obținerea unei înțelegeri mai clare a riscului potențial al operațiilor sale și în realizarea de pregătiri în vederea minimizării acestora.

Prima fază se referă la planificarea activităților de continuitate a afacerii. Aceasta include estimarea resurselor necesare și selectarea și adaptarea metodologiei adecvate de urmat.

A doua și cea mai importantă fază a Managementului Continuității Afacerii o reprezintă analiza de impact a riscurilor afacerii. Aceasta începe prin identificarea/definirea proceselor afacerii, ceea ce reprezintă analiza serviciilor pe care o organizație le furnizează și modul în care le furnizează. Apoi, identificăm

resursele care susțin fiecare proces. Acestea pot include resurse umane, IT, birouri, vehicule și numeroase altele inclusiv servicii furnizate de terți.

A treia etapă o reprezintă evaluarea impactului pe care indisponibilitatea acestor procese o are asupra afacerii (inclusiv indisponibilitatea oricăreia dintre resursele care susțin procesul respectiv). Aceasta va presupune analiza nu numai a pierderilor financiare directe, dar și a efectelor indirecte ale nefurnizării serviciilor.

O prioritate ridicată, medie sau scăzută este alocată fiecărui proces al afacerii în funcție de posibila pierdere cauzată entității de întreruperea furnizării serviciului.

Această prioritate este utilizată ulterior pentru determinarea resurselor care vor fi alocate unui plan de acțiune pentru prevenirea apariției unui astfel de incident sau pentru minimizarea efectelor acestuia.

În mod evident mai multe resurse vor fi alocate pentru prevenirea sau minimizarea efectelor unui incident care ar putea dăuna în mod serios companiei. Aprecierea permite, de asemenea, realizarea unei evaluări a perioadei în care serviciile trebuie să fie restaurate în cazul unei întreruperi a furnizării serviciului.

A treia etapă o reprezintă dezvoltarea proceselor pentru adresarea fiecărui eveniment care a fost identificat - inclusiv pregătirea planurilor de acțiune pentru asigurarea continuității afacerii și pentru recuperarea în caz de dezastru - și alocarea resurselor necesare.

Aceste planuri sunt dezvoltate în mod normal numai pentru evenimente cu risc mediu și înalt, cu alte cuvinte pentru acele evenimente care ar putea cauza cele mai mari pierderi companiei.

Ultima fază presupune implementarea planului. Aceasta presupune realizarea de cursuri de pregătire pentru angajații care vor fi implicați în proces și testarea planului, care poate include simulări ale unor situații reale.

De exemplu, un plan de continuitate a afacerii în cazul unei nefuncționări a sistemelor IT dintr-o companie pot fi testate prin oprirea sistemelor IT pentru o perioadă de timp.

Mentenanța continuă și actualizarea planului sunt esențiale pentru a se obține asigurarea că planul întrunește nevoile companiei.

Managementul Continuității Afacerii permite unei companii să fie bine pregătită în cazul apariției de evenimente care pot să întrerupă activitatea acesteia.

Organizația care și-a dezvoltat un plan de continuitate a afacerii va fi aptă să ia imediat măsurile necesare în vederea asigurării continuității serviciilor oferite clienților. Responsabilitatea pentru continuitatea afacerilor aparține fiecărui membru al organizației, fie el manager sau simplu angajat.

Un rol important revine auditorilor interni și externi care trebuie să se asigure că procesele implementate pentru asigurarea continuității operaționale reflectă necesitățile curente ale afacerii și sunt testate și actualizate periodic.

Întrucât, nu toate companiile au capacitatea și experiența profesională specifică, în practica internațională se apelează la firme furnizoare de servicii de consultanță de renume - cum este KPMG - care asistă companiile în procesul de dezvoltare a cadrului de Management al Continuității Afacerii, de la identificarea riscurilor potențiale în livrarea serviciilor, până la implementarea planului, precum și revizuirea continuă și actualizarea acestuia odată ce a fost implementat.

Bibliografie

BS 25999-1:2006 – Managementul Continuității Afacerii

Norma 17/2003 emisă de BNR privind organizarea și controlul intern al activității instituțiilor de credit și administrarea riscurilor semnificative, precum și organizarea și desfășurarea activității de audit intern a instituțiilor de credit

Ordinul 52/2002 privind cerințele minime de securitate a prelucrărilor de date cu caracter personal (în aplicarea Legii 677/2001 – protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal)

KPMG International – Business Continuity Methodology

Achieving continuous information availability for critical business services – A key performance indicator of the 21st century – article published by KPMG UK member firm of KPMG International, a Swiss Cooperative

Azi, IFRS News

*Dr. Monica BIZON,
expert,
Ministerul Economiei
și Finanțelor*

Seria articolelor având ca scop prezentarea actualizărilor apărute pe pagina electronică a companiei Pricewaterhouse-Coopers continuă în acest număr cu publicațiile aferente celui de-al treilea trimestru al anului 2007.

Secțiunea IFRS News ce poate fi regăsită pe pagina electronică www.pwc.com, prezintă evoluțiile, înregistrate lunar, în domeniul Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) emise și publicate de Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB).

De asemenea, secțiunea aduce în atenție diverse analize, interpretări și puncte de vedere ale specialiștilor în domeniu, referitoare la prevederile din standarde și cu privire la impactul aplicării în practică a acestor prevederi.

Principalele aspecte abordate în publicația electronică corespunzătoare lunilor iulie-septembrie ale acestui an sunt următoarele.

Continuarea seriei articolelor de tip

***Cele mai frecvente întrebări,
referitoare la procesul de
depreciere a activelor,
în contextul aplicării IAS 36
„Deprecierea activelor”***

În timp ce articolele anterioare au încercat să aducă unele clarificări cu privire la detaliile tehnice ale procesului de depreciere, problematica supusă atenției în cadrul noilor apariții se concentrează asu-

pra prezentărilor de informații ce trebuie efectuate în cazul deprecierei activelor.

Astfel, IAS 36 „Deprecierea activelor” cere o prezentare extinsă a rezultatelor procesului, constând în testarea activelor pentru depreciere.

Informațiile care trebuie să facă obiectul prezentării au rolul de a permite cititorilor situațiilor financiare o mai bună înțelegere a procesului de depreciere a activelor și să decidă dacă propria judecată și

propriile concluzii sunt similare cu cele ale societății.

Acest ultim articol din seria celor amintite își propune să acopere nivelul minim de informații care trebuie prezentate de către societăți, dar și informațiile suplimentare care trebuie prezentate atunci când, în urma procesului de depreciere, rezultă un fond comercial semnificativ, precum și informațiile de prezentat în legătură cu activele necorporale care prezintă perioada de viață nedefinită.

Cele mai importante clarificări aduse în legătură cu informațiile pe care trebuie să le prezinte managementul unei societăți, în ceea ce privește deprecierea activelor în condițiile aplicării IAS 36 „Deprecierea activelor” sunt inventariate în cele ce urmează.

- *Care sunt informațiile cu caracter general care se prezintă atunci când, în cursul exercițiului financiar, există o pierdere din depreciere recunoscută sau reversată, cu privire la un activ sau un grup de active?*

În acest caz, managementul trebuie să prezinte suma pierderilor recunoscute sau reversate în cursul exercițiului financiar, pentru fiecare clasă de active.

Pentru sumele recunoscute în contul de profit și pierdere și pentru

sumele recunoscute direct în capitalul propriu este necesară o prezentare distinctă a informațiilor. De asemenea, managementul trebuie să precizeze care sunt pozițiile din contul de profit și pierdere în cadrul cărora a fost recunoscută sau reversată deprecierea.

- *Sunt necesare prezentări suplimentare de informații, în cazul în care pierderea din depreciere sau reversarea acesteia sunt semnificative?*

În situația în care pierderea din depreciere sau suma reversată a acesteia, aferente unui activ individual (inclusiv fondul comercial) sau unei unități generatoare de numerar (UGN), prezintă valori semnificative, trebuie prezentate următoarele informații suplimentare:

- circumstanțele care au condus la depreciere sau la reversarea deprecierei;
- suma pierderii din depreciere sau a reversării;
- natura activului sau a UGN;
- o descriere a activului sau a UGN;
- segmentul de raportare din care face parte activul depreciat sau UGN;
- dacă suma recuperabilă este reprezentată de valoarea justă mai puțin costurile de vânzare, trebuie să se precizeze cum a fost determinată această valoare;
- dacă suma recuperabilă este reprezentată de valoarea de utilizare, trebuie să se prezinte ratele de actualizare folosite în evaluarea curentă și în cea anterioară a activului.

- *Ce informații trebuie prezentate pentru fiecare segment de raportare, în condițiile în care o entitate raportează acest tip de informații în conformitate cu IFRS 8/IAS 14?*

Pentru fiecare segment de raportare, managementul trebuie să prezinte pierderile din depreciere și reversările recunoscute în cursul

Pentru fiecare segment de raportare, managementul trebuie să prezinte pierderile din depreciere și reversările recunoscute în cursul exercițiului, în contul de profit și pierdere sau în capitalul propriu

exercițiului, în contul de profit și pierdere sau în capitalul propriu.

- *Ce prezentări suplimentare de informații sunt cerute pentru grupurile de unități generatoare de numerar, în cazul în care, asupra acestora au fost alocate valori semnificative ale fondului comercial sau activelor necorporale cu durată de viață nedefinită?*

Următoarele prezentări suplimentare sunt necesare:

- baza de determinare a valorii recuperabile (de exemplu, valoarea de utilizare sau valoarea justă minus costurile de vânzare);
- valoarea contabilă a fondului comercial, respectiv a activelor necorporale cu durata de viață nedefinită alocate

asupra unităților generatoare de numerar sau asupra grupurilor de astfel de unități;

- identificarea unor chei de repartizare utilizate în calcule;
- abordarea utilizată de management la determinarea cheilor de repartizare folosite și dacă, la alegerea acestora, s-au avut în vedere performanța înregistrată anterior sau surse externe de informații;
- perioadele pe care sunt efectuate proiecții ale fluxurilor de numerar.

- *Ce informații trebuie să furnizeze managementul, în cazul în care o parte din fondul comercial dobândit într-o combinare de întreprinderi nu a fost alocat asupra unităților generatoare de numerar la data raportării?*

Managementul prezintă suma fondului comercial nealocat, împreună cu motivele pentru care valoarea respectivă a rămas nealocată.

Amendarea standardelor IAS 27 „Situații financiare consolidate și individuale” și IFRS 3 „Combinări de întreprinderi”

Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) a decis să amendeze standardele referitoare la situațiile financiare consolidate și la combinările de întreprinderi.

Această acțiune face parte din programul complex de realizare a convergenței între Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) emise de organismul inter-

național IASB și standardele americane cunoscute sub denumirea de US GAAP, emise de organismul american omolog, respectiv Comitetul pentru Standarde Financiare Contabile (FASB).

Propunerile de amendare a acestor standarde au fost aprobate la sfârșitul lunii iunie.

Pe aceeași linie a obținerii convergenței între cele două referențiale, se așteaptă ca și FASB să aducă amendamente corespunzătoare standardelor emise de acesta în domeniul situațiilor financiare consolidate și combinărilor de întreprinderi.

În publicația aferentă lunii august, Mary Dolson, specialistă în cadrul companiei PricewaterhouseCoopers, prezintă, din perspectiva utilizatorilor Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, natura modificărilor aduse standardelor menționate.

Se așteaptă ca standardul specific combinărilor de întreprinderi (IFRS 3) să conțină noțiuni și principii identice cu cele cuprinse în standardul emis de FASB în domeniul combinărilor de întreprinderi, cu trei excepții, și anume:

- fondul comercial total;
- drepturile redobândite; și
- cerințele cu privire la recunoașterea activelor și datorilor contingente.

În general, se așteaptă să fie eliminate aproape toate diferențele cu privire la contabilizarea inițială a combinărilor de întreprinderi.

Singurele diferențe care vor persista sunt cele referitoare la contabilizarea ulterioară a combina-

rilor de întreprinderi, determinate de cerințe diferite în ceea ce privește testarea pentru depreciere, contabilitatea activelor și datorilor contingente și contabilitatea impozitelor amânate.

În ceea ce privește standardul referitor la consolidarea situațiilor financiare (IAS 27), se așteaptă ca

Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) a decis să amendeze standardele referitoare la situațiile financiare consolidate și la combinările de întreprinderi

acesta să fie convergent în cea mai mare parte cu prevederile referențialului american, însă cele două categorii de standarde nu au fost dezvoltate utilizând noțiuni comune.

Principalele diferențe care vor persista se referă la operațiunile specifice controlului *de facto*.

Principalele amendamente aduse standardului IFRS 3

- *Aria de aplicabilitate a IFRS 3*

IFRS 3 revizuit aduce noi dezvoltări modelului achiziției. În varianta revizuită, standardul se aplică mai multor tipuri de tranzacții. Astfel, *combinările cu contract unic și combinările de entități mutuale* sunt aduse în aria de aplicabilitate a standardului.

Tranzacțiile specifice controlului comun și constituirea asocierilor în participație sunt lăsate în afara ariei IFRS 3.

Definirea termenului de *întreprindere* a fost ușor modificată, astfel încât să includă expresia „posibil a fi manageriată”, în loc de „este manageriată”.

Legat de *data achiziției*, IFRS 3 revizuit nu conține modificări.

Mary Dolson apreciază că „mult mai multe amendamente vor fi aduse standardului american, cu privire la aceste aspecte, astfel încât acesta va fi armonizat cu cerințele actuale din IFRS 3”.

- *Considerația*

Considerația reprezintă suma care este plătită pentru achiziția unei întreprinderi.

Cea mai mare parte a modificărilor semnificative aduse standardului se află în aria considerației, iar noile prevederi vor avea ca efect atât creșterea, cât și scăderea sumei reprezentând considerația. *Costurile aferente tranzacției* nu mai sunt considerate ca făcând parte din prețul de cumpărare, ci sunt recunoscute la cheltuieli în perioada în care apar.

În forma actuală, considerația include valoarea justă a tuturor intereselor pe care dobânditorul le-ar putea avea în întreprinderea dobândită. Aceasta include orice interese în întreprinderile în asociație sau în asocierile în participație, opțiunile, warranturile sau alte interese în capitalul propriu al întreprinderii achiziționate. Dacă aceste interese nu sunt evaluate la valoarea justă, acestea sunt reevaluate la valoarea justă, iar cheltuiala este recunoscută în contul de profit și pierdere.

Cerințele de recunoaștere a *considerației contingente* au suferit, de asemenea, modificări. În forma revizuită, considerația contingentă trebuie recunoscută la valoarea justă, chiar dacă nu se așteaptă să fie plătită la data achiziției. Toate modificările ulterioare în valoarea considerației contingente sunt recunoscute mai degrabă în contul de profit și pierdere, și nu ca fond comercial, așa cum era în forma anterioară a standardului.

- *Recunoașterea activelor și datoriilor*

IFRS 3 revizuit conține modificări referitoare la activele și datoriile recunoscute în bilanțul de achiziție. Se menține cerința actuală de recunoaștere a tuturor activelor și datoriilor identificabile ale întreprinderii achiziționate.

Cea mai mare parte a activelor sunt recunoscute la valoarea justă, cu excepția anumitor elemente, cum ar fi impozitul amânat și obligațiile aferente pensiilor.

Există o cerință nouă constând în recunoașterea activelor care fac obiectul unor contingente la valoarea justă, în mod similar cu ghidul actual, care indică recunoașterea datoriilor contingente la valoarea justă.

De asemenea, există și un ghid nou, care se referă la modul în care se determină dacă activele și datoriile aparțin întreprinderii achiziționate sau acestea trebuie excluse din bilanțul întocmit cu ocazia achiziției.

Principalele amendamente aduse standardului IAS 27

Standardul revizuit prevede adoptarea obligatorie a *modelului entității economice*. Practica curentă potrivit IFRS are la bază *abordarea societății-mamă*. În cadrul abordării entității

economice, toți furnizorii de capital propriu sunt tratați ca acționari ai entității, chiar și atunci când aceștia nu sunt acționari ai societății-mamă.

Cedarea parțială a intereselor într-o filială în care societatea-mamă menține controlul nu are ca rezultat un câștig sau o pierdere, ci conduce

*Cedarea parțială
a intereselor
într-o filială în care
societatea-mamă
menține controlul
nu are ca rezultat
un câștig sau o pierdere,
ci conduce la o creștere
sau o reducere
a capitalului propriu*

la o creștere sau o reducere a capitalului propriu.

Operațiunea de cumpărare a unei părți sau a tuturor intereselor care nu constau în control este reflectată pe seama capitalului propriu.

Cedarea parțială a intereselor într-o filială asupra căreia societatea-mamă pierde controlul, dar își păstrează o parte din interese determină recunoașterea unui câștig sau unei pierderi aferente întregului interes.

De asemenea, în acest caz, se recunoaște un câștig realizat sau o pierdere realizată, proporțional cu partea de interese cedate.

În *concluzie*, standardele revizuite reiterează modelul contabilizării achizițiilor și aduc ca obligatorie abordarea entității economice.

Consiliul a promis că nu va exista o altă fază de modificare a acestor standarde, dar se așteaptă să fie supusă atenției contabilitatea tranzacțiilor aferente controlului în comun, precum și operațiunile de *put*, *call* și *forward* derulate în cadrul combinărilor de întreprinderi, ca potențiale proiecte viitoare.

O altă problemă prezentată în cadrul publicației aferente lunii septembrie se referă la Interpretarea IFRIC 13 – Contabilitatea programelor de fidelitate a clienților, emisă de organismul IFRIC

Programele de fidelitate a clienților au o gamă largă de aplicabilitate, respectiv în activitatea detailiștilor, a companiilor aeriene, în industria hotelieră și în alte afaceri similare, toate acestea practicând diverse metode de câștigare a loialității clientelei.

Interpretarea IFRIC 13 a fost publicată pentru a crea o contabilitate consecventă în cazul planurilor de fidelitate a clienților. Această Interpretare se aplică tuturor entităților care acordă diferite premii și bonusuri ca parte a tranzacțiilor de vânzare.

Atunci când un consumator cumpără bunuri sau servicii și primește un credit de tip bonus, această operațiune este tratată ca un contract caracterizat prin elemente multiple. Prin urmare, cifra de afaceri ce revine vânzătorului în urma tranzacției este separată pe mai multe elemente, de exemplu bunurile și serviciile, pe de o parte, și creditul primit (la valoare justă), pe de altă parte. Cifra de afaceri alocată asupra creditului primit este amânată până la data utilizării creditului.

Investiția în audit este investiție în credibilitate

Cu prilejul Zilei naționale a auditorului financiar, prof.univ.dr. Ion MIHĂILESCU a acordat redactorului Daniel NEGUȚ un interviu pentru revistăa întreprinzătorilor mici și mijlocii Reporter economic.

O primă temă abordată s-a referit la punctele de interes pentru întreprinzători față de activitatea de audit financiar, punându-se întrebarea: „Sunt pregătiți auditorii români pentru a răspunde cerințelor specifice patronatelor?”

„Clienții auditorilor, ai firmelor sau ai grupurilor de firme de audit aparțin tuturor categoriilor de entități care desfășoară activități economico-sociale sau în folosul societății” – a precizat președintele CAFR.

„Firmele private – fie ele IMM-uri sau microîntreprinderi - au o pondere însemnată în realizarea Produsului Intern Brut, în susținerea activității de export, la consolidarea relațiilor din cadrul economiei de piață. Profesioniștii din domeniul auditului îi consideră pe întreprinzătorii privați ca fiind un factor esențial în sustenabilitatea economiei românești tocmai datorită flexibilității IMM-urilor și capacității acestora de a se adapta la noile condiții, ca reacție de răspuns la dinamica transformărilor ce au loc, dar și la diminuarea efectelor cauzate de o nouă recesiune economică, fenomen care – probabil – va „îmbolnăvi”, într-un viitor mai

apropiat sau mai îndepărtat, economii care nu vor avea capacitatea de a face față cu succes acestor fenomene.

În contextul respectiv, auditorii se alătură eforturilor întreprinzătorilor acestora de dezvoltare și progres, printr-o mai bună organizare a activității de audit, în funcție de posibilitățile financiare de susținere a acestui demers, spre a contribui la perfecționarea sistemului de control intern, a analizei atente a poziției și performanței financiare, la creșterea calității managementului în gestionarea mai bună a activelor, a datoriilor, în utilizarea corespunzătoare a capacităților de producție. Și toate acestea, la costuri suportabile de către operatorul economic. De altfel, tocmai în această perioadă, în Malta, se întâlnesc specialiștii internaționali în domeniu – din Europa, în primul rând – unde vor discuta modalități de implementare, în cazul întreprinderilor mici și mijlocii, a unor cadre financiare de raportare corespunzătoare, care să facă posibilă introducerea unor standarde internaționale adecvate, pentru ca raportul cost-beneficiu să se situeze, în circumstanțele date, la un nivel

acceptabil. La discuții participă și reprezentanți ai CAFR.”

Un alt subiect a vizat ce preocupări există, ce rezultate s-au obținut și - mai ales - ce mai este de făcut de către CAFR, pentru ca auditorii financiari din țara noastră să se situeze la nivelul cerințelor europene și internaționale privind competența, integritatea, transparența și independența. În acest sens, domnul Ion MIHĂILESCU a precizat:

„Activăm într-un domeniu extrem de sensibil, raportat la o perioadă de adaptabilitate la reglementările europene, fenomen ce responsabilizează preocupările noastre. Noi am pornit în urmă cu nouă ani pe un teren complet nedefrișat, într-un domeniu care nu este chiar „prietenos” pentru clienții noștri, care încă mai consideră că auditul financiar reprezintă doar o activitate de control financiar-contabil. Și cui îi place controlul?... Dar am realizat o serie de pași importanți, atât din punct de vedere instituțional, cât și al normelor și reglementărilor în materie. În esență, preocuparea noastră permanentă este menținerea la un înalt nivel a încrederii publice.

Cum este posibil acest lucru? Pregătindu-ne continuu, dobândind noi cunoștințe, care ne asigură o competență profesională corespunzătoare, respectând cu strictețe principiile fundamentale ale Co-

dului de etică, aflat la baza activității noastre. Valori precum „integritate”, „obiectivitate”, „competență profesională”, „confidențialitate” sau „comportament profesional” sunt esențiale pentru fiecare auditor financiar profesionist.

Pentru a reuși acest lucru, în fiecare an realizăm, cu membrii noștri, programe de pregătire continuă, diseminăm permanent regulamentele internaționale în materie, elaborate de către Federația Internațională sau Europeană a Contabililor. Avem un site al nostru, o revistă de audit, dar programăm și întâlniri zonale, cu auditorii și cu stagiarii în domeniu. Transpunerea în reglementările naționale a prevederilor Directivei 2006/43 a CEE, cu privire la auditul statutar, cu obligativitatea de implementare, la mijlocul anului 2008, impune înființarea unui organism de supraveghere a activității de audit, auditorii având obligația ca – la trei luni după închiderea exercițiului financiar – să prezinte publicului interesat, prin toate mijloacele, raportul de activitate, în care transparența joacă un rol important. La ora actuală, funcționăm în piața românească cu peste 2.300 de auditori financiari și 800 de societăți comerciale de profil.”

În contextul acțiunilor întreprinse de CAFR pentru racordarea profesiei contabile - în general - și a celei de audit financiar, îndeosebi, la exigențele actuale, s-a pus întrebarea în ce mod înțelege Camera să colaboreze, în acest sens, cu instituțiile și organizațiile din țara noastră ?

„Acțiunile întreprinse de CAFR, pentru a se înscrie în exigențele actuale cerute de profesia de auditor financiar, au fost orientate pe două direcții principale – a precizat interlocutorul. Pe de o parte, ace-

tea au vizat relațiile CAFR cu celelalte organisme de reglementare, precum: Banca Națională a României, CNVM, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor. Am încheiat cu aceste organisme protocoale de colaborare, în spiritul legilor care guvernează activitățile noastre, în vederea realizării tuturor obiectivelor comune. Dar am dezvoltat relațiile și cu toate celelalte organisme profesionale, în domenii apropiate, precum: CECCAR, ANEVAR etc.

Menționez și faptul că am încheiat și un protocol de colaborare cu Federația Română de Fotbal, orientat spre auditarea raportărilor financiare ale cluburilor și chiar pentru sprijinirea acestora pentru obținerea licențelor de funcționare.

Pe de altă parte, activitatea noastră a vizat participarea reprezentanților CAFR la o serie de acțiuni întreprinse de Camerele de Comerț și Industrie – la nivel național, dar și în profil județean – la acțiuni ale patronatelor, ale sindicatelor, unde prezentăm rolul pe care îl îndeplinim în societate, ca auditori financiari.”

Recent, președintele CAFR s-a întors de la două importante întâlniri ale profesioniștilor europeni, urmând participarea, în Mexic, la aniversarea Federației Internaționale a Contabililor. Legat de aceasta realizatorul interviului s-a interesat de obiectivele CAFR pe arena internațională a profesiei și ce rezultate s-au obținut - sau se sperau să se obțină - în sprijinul auditorilor financiari din România.

„Strategia de dezvoltare a relațiilor internaționale, propusă și aprobată prin Conferința Națională a CAFR, prezintă o importanță deosebită pentru noi – a spus președintele Camerei. Ea cuprinde obiective

legate de vizibilitatea Camerei la nivel internațional, prin participarea noastră la evenimente internaționale și regionale, conștienți fiind de faptul că – astfel – învățăm din practicile altor organisme.

În același timp, suntem și noi furnizor de bune practici, pentru alte țări. Am reușit să devenim membri ai Federației Internaționale a Contabililor (IFAC), cu sediul la New York și ai Federației Internaționale a Profesioniștilor Francofoni. Pe de altă parte, suntem în faza de evaluare a activității, pentru a deveni membri ai Federației Europene de profil. Iar, prin reprezentanții noștri, participăm la diverse manifestări internaționale, prezentându-ne activitatea, în calitate de auditori. Astfel, ne facem cunoscuți și apreciați în lume, în acest domeniu.

În acest an, Federația Internațională a Contabililor împlinește 30 de ani de activitate rodnică, iar Comitetul Federației a invitat toate cele peste 155 de organisme membre, din 118 țări, pentru a participa la reuniunea anuală – Mexic, 2007 – ocazie ce prilejuiește și efectuarea unor analize de conformitate, în calitate de membri ai prestigioasei asociații.”

În final, președintele CAFR a transmis întreprinzătorilor, interesați de efectuarea unor misiuni de audit de înalt nivel profesional, care să justifice investiția în astfel de activități, mesajul de a avea încredere în rapoartele de audit, pentru că ele sunt cele mai concludente informații cu privire la întreaga activitate a firmei respective, informații atât de necesare potențialilor investitori străini, dar nu numai. „O bună certificare, de către auditori, a informațiilor contabile din rapoarte înseamnă o mare încredere în acea companie. În acest context, se poate spune că investiția în audit, devine o investiție în credibilitate!”

Studiu realizat de KPMG International:

Firmele din UE doresc o formulă unică pentru calculul impozitului pe profit

Specialiștii în materie de impozite și taxe din cele mai mari firme din Europa susțin propunerea Comisiei Europene pentru o formulă unică de calcul al bazei impozabile a profitului aplicată la nivel European - a reieșit dintr-un studiu realizat de KPMG International. La studiu au participat directori financiari, directori și manageri din domeniul fiscal din peste 400 de companii, incluzând câteva dintre cele mai mari firme din toate cele 27 state membre UE și din Elveția. Sistemul propus de Comisie, cunoscut sub denumirea de Bază Unică Consolidată a Impozitului pe Profit (Common Consolidated Corporate Tax Base „CCCTB”) urmează a se aplica în paralel cu metodele de calcul existente în fiecare stat membru, companiile putând alege să adopte sistemul pan-european sau să aplice în continuare regulile naționale. Comisia speră ca noul sistem să fie pus la punct până în 2010. Companiile care vor folosi formula unică valabilă în Europa vor calcula totalul profiturilor obținute de pe întreg teritoriul Uniunii Europene și apoi le vor realoca țărilor în care companiile au activitate economică, pentru a fi impozitate cu cota de impozit pe profit aplicabilă în țările respective. O asemenea modificare ar facilita administrarea plății impozitului pe profit datorat de către companiile care operează în UE, deoarece baza de impozitare ar fi calculată folosindu-se o metodă unică și nu separat cum este calculată în prezent pentru fiecare țară.

Niculae Done, Tax Partner la KPMG Romania, este de părere că „deși s-au înregistrat progrese în reforma codului fiscal în ultimii ani, una din dificultățile cu care se confruntă investitorii în România este birocrăția sistemului fiscal. Simplificarea acestui sistem este esențială, astfel încât propunerea Comisiei UE ar fi un important pas înainte. Aceasta ar permite investitorilor care operează în mai multe țări UE să aplice aceleași principii pentru calculul impozitului pe profit ca și în alte state, ceea ce ar însemna că ar aloca mai puțin timp administrării fiscale și mai mult timp dezvoltării afacerilor.

Propunerea Comisiei ar stimula investițiile în România, precum și investițiile transfrontaliere în general în întreaga Europă, încurajându-se astfel dezvoltarea economică.”

Ideea se bucură de sprijinul profesioniștilor fiscali din România, dintre care 90% au susținut propunerea Comisiei Europene, comparativ cu 78% din totalul profesioniștilor din UE. Respondenții din Republica Cehă, Danemarca și Spania au fost cei mai entuziaști, 100% din ei sprijinind inițiativa. În Italia, 96% au fost în favoarea

propunerii, în timp ce în Grecia, Luxemburg, Polonia, Slovenia și Suedia s-a înregistrat o susținere de 90%. Propunerea a fost susținută de 84% dintre respondenți în Germania, și de 80% în Austria, Finlanda, Ungaria și Portugalia. Printre cele mai sceptice țări s-a aflat Marea Britanie, cu un sprijin de numai 62% pentru planurile Comisiei, în timp ce în Irlanda și Slovacia 50% dintre respondenți s-au opus. Comisia a subliniat că nu propune o cotă unică de impozit pe profit la nivelul Uniunii Europene. Dar 69% dintre respondenți au spus că în plus față de o bază unică de impozit pe profit ar dori să aibă și o cotă unică de impozit pe profit pentru întreaga Europă. Totuși, introducerea unei cote unice de impozit pe profit la nivelul UE ar fi un eveniment controversat și probabil ar întâmpina o opoziție serioasă din partea publicului larg din multe state membre UE. Ar fi, de asemenea, foarte dificil de implementat din punct de vedere politic. O cotă unică de impozit pe profit la nivelul UE ar avea de asemenea implicații negative pentru multe noi state membre UE, printre care și România, care au o fiscalitate mai relaxată la nivelul societăților comerciale.

După cum explică **Patrick Leonard**, Tax Partner la KPMG România, „investitorii sunt în principal atrași în România de nivelul redus, de 16%, al cotei impozitului pe profit. Armonizarea cu alte state membre UE ar însemna creșterea semnificativă a acestei cote și posibil revenirea la un sistem progresiv, ceea ce ar genera o opoziție puternică din partea guvernului și a investitorilor. Prin urmare, introducerea unei cote unice de impozit pe profit la nivelul UE nu este realistă. Totuși, propunerea Comisiei UE pentru o bază unică de profit impozabil la nivelul întregii UE, lăsând în continuare guvernelor naționale libertatea de a-și stabili propria cota de impozit pe profit, este pragmatică și rezonabilă. Ar simplifica impozitarea profiturilor companiilor care desfășoară activități pe teritoriul UE, fără a afecta concurența sau a restricționa libertatea guvernelor naționale de a-și stabili cote de impozit pe care acestea le consideră corespunzătoare.”

Numeroase companii din întreaga UE au fost atrase de posibilitățile oferite de un sistem de impozitare mai clar și o mai bună planificare a afacerilor ce ar rezulta în urma aplicării unei astfel de formule la nivelul Uniunii Europene. Curentul de opinie puternic în favoarea propunerilor Comisiei a fost surprinzător și majoritatea respondenților au fost de părere că nu va avea loc o creștere a costurilor companiilor. Dacă va fi implementată în România, această măsură va reprezenta un pas important în procesul de îmbunătățire a mediului de afaceri, consolidând Piața Unică și dând companiilor posibilitatea să desfășoare activități în mai multe state membre, crescând astfel concurența. Avantajele acestei propuneri reies clar și din susținerea puternică de care se bucură din partea profesioniștilor fiscali români.

HOTĂRÂREA nr.82/19 aprilie 2007 privind aprobarea procedurilor pentru aplicarea art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe

Consiliul Camerei Auditorilor Financiari din România, întrunit în ședința din 19 aprilie 2007, în temeiul prevederilor:

- art. 6, alin (5) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/1999, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I. nr. 598 din 22 august 2003, privind activitatea de audit financiar și
- art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.909 din 08 noiembrie 2006,

hotărăște

Art.1 Se aprobă procedurile pentru aplicarea art. 29 din Normele privind controlul calității activității de

audit financiar și a serviciilor conexe, prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

Art.2 Departamentul Monitorizare și Competență Profesională va urmări punerea în aplicare a procedurilor de mai sus.

Art. 3 Prezenta hotărâre va fi publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, conform prevederilor art. 6, alin. (5) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/1999, privind activitatea de audit financiar, republicată cu modificările ulterioare (M.O. nr.398/13.06.2007).

Președinte,
Prof.univ.dr. **Ion MIHĂILESCU**

Anexă

PROCEDURI pentru aplicarea art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia

I. Constatarea modului de remediere a neconformităților reținute cu ocazia primei inspecții se face prin repetarea inspecției, în cadrul celor trei ani de monitorizare prevăzuți de art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia, aprobate prin Hotărârea Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România nr.70/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.786 din 18 septembrie 2006:

1. Programarea repetării inspecției se va face pe baza informațiilor

privind data desfășurării primei inspecții, potrivit procedurilor existente, respectiv transmiterea scrisorii de anunțare a inspecției, primirea confirmării auditorului și includerea acțiunii în programul de activitate. Cu aceeași ocazie poate fi programată și inspecția de calitate asupra activității desfășurate de auditorii financiari în perioada curentă, cu condiția alocării unui fond de timp rezonabil pentru constatarea modului de remediere a neconformităților reținute cu ocazia primei inspecții.

2. Desfășurarea inspecției de calitate se va efectua conform normelor și procedurilor CAFR, astfel:

a) Obiectivele și modul de întocmire a foilor de lucru constatate ca insuficient fundamentate, cu ocazia primei inspecții vor fi reverificate,

urmărindu-se modul în care auditorul financiar a remediat lipsurile constatate la inspecția anterioară;

b) Răspunsul transmis în scris Camerei, de către auditorii financiari, asupra modului de aducere la îndeplinire a recomandărilor acesteia, va fi evaluat sub aspectul realității pe baza datelor și informațiilor obținute cu ocazia repetării inspecției;

c) Despre stadiul măsurilor aplicate pentru remedierea neconformităților, precum și a faptului dacă auditorii financiari au participat la cursurile suplimentare de pregătire profesională, se vor face precizările necesare în Nota de inspecție;

3. În cazul auditorilor financiari care au obținut calificativul D, potrivit art. 29 litera A, inspecția

de calitate urmează a se repeta de două ori, la intervale de câte un an, „cheltuielile ocazionate urmând a fi suportate de auditorii financiari în cauză, în conformitate cu decontul de cheltuieli”. În baza decontului de cheltuieli, CAFR va factura valoarea cheltuielilor ocazionate de repetarea inspecției.

4. Procedura prevăzută la punctul 3 de mai sus se aplică și auditorilor financiari care au obținut calificativul C, după a doua inspecție, în cadrul perioadei de monitorizare de trei ani.

II. În funcție de gradul de îndeplinire a obligațiilor restante și de eliminare a neconformităților, la propunerea echipelor de inspecție, Consiliul CAFR este în drept să ia

măsuri de anulare sau de extindere a sancțiunilor aplicate, astfel:

1. În situația remedierii deficiențelor:
 - a) Anularea sancțiunii aplicate după prima inspecție, acest fapt urmând să fie adus la cunoștință în scris auditorilor financiari implicați;
 - b) Radierea auditorilor financiari din lista publicată pe site-ul CAFR, cuprinzând nominalizarea persoanelor care au obținut calificative profesionale necorespunzătoare.
2. În situația menținerii deficiențelor:
 - a) Participarea la cursuri suplimentare, nou organizate de Cameră, cu suportarea costurilor de către auditorii

financiari care nu au participat la cursurile desfășurate inițial. Se precizează că, aceste cursuri suplimentare sunt organizate de CAFR bianual, în lunile mai și septembrie ale fiecărui an.

- b) Aplicarea sancțiunii disciplinare superioare celei aplicate inițial, pe scara gravității abaterilor, mergând până la retragerea calității de membru al Camerei, potrivit art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe, respective art. 75 și art. 94(1) lit. „c” din Regulamentul de Organizare și Funcționare al Camerei, aprobat prin HG nr. 983/2004, astfel:

Sancțiunea	Calificativ D	Calificativ C	Calificativ B
Avertisment (art. 94(1) lit. „a” din ROF)	X	- la prima inspecție	- la a doua inspecție
Mustrare (art. 94(1) lit. „b” din ROF)	- la prima inspecție	- la a doua inspecție; - în cazul neparticipării la a doua convocare pentru cursuri suplimentare	- în cazul neparticipării la a doua convocare pentru cursuri suplimentare;
Suspendarea pe termen de șase luni a calității de membru al CAFR (art. 94(1) lit. „c” din ROF)	- la a doua inspecție; - în cazul neparticipării la a doua convocare pentru cursuri suplimentare;	- la a treia inspecție; - în cazul neparticipării la a treia convocare pentru cursuri suplimentare;	X
Retragerea calității de membru al Camerei (art. 75 și art. 94(1) lit. „c” din ROF)	- la a treia inspecție; - în cazul neparticipării la a treia convocare pentru cursuri suplimentare;	X	X
Publicarea sancțiunii (Norme)	- la prima inspecție	- la prima inspecție	X

Informații financiar-contabile

Aspecte procedurale privind plata în cont unic a sumelor cuvenite bugetului general consolidat

Începând cu obligațiile fiscale aferente lunii **septembrie**, sumele datorate bugetului general consolidat, de către contribuabilii care plătesc integral și la termenele prevăzute de lege obligațiile fiscale și care nu au alte obligații fiscale restante vor fi virate în **conturile**:

- **contul unic 20.47.01.01** „Venituri ale bugetului de stat - sume încasate în contul unic, în curs de distribuire” - pentru sume cuvenite bugetului de stat;
- **contul unic 55.02** „Disponibil al bugetelor asigurărilor sociale și fondurilor speciale, în curs de distribuire” - pentru sumele cuvenite bugetelor asigurărilor sociale și fondurilor speciale.

Această prevedere este în conformitate cu dispozițiile Ordinului președintelui ANAF nr.1314/11.09.2007 pentru aprobarea metodologiei de distribuire a sumelor plătite de contribuabili în contul unic și de stingere a obligațiilor fiscale înregistrate de către aceștia, publicat în Monitorul Oficial nr.658/26.09.2007.

Tipurile de obligații fiscale care se plătesc în cont unic sunt aprobate potrivit anexelor la Ordinul președintelui ANAF nr.1294/10.09.2007 privind impozitele, contribuțiile și alte sume reprezentând creanțe fiscale, care se plătesc într-un cont unic.

Contribuabilii pot să efectueze plata impozitelor, taxelor și contribuțiilor **într-un cont unic**, numai dacă îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

- nu au obligații fiscale neachitate la data efectuării plății în contul unic;
- depun formularul 100 „Declarație privind obligațiile de plată la bugetul general consolidat” în termenul legal;
- efectuează plata integrală și în termen a obligațiilor datorate la bugetul de stat sau la bugetele asigurărilor sociale și fondurilor speciale, declarate prin formularul 100 „Declarație privind obligațiile de plată la bugetul general consolidat”.

Plata impozitelor, taxelor, contribuțiilor și a altor sume datorate la bugetul general consolidat **într-un cont unic** se efectuează utilizând un ordin de plată pentru Trezoreria Statului pentru obligațiile datorate bugetului de stat și un ordin de plată pentru Trezoreria Statului pentru celelalte obligații de plată.

Aplicația informatică de completare a noului formular 100 „Declarație privind obligațiile de plată la bugetul general consolidat” va putea fi descărcată, în mod gratuit, de pe portalul ANAF, <http://anaf.mfinante.ro>, domeniul Asistența contribuabili, subdomeniul Programe utile.

Informații suplimentare privind modul de aplicare a dispozițiilor ordinelor mai sus menționate se pot obține prin accesarea **Portalului ANAF – <http://anaf.mfinante.ro>** - secțiunea „**Legislație/Noutăți legislative**”, prin intermediul **serviciilor/birourilor/compartimentelor de asistența contribuabililor** din cadrul unităților fiscale din raza teritorială de activitate sau apelând la tel.

031.40.39.160 - Centrul de asistență a contribuabililor.”

Emiterea prin intermediul mijloacelor informatice a unor acte administrative

În procesul de colectare a creanțelor fiscale, următoarele acte administrative, emise prin intermediul mijloacelor informatice, sunt valabile fără semnătura și ștampila organului emitent, îndeplinind cerințele legale aplicabile actelor administrative:

- Decizie referitoare la obligațiile de plată accesorii;
- Titlul executoriu;
- Somație;
- Adresă de înființare a poprii;
- Adresă de înființare a poprii asupra disponibilităților bănești;
- Înștiințare poprire;
- Înștiințare privind stingerea creanțelor fiscale;
- Înștiințare privind stingerea creanțelor fiscale în urma distribuirii sumelor plătite în contul unic.

Această prevedere este în conformitate cu dispozițiile **Ordinului ministrului economiei și finanțelor nr.1.364/25.09.2007**, publicat în Monitorul Oficial nr.681/08.10.2007 și dat în baza prevederilor art.43 alin.(3) și alin.(4) din Ordonanța Guvernului nr.92/2003, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

La Camera Auditorilor Financiari din România „Ziua porților deschise“

*În acest an , ca urmare a Deciziei Biroului Permanent al Consiliului CAFR,
„Ziua auditorului financiar român“
ce se sărbătorește pe 26 octombrie, a fost declarată „Zi a porților deschise“.*

În ziua respectivă, începând cu ora 11, auditorii financiari sau stagiaari veniți la sediul Camerei au fost întâmpinați de prof. **Horia NEAMȚU** și **George SAVU**, vicepreședinți al Consiliului, **Aurel PETRESCU**, președintele Comisiei de apel și de persoane din conducerea aparatului executiv, cu o cupă de șampanie, pișcoturi, cafea și apă minerală în sala de Consiliu. S-au purtat dialoguri pe teme profesionale, de interes pentru cei veniți cu acest prilej.

În sala de Consiliu au fost afișate două bannere, unul referitor la eveniment, iar celălalt al revistei „Audit Financiar“, ambele având inscripționate deviza CAFR: „ Profesionalism și independență“.

Au fost expuse, de asemenea, cărțile editate de CAFR, colecția revistei „Audit Financiar“, precum și cărți apărute în acest, an semnate de auditori financiari, printre care: **Pavel NĂSTASE**, **Florian BERCEA**, **Tatiana DANESCU**, **Elena DOBRE**, **Gheorghe LAMBRU**, **Ștefan CRĂCIUN**. Lucrările au fost consultate cu interes de cei prezenți.

Autorii au donat Camerei Auditorilor Financiari din România cărțile expuse, în ideea includerii acestora într-un Centru de informare și documentare al CAFR.

Acțiunea s-a încheiat cu o slujbă religioasă, având în vedere că auditorii financiari și-au luat ca protector pe Sfântul Dimitrie, care se serbează în fiecare an pe data de 26 octombrie.

Participarea unei delegații CAFR la Forumul Internațional al Practicilor Mici și Mijlocii

La 30 octombrie 2007, IFAC, în parteneriat cu MIA (Malta Institute of Accountants), a organizat Forumul Internațional al Practicilor Mici și Mijlocii (Small and Medium Practices SMP), la care au participat reprezentanți ai unor organisme membre IFAC din 38 țări, ai unor organisme contabile europene, precum și ai altor grupuri interesate.

CAFR a fost reprezentată de **Carmen MATARAGIU**, membru al Consiliului, **Mirela MORTOIU**, contabil șef și **Anca BÎLBÎE**, din Departamentul de servicii pentru membri.

Scopul acestui forum a fost de a dezbate oportunitățile și problemele cu care se confruntă practicile mici și mijlocii și întreprinderile mici și mijlocii (practicienii contabili și clienții), în special cele din regiunea Mării Mediterane, din Orientul Mijlociu și Centrul Asiei, în contextul noului proiect de Standarde Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) pentru entitățile mici și mijlocii.

De asemenea, au fost dezbătute inițiativele Comitetului pentru Practici Mici și Mijlocii (SMP) al IFAC, modul în care pot contribui practicienii contabili la dezvoltarea IMM-urilor, identificarea priorităților viitoare de acțiune ale Comitetului pentru Practici Mici și Mijlocii (SMP), precum și facilitarea unui dialog continuu între părțile interesate.

În partea a doua a forumului au avut loc discuții interactive pe două direcții și anume: stabilirea de standarde în domeniu pentru IMM-uri și suportul practic pentru acestea.

În viitor, IFAC va publica următoarele ghiduri:

1. Ghid de aplicare ISA, termen: sfârșitul anului 2007 (aproximativ 300 pagini, proiectul care este cel mai avansat din punctul de vedere al finalizării);
2. Ghid pentru controlul de calitate + ISA 220, termen: trimestrul III 2008;
3. Ghid practic pentru management, termen: începutul anului 2009.

Aceste ghiduri vor putea fi preluate gratuit de către membrii IFAC pentru traducere și asimilare, fie în întregime, fie adaptate în funcție de necesitățile pieței interne.

Cu prilejul întâlnirilor avute de membrii delegației, din partea Comitetului SMP, **Sylvie VOGHEL** și **Turker MASUM** au transmis președintelui CAFR, prof.univ.dr. **Ion MIHĂILESCU**, salutări și asigurări de continuare a bunei colaborări și de sprijin profesional.